

P. 115
REVISTA MUZEELOR SI MONUMENTELOR

1 • 1983

muzee

COLEGIUL DE REDACȚIE :

dr. Lucian ROȘU, redactor șef, Gavrilă SARAFOLEAN, redactor șef adjunct, Ion GRIGORESCU, Maria IACOB, Mircea MUȘAT, Elisabeta RUȘINARU, Doina TARHON

REDACTORI :

Ion GRIGORESCU, Maria IGNAT, Anghel PAVEL, Elisabeta RUȘINARU, Decebal ȚOCA

● Prezentarea grafică și tehnică:
Corneliu MOLDOVEANU

Corectura asigurată de serviciul de corectură al I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor)

COPERTA I: Tapiserie de Cornelia Ionescu Drăgășin, expusă la Muzeul de istorie al R.S. România.

COPERTA IV: Aspect din Expoziția „Mărturie ale dragostei, prețurii și adâncii recunoștințe manifestate de întregul partid și popor față de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România”, deschisă la Muzeul de istorie al R.S. România.

Redacția: Calea Victoriei nr. 174, cod 71 101, sector 1, București, telefon 504868

Administrația: Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor, Piața Științei nr. 1, cod 71 554, sect. 1, București, telefon 17 60 10, interior 1405

Abonamentele se fac la administrație — prin poștă sau virament, I.S.I.A.P. (Întreprinderea de stat pentru imprimate și administrarea publicațiilor), cont 64 51 502 28 B.N.R.S.R. Filiala sector 1 București și la oficiile poștale sau difuzorii de presă. Costul unui abonament (10 numere „Muzee” și 2 numere „Monumente istorice și de artă”) lei 400 anual.

Pour l'étranger: ILEXIM — Departamentul export-import presă P.O. Box 136—137, telex 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3

Taxele postale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. Nr. 137/4474/1981

ÎNTEPRINDEREA POLIGRAFICA
„INFORMAȚIA” BUCUREȘTI c. 2722

P.T. 115

CONSILIUL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

Muzee
1.1983

Revista muzeelor și monumentelor

apar 12 numere pe an:

10 – MUZEE (nr. 1-10)

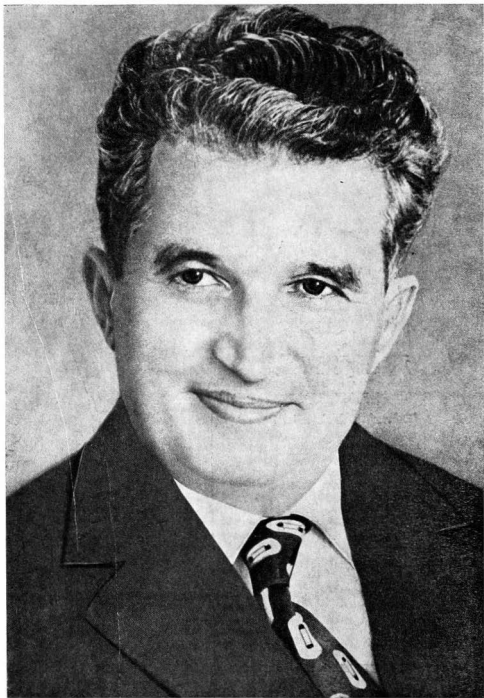
2 – MONUMENTE ISTORICE
ȘI DE ARTĂ (nr.1-2)

Redactor șef: dr. LUCIAN ROȘU

BIBLIOTECA
nr. 20510

OMAGIEREA A 50 DE ANI DE ACTIVITATE REVOLUȚIONARĂ A TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ȘI ANIVERSAREA ZILEI SALE DE NAȘTERE

TELEGRAMA CONSILIULUI CULTURII ȘI EDUCAȚIEI SOCIALISTE

Mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu,

Cu prilejul sărbătoririi a 50 de ani de activitate revoluționară și al aniversării zilei dumneavoastră de naștere, vă adresăm, în numele tuturor oamenilor de artă și cultură din țara noastră, al întregului activ cultural, călduroase felicitări împreună cu cele mai alese sentimente de stimă și înaltă prețuire și vă urăm ani mulți și fericiți, succese tot mai mari în activitatea neobosită cu care o desfășurați în fruntea partidului și statului, pentru înfăptuirea nobilelor idealuri de prosperitate și pace ale națiunii noastre.

Dind expresie dragostei profunde și admirației nemărginite pe care vi le poartă unanim creatorii de valori spirituale, întregul front cultural își exprimă cu emoție profunda recunoștință față de dumneavoastră, cel mai iubit fiu al națiunii noastre, conștiință exemplară care, cu pasiune și cutezanță revoluționară, ați dat viață năzuințelor și aspirațiilor seculare ale maselor ale înaintașilor noștri.

Împreună cu întregul nostru popor, apreciem că alegerea dumneavoastră în fruntea partidului și statului a constituit un moment crucial în desfășurarea operei de construcție socialistă în patria noastră. Ultimii 18 ani ai României socialiste constituie o perioadă de rodnicie fără egal în istoria țării, perioadă ale cărei împliniri se leagă indisolubil de personalitatea dumneavoastră, patriot și revoluționar înflăcărat, comunist de omenie, internaționalist consecvent, luptător neobosit pentru cauza socialismului, a păcii și progresului social.

Dezvoltarea fără precedent a tuturor sectoarelor vieții economice și sociale, adâncirea democrației socialiste, perfecționarea organizării politice a societății, promovarea fermă a principiilor eticii și echității socialiste, a umanismului revoluționar, ridicarea nivelului de trai constituie astăzi elemente definitorii ale perioadei pe care, cu legitimitate mândrie, toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, o definesc drept „era Ceaușescu”.

În acești ani, sub directa dumneavoastră îndrumare, au cunoscut o puternică înflorire arta și literatura, activitatea culturală în ansamblul ei, al căror obiectiv principal îl constituie dezvoltarea multilaterală a personalității umane, formarea con-

științei socialiste a tuturor celor ce muncesc. În cadrul Festivalului național „Cântarea României”, strălucita dumneavoastră inițiativă, se afirmă cele mai de seamă talente ale spiritualității noastre, ale geniului nepieritor al poporului care dau expresie sentimentelor lor de profundă dragoste și atașament față de patrie și partid. Niciodată cultura și arta românească nu au cunoscut o atât de amplă, vie și complexă dezvoltare ca în prezent când ne mindrim pe drept cuvânt cu opere remarcabile, care se bucură de prețuirea maselor largi de oameni ai muncii.

Realizările spirituale de prestigiu ale societății noastre poartă pecetea unică, originală a personalității dumneavoastră, continuator al tradițiilor spirituale strămoșești, ctitor de cultură nouă, socialistă, căruia arta și cultura românească îi datorează renașterea și dezvoltarea lor.

În spiritul politicii noastre externe de pace și colaborare pe arena mondială, elaborată și promovată cu consecvență de dumneavoastră, arta și cultura din România participă activ la schimbul de valori spirituale, punte trainică de apropiere între națiuni, de consolidare a idealurilor de înțelegere, de conlucrare rodnică pentru triumful cauzei păcii în întreaga lume.

Viața dumneavoastră, efigie a unei jumătăți de secol de activitate revoluționară, pusă în slujba idealurilor de libertate socială și națională, de emancipare a națiunii noastre constituie un exemplu pentru toți slujitorii artei și culturii, pentru activitatea lor înflăcărată menită să contribuie la înflorirea culturii noi, socialiste, la ridicarea nivelului civilizației spirituale a oamenilor muncii.

Mobilizați de orientările și îndemnurile dumneavoastră, ne vom spori eforturile pentru aplicarea în viață a Programului partidului, a hotărârilor Congresului al XII-lea și ale recentei Conferințe Naționale, în vederea înfloririi multilaterale a patriei noastre, angajată ferm pe drumul edificării celei mai drepte orânduiri din istoria umanității. Vă asigurăm că vom face totul ca operele de artă să reflecte tot mai fidel, mai profund și mai adevărat năzuințele constructorilor socialismului și viața țării, că nu vom precupeți nici un efort pentru a transforma în realitate visurile și aspirațiile spre mai bine care animă întregul nostru popor.

La această măreață sărbătoare, vă adresăm, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, cele mai fierbinți urări de sănătate și viață lungă, spre binele și fericirea întregului popor, spre strălucirea și gloria României socialiste, împreună cu tradiționala urare „La mulți ani”.

Activitatea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pildă a eroismului și devotamentului față de cauza poporului, partidului și patriei

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU

Istoria multimilenară a poporului român consemnează la loc de seamă, în fiecare etapă a mersului său necontenit ascendent, pe cei mai buni fii ai acestor meleaguri, care s-au situat în fruntea luptei pentru dreptate socială și libertate națională, pentru neafirmarea și progresul patriei. Comuniștii, toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, sînt indestructibil uniți în jurul conducătorului iubit al partidului și statului nostru, gânditorul și luptătorul care a dat și dă istoriei noastre contemporane sensurile ei cele mai înalte, care ne așază cu cinste printre țările al căror progres istoric stă în rîndul întii.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a identificat cu idealurile și lupta poporului român pentru o viață omenească, pentru o țară fericită, pentru o societate întemeiată pe dreptate și omenie, așa cum au visat-o cei mai buni fii ai săi de-a lungul istoriei.

Pilduitoarea activitate revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, lupta sa eroică, dăruirea sa fără de seamă cu care a acționat în condițiile aspre ale ilegalității, împotriva exploatării și nedreptății, pentru apărarea intereselor fundamentale ale poporului, a independenței și demnității patriei, se constituie în trainici pivoți ai ascensiunii acestei istorii. Viața sa este un înalt exemplu de dăruire pentru cauza poporului, iar opera sa teoretică — temelie a activității de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate în patria noastră.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a născut în anul Marii Uniri, la 26 ianuarie

1918 la Scornicești, așezare din județul Olt, situată în Cîmpia Vedei, pe valea râului Plapcea, în casa modestă a numeroasei familii Alexandra și Andruța Ceaușescu. A trudit din greu încă de mic copil, la o vîrstă fragedă, cunoscînd asemenea multor copii nevoiași exploatarea moșierilor, pentru asigurarea unor condiții de viață din cele mai modeste. În sufletul său încolțise de atunci revolta împotriva nedreptății, a celor ce trăiau din munca istovitoare a celor săraci și nevoiași.

Era în anul 1929, cînd, la vîrsta de 11 ani, tovarășul Nicolae Ceaușescu este nevoit să părăsească locurile copilăriei. Ajuns la București caută zile în șir pe la diferiți patroni să fie angajat ca ucenic pentru a-și cîștiga existența. Școala luptei de clasă era fabrica, uzina, atelierul, strada. Perioada venirii în Capitală a tînărului Nicolae Ceaușescu are ca trăsătură caracteristică creșterea avîntului revoluționar — dominantă a vieții social-politice a României în perioada crizei economice 1929—1933. „*Aproape jumătate de secol — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — am luptat în rîndurile mișcării revoluționare, făcîndu-mi datoria de soldat credincios al partidului, de fiu devotat al poporului, făcînd totul pentru cauza bunăstării și fericirii națiunii noastre*”. Încă în anul 1930, la vîrsta de 12 ani, participă activ la viața și lupta tineretului sindical revoluționar, fiind nu numai martor ci și participant activ la marile desfășurări de forțe muncitorești, la grevele și demonstra-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu la vârsta de 15 ani, când a fost pentru prima oară arestat, 1933

țiile, la mitingurile protestatare ale lucrătorilor din București organizați în sindicatele revoluționare. Acestea i-au dat tinărului lucrător sentimentul încrederii depline în clasa muncitoare, aceasta având o influență hotărâtoare asupra formării sale ca neobosit luptător pentru cauza eliberării sociale și naționale.

În anul 1933 intră în rândurile Uniunii Tineretului Comunist, remarcându-se de la început prin spiritul său revoluționar, abnegația și dăruirea pentru cauza clasei muncitoare. O confirmare a stimei și încrederii de care se bucura printre muncitori, fiind încă destul de tânăr, o constituie alegerea sa, în iunie 1933, ca delegat al tineretului democrat din București la Conferința luptătorilor antifasciști din România — prilej cu care, deși avea doar 15 ani, a fost ales membru al Comitetului Național Antifascist.

Militantul revoluționar Nicolae Ceaușescu susținea cu strălucire primele examene la cea mai exigentă școală — școala luptătorilor revoluționari. Este arestat

și deferit Parchetului Tribunalului Ilfov la 23 noiembrie 1933 sub grava acuzație de „încitare la grevă și răspîndirea de afitse împotriva ordinii publice”. A fost eliberat ca urmare a protestelor apărute în ziarele democratice și progresiste ale vremii. Înfruntările cu forțele de ordine i-au oțelit și mai mult voința și dirzenia, spiritul revoluționar.

În cursul anului 1934, manifestându-se activ în conducerea Comitetului Național Antifascist, militantul comunist Nicolae Ceaușescu a fost arestat în repetate rânduri și înaintat spre a fi judecat de Tribunalul Militar al Corpului II Armată, fiind acuzat de activitate revoluționară printre muncitori, pentru participarea sa constantă la întrunirile organizate în Capitală de Comitetul Național Antifascist, pentru activitatea desfășurată în vederea apărării integrității teritoriale a țării, independenței și suveranității naționale. La 27 iunie 1934 tinărul Nicolae Ceaușescu a fost arestat la Craiova unde venise ca reprezentant al tineretului pentru a depune mărturie în favoarea conducătorilor luptelor ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933. Interogat de poliție, tinărul comunist nu s-a lăsat intimidat, a declarat fără rețineri că venise la Craiova din proprie inițiativă, ca unul ce participase la strângerea de semnături pe memoriile de protest și de solidaritate pe care le aduce cu sine, fiind „delegat de către organizațiile muncitorești din Capitală să meargă la Craiova pentru a depune aceste proteste și a face declarații favorabile ceferiștilor de la Grivița”. Autoritățile de la Craiova aveau să alerteze împotriva sa Ministerul de Interne căruia-i semnalau următoarele: „Vă semnalăm, în vederea luării măsurilor de rigoare, pe comunistul Nicolae Ceaușescu, că, făcându-se vinovat de aducerea de adreșiuni de solidaritate a muncitorilor cu ceferiștii condamnați în procesul de rebeliune, a fost deferit Parchetului Tribunalului din Craiova și apoi pus în libertate, după care s-a întors în Capitală”. Aceasta însemna în limbajul autorităților respective urmărirea și persecuția neconținută.

Experiența sa bogată în domeniul luptei antifasciste își va evidenția roa-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu în 1939, cînd a fost ales secretar al Uniunii Tineretului Comunist

dele nu numai în București, ci și în numeroase alte localități din județele: Argeș, Prahova, Dîmbovița, Mehedinți. Era prezent cu sfatul și cu fapta, pretutindeni unde nevoile partidului erau mai mari, organiza, mobiliza și pregătea pentru luptă cadre noi de tineri comuniști, militanți antifasciști. Participant la ședințele din 1935 ale organizației județene Mehedinți a U.T.C., ținute în casa conspirativă din Strada Virtuții din Drobeta-Turnu Severin, în calitate de instructor pentru Oltenia al Uniunii Tineretului Comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu a îndrumat activitatea revoluționară de tineret pe făgașul luptei antifasciste, fapt care explică contribuția efectivă a tineretului revoluționar în campania alegerilor parlamentare parțiale din acest județ, organizată și condusă de P.C.R. în lunile ianuarie-februarie ale anului următor, campanie în care, unite, forțele democratice antifasciste au dobîndit o victorie de prestigiu. În acele împrejurări, conținutului tematic al ședințelor conspirative îi era imprimat accentul pe care-l punea tovarășul Nicolae Ceaușescu pe necesitatea realizării

Tovarășul Nicolae Ceaușescu prezidînd lucrările Conferinței regionale Banat a U.T.C., octombrie 1944

unității de acțiune muncitorești și antifasciste, indicațiile sale privind îmbinarea muncii în condiții de conspirativitate cu folosirea posibilităților legale oferite de activitatea organizațiilor de masă și cu caracter cultural existente în diferite zone. În anul 1935 tovarășul Nicolae Ceaușescu îndeplinește succesiv funcțiile de secretar al organizației Uniunii Tineretului Comunist din București, al Comitetului Regional Oltenia și a Comitetului Regional Prahova ale U.T.C.

Sarcinile de mare răspundere politică pe linia organizării și educării tineretului din regionalele Oltenia și Valea Prahovei ale U.T.C. au fost exemplar îndeplinite în ciuda numeroaselor greutăți. Deplasările repetate la Craiova, Turnu Severin, Râmnicu Vilcea, Pitești, Ploiești, Tîrgoviște ș.a. asigurau un contact permanent cu masele de tineri muncitori, țărani, intelectuali, studenți și militari, cu organele locale de conducere U.T.C. și ale altor organizații de masă democratice și progresiste.

Participarea sa directă la cele mai însemnate manifestări ale tineretului oferea siguranța îndeplinirii multiplelor sarcini care reveneau organizațiilor U.T.C. În acei ani furtunoși, de luptă și înfruntare cu aparatul de represiune polițienesc, comunist și uteciștii s-au situat de

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al U.T.C., vorbind la mitingul organizat de Federația luptătorilor antifasciști cu ocazia eliberării deținuților și internaților politici, noiembrie 1944

Tovarășul Nicolae Ceaușescu în mijlocul unui grup de uteciști din Iași, 1945

Tovarășul Nicolae Ceaușescu conducând o ședință la Constanța în calitate de secretar al 'Regionalei Dobrogea a P.C.R., 1946

fiecare dată în fruntea acțiunilor, fiind urmași exemplar de numeroși alți tineri și vîrstnici, care vedeau în ei pe adevărații purtători ai năzuințelor și destinelor patriei și poporului român.

În anul 1936, la 15 ianuarie, tovarășul Nicolae Ceaușescu este arestat în comuna Ulmi, județul Dimbovița, unde participase la o ședință a organizației ilegale U.T.C. Dimbovița. Este deferit împreună cu alți militanți revoluționari Consiliului de Război al Corpului V Armată Brașov. Peste ani, unul din tovarășii de luptă, relevînd extraordinara tărie de caracter, dîrzenia cu care secretarul general al partidului a înfruntat forțele represive în timpul procesului din 1936, arăta: „Era mai tînăr decît majoritatea celor arestați, dar prin abnegația și dîrzenia sa constituia un exemplu și un imbold pentru fiecare dintre noi în privința comportării în fața justiției burgheze. Ne-a arătat atunci, „pe viu”, ce înseamnă a-ți păstra demnitatea de revoluționar”.

Procesul de la Brașov s-a desfășurat în zilele de 27 mai—5 iunie 1936 în fața Tribunalului Militar din Brașov, fiind inculpați numeroși tineri comuniști și uteciști, militanți antifasciști, arestați în comuna Ulmi și în alte centre ale județelor Prahova și Dimbovița în ianuarie 1936.

Opinia publică românească a urmărit cu mare interes desfășurarea procesului. Numeroase publicații de mare tiraj, între care „Dimineața”, „Adevărul”, „Zorile”, „Kronstadter Zeitung”, „Gazeta Transilvaniei” ș.a., și-au trimis corespondenții de presă care au relatat despre înscenarea judiciară, despre modul în care acuzații s-au ridicat împotriva pericolului ce-l reprezenta fascismul pentru țara noastră. Deosebit de sugestiv este reportajul intitulat: Impresii de la un proces, apărut sub semnătura scriitorului Eugen Jebeleanu, în revista „Cuvîntul liber”, care a fost profund impresionat de dăruirea revoluționară a celor judecați. El creionează un admirabil portret-document al tînărului comunist, tovarășul

Tovarășul Nicolae Ceaușescu la un miting în timpul campaniei electorale din 1946

Tovarășul Nicolae Ceaușescu vorbind la un miting pe un șantier rațional al tineretului, 1947

Nicolae Ceaușescu, care s-a aflat în fruntea întregului grup de militanți comuniști și antifasciști. „Ceaușescu — nota autorul — e un copil. Dar un copil cu o inteligență de o maturitate surprin-

zătoare... Are 19 ani dar a văzut și a pășit ca pentru 90”. Chipul neînfricatului tânăr revoluționar era astfel conturat: „fiu de țărăni, ieșit din popor, acest tinerel intrat în viață la o vîrstă fragedă, începe

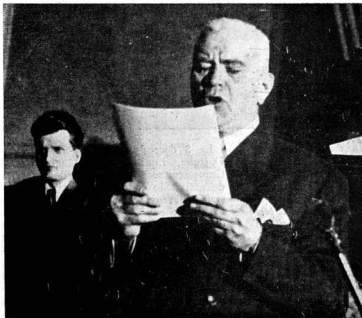
să știe că trebuie să vrea. Și își revendică mereu ale lui veri. Ieri la București, la Craiova, apoi la Ploiești și în Valea Prahovei în căutare și efectuare de lucru își spunea tovarășilor de muncă, a lui și a lor durere, a lui și a lor dorinși”.

În apărarea luptătorilor revoluționari judecați în procesul de la Brașov au fost citați peste 180 de martori, dovadă a amplei mișcări de solidaritate ce s-a dezvoltat în sprijinul celor implicați în acest proces.

Curajul, dârzenia și principialitatea politică de care au dat dovadă militanții comuniști și antifasciști, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, judecați de Consiliul militar al Corpului V Armată din Brașov, în mai-iunie 1936, au imprimat acestui proces un eon larg în cadrul opiniei publice democratice și au stimulat mișcarea de solidaritate cu militanții revoluționari întemnițați.

ultima zi a procesului procurorul invocând „crimele” și „culpele” politice cuprinse în Ordinul de dare în judecată insistă, în mod particular, asupra faptului că Nicolae Ceaușescu era „membru activ și bun propagandist comunist și antifascist, cunoscut de mult timp ca atare de către organele Siguranței și Justiției”. Alături de tovarășii cu care împărțise calvarul zilelor de proces, comunistul Nicolae Ceaușescu a fost condamnat în ziua de 5 iunie 1936 la 2 ani închisoare, 2000 de lei amendă și un an de interdicție de a părăsi satul natal. Se adăugau, de asemenea, cele șase luni de închisoare la care fusese condamnat pentru așa zisul „ultraj” adus în timpul procesului.

La 15 august 1936, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu alți militanți comuniști și antifasciști condamnați în procesul de la Brașov, a pășit dincolo de

Tovarășul Nicolae Ceaușescu în prezidiul sesiunii Marii Adunări Naționale, 1948

Pentru atitudinea sa de solidaritate tovarășească, militantul revoluționar Nicolae Ceaușescu a fost judecat imediat și condamnat la 6 luni închisoare. În

porțile ferecate ale Doftanei, Lupta revoluționară, viața în colectivele din închisori și lagăre — așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „au con-

stituit o înaltă școală de pregătire politico-ideologică, de educare și formare în spiritul principiilor eticii și echității socialiste și comuniste. Activiștii revoluționari, comuniști, puneau mai presus de orice interesele maselor populare, lupta împotriva asupritorilor, ei renunțau la tot, împărțind de multe ori între ei ultima bucată de pâine, dar ținând sus steagul

închis și el la Doftana — era un om curajos, matur și dăruț, ducea la bun sfârșit și cu promptitudine sarcinile ce i se încredințau. Îmi aduc azi aminte cum, plimbându-mă în jos și în sus prin celula mea, mă gindeam cu admirație la felul cum își manifesta sentimentul simțului datoriei și la energia cu care își îndeplinea sarcinile”.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu Emil Bodnăraș și Leontin Sălăjan, participând la o aplicație militară în toamna anului 1950

luptei revoluționare. În mod deosebit aș dori să menționez viața organizată în închisori, în spiritul principiilor eticii comuniste, care a dat tărie și forță tuturor celor închiși să reziste prigoanei, infometării, mizeriei și să țină sus steagul luptei revoluționare, să nu se plece nici un moment în fața claselor exploataoare”.

La Doftana, unde se aflau întemnițați numeroși militanți comuniști și antifasciști, neînfricatul luptător revoluționar Nicolae Ceaușescu, purtător al înalțelor idealuri ale clasei muncitoare, a desfășurat o bogată activitate de partid, cu un profund conținut și semnificație politică. De aceea, comuniștii i-au încredințat munca de secretar al unei celule a P.C.R. „Tovarășul nostru secretar — avea să scrie despre tovarășul Nicolae Ceaușescu unul dintre militanții cefești

La 8 decembrie 1938, abia ieșit din Doftana, luptătorul comunist Nicolae Ceaușescu se încadrează noilor condiții de activitate cu entuziasm și abnegație specifice revoluționarului călăt în aspre bătălii de clasă. Din însărcinarea partidului, îndrumă activitatea din breslele de muncitori, militând pentru ca aceasta să aibă un pronunțat caracter revoluționar, să promoveze interesele generale și specifice ale oamenilor muncii, și, în același timp, începe munca pentru reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist. În grelele împrejurări ale situației internaționale a României, amenințată de agresivitatea statelor fasciste și revizioniste, militantul comunist Nicolae Ceaușescu, adresându-se tineretului, arăta acestuia că nu se poate mărgini la o activitate culturală și sportivă. El mobili-

Tovarășul Nicolae
Ceaușescu la tribuna
Congresului al XII-lea
al P.C.R., 1979

za masele de tineri, muncitorii, la înlăturarea unității de acțiune a clasei muncitoare ca factor de catalizare a poporului român într-un front unic național de luptă împotriva primejdiei fasciste și de război, pentru libertatea și independența țării. În timpul acestor acțiuni ardoarea, devotamentul, spiritul de sacrificiu ale tovarășului Nicolae Ceaușescu s-au îmbinat cu deosebite calități organizatorice, capacitate de analiză, discernământ și viziune de perspectivă în aplicarea liniei strategice și tactice a partidului.

Impresionantele valori revoluționare ale activității tovarășului Nicolae Ceaușescu, prestigiul de care se bucura vajnicul luptător comunist în rindurile militanților partidului, ale muncitorilor, se

ilustrează cu putere în amploarea deosebită a demonstrației antifasciste și antirăzboinice de la 1 Mai 1939 din Capitală, în a cărei organizare și conducere a avut un rol important. Presa revoluționară a vremii înregistrează în București peste 20 000 de participanți. Atunci, din piepturile miilor de participanți au răsunat lozincile promovate de Partidul Comunist Român: „Trăiască democrația!”, „Vrem România liberă și independentă!”, „Vrem respectarea granițelor!”, „Jos fascismul!”, „Jos hitlerismul!”, „Jos războiul!”, „Trăiască integritatea teritorială a României!”. Expresie a acțiunilor desfășurate de comuniști pentru mobilizarea clasei muncitoare, a tuturor forțelor poporului român la lupta împotriva tendințelor expansioniste ce vizau

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu în vizită de lucru pe șantierul hidroenergetic „Rîul Mare” din Munții Retezat, județul Hunedoara, septembrie 1982

Tovarășul Nicolae Ceaușescu vizitînd șantierul canalului Dunăre-Marea Neagră, iulie 1982

integritatea teritoriului românesc, această demonstrație de răsunset a contribuit la creșterea prestigiului și autorității partidului, a avut un puternic ecou internațional, fiind apreciată ca una dintre cele mai mari manifestații muncitorești antifasciste pe plan mondial în condițiile în care Germania hitleristă trecuse la aplicarea planurilor ei de înrobire a popoarelor.

În anul 1939 se încadrează cu toate forțele și aduce o contribuție hotărîtoare la reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist, organizație care pe baza unor indicații din afara țării fusese desființată în anul 1936. În vederea pregătirii Conferinței a fost constituită o Comisie de reorganizare. Munca desfășurată de Comisia pentru reorganizarea U.T.C. a fost puternic impulsionată de

activitatea remarcabilă a comunistului Nicolae Ceaușescu. În perioada premergătoare ținerii Conferinței au avut loc o serie de ședințe cu responsabili comisiilor tineretului comunist din sectoarele Capitalei, între aceștia aflându-se și militanta comunistă Elena Petrescu.

Conferința a marcat încheierea procesului de reorganizare a U.T.C., a adoptat programul de acțiune și a ales organele de conducere ale Uniunii Tineretului Comunist. Apreciind calitățile sale de bun organizator, bun propagandist, spirit inventiv și intransigent, Conferința l-a ales pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în Secretariatul C.C. al U.T.C.

Urmărit continuu de organele represive, la 22 august 1939, prin sentința nr. 2696 a Tribunalului Militar al Corpului II Armată din București, tovarășul

Statului decît în vara anului 1940, la 29 iulie, într-o casă conspirativă a partidului, situată pe str. Bibescu Vodă nr. 19. Este judecat de urgență și condamnat la 3 ani închisoare. Începe calvarul altor ani de închisoare pentru cauza propășirii României. A făcut mai întâi carantina obligatorie a Văcăreștilor, apoi a fost trimis la închisoarea de la Jilava (1 august 1940—20 februarie 1942), urmată de detenția la Caransebeș (21 februarie 1942—21 iulie 1943), apoi de la 9 august 1943 la 4 august 1944 prin ordinul nr. 31 050 al Ministerului de Interne, tovarășul Nicolae Ceaușescu, caracterizat „comunist notoriu”, a fost deținut în lagărul de internați politici de la Tg. Jiu. În conducerea organizației de partid din lagăr, alături de alte cadre de bază ale partidului comunist,

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu în vizită de lucru la Combinatul de utilaj greu din Iași, septembrie 1982

Nicolae Ceaușescu a fost condamnat în contumacie la 3 ani închisoare, 3 ani interdicție, 20 000 lei amendă și 5 000 lei cheltuieli de judecată. Tovarășul Nicolae Ceaușescu n-a putut fi arestat de către organele poliției și Siguranței

tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție însemnată la elaborarea liniei politice și tactice a celui de partid din lagăr, la pregătirea acțiunilor ce aveau să culmineze cu declanșarea la 23 August 1944 a revoluției de eliberare

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarăsa Elena Ceaușescu în vizită de lucru pe platforma chimică din Pitești, iulie 1982

Tovarășul Nicolae Ceaușescu în vizită la C.A.P Moacăș, județul Covasna, septembrie 1982

națională și socială, antifascistă și anti-imperialistă.

Săptămânile de după eliberarea din lagăr marchează prezența activă a tovarășului Nicolae Ceaușescu la numeroase ședințe și consfătuiri organizate de partid în case conspirative din București, în care au fost detaliate obiectivele de acțiune ale formațiunilor de luptă patrioți-

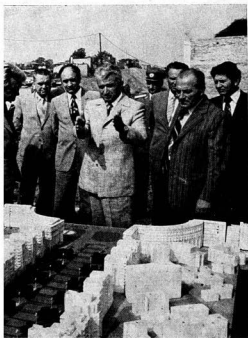
ce, mijloacele tactice hotărâte de partid pentru asigurarea succesului insurecției. În zilele fierbinți ale lui august 1944, alături de alți militanți ai partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în primele rînduri ale luptei pentru eliberarea patriei. În numele Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a luat cuvîntul la marile intru-

niri muncitorești ce au avut loc în București în zilele de 30-31 august 1944. În conducerea acestor mari acțiuni muncitorești s-a aflat și tovarăsa Elena Ceaușescu. Conducerea Uniunii Tineretului Comunist a fost încredințată tovarășului Nicolae Ceaușescu, militantul comunist a cărui experiență organizatorică, capacitate de muncă, discernământ și competență politică își găsiseră deja o strălucită concretizare în activitatea revoluționară în anii ilegalității. În calitate de secretar general al Uniunii Tineretului Comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat o activitate neobosită pentru antrenarea largă a tinerei generații în marile bătălii care au urmat. Au fost puse în slujba revoluției toate forțele și energiile: brațul înarmat, pato-

activitate de organizare și dinamizare a potențialului patriotic al tineretului, mobilizându-l la luptă împotriva dușmanului fascist, pentru eliberarea deplină a patriei și înfrângerea Reichului nazist, pentru punerea temeliiilor unui viitor mai bun al întregului popor.

Conducând direct activitatea tineretului comunist, organizându-l în conformitate cu principiile revoluționare și patriotice, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o contribuție hotărâtoare în angajarea tinerei generații din patria noastră în fluxul marilor eforturi creatoare ale poporului român, desfășurate sub conducerea partidului comunist. În acei ani caracterizați printr-un avânt fără precedent al luptei revoluționare, care avea ca obiectiv fundamental cucerirea puterii în stat de către clasa muncitoare, democratizarea țării, refacerea economiei distrusă de război, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în primele rânduri. A îndeplinit în același timp sarcini de răspundere în regionalele P.C.R. Dobrogea și Oltenia. La Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 16-21 octombrie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ales membru al Comitetului Central al P.C.R., iar în noiembrie 1946 deputat de Olt în Adunarea Deputaților. În mai 1948 a fost numit ministru adjunct la Ministerul Agriculturii, iar în martie 1950 a devenit ministru adjunct la Ministerul Apărării Naționale, conducând pînă în anul 1954 și Direcția Superioară Politică a Armatei. În aprilie 1954, în cadrul ședinței plene a C.C. al P.C.R. tovarășul Nicolae Ceaușescu este ales secretar al C.C. al P.C.R.

În zilele de 19-24 iulie 1965 se desfășoară lucrările celui de-al IX-lea Congres al Partidului Comunist Român. Tovarășul Nicolae Ceaușescu prezintă Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea partidului în perioada dintre congresele al VIII-lea și al IX-lea, document de excepțională importanță politică, ideologică, teoretică și practică, care va marca începutul unei noi etape în întreaga activitate a partidului și statului, deschizând calea unor transfor-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu analizând macheta viitorului centru politico-administrativ din Capitală, august 1982

sul revoluționar, elanul creator, talentul, înflăcărea. Întîiul bărbat al României socialiste de azi a desfășurat o variată

mări innoitoare, fără precedent. Congresul a ales pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în fruntea conducerii partidului. În anul 1974 tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit fiu al poporului, a fost ales în înalta funcție de președinte al Republicii Socialiste România.

Este unanim recunoscută și apreciată de poporul nostru, de întregul partid contribuția de o inestimabilă valoare teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu la elaborarea și realizarea cu suc-

concrete ale țării noastre. Exprimind cerințele obiective ale dezvoltării țării, aspirațiile și idealurile poporului nostru, hotărârile și înfăptuirile istorice ale congreselor al IX-lea, al X-lea, al XI-lea și al XII-lea au dinamizat puternic energiile creatoare ale întregii națiuni, au asigurat mersul neabătut înainte al poporului nostru pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Innobilind istoria cu opera sa nepieritoare, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarăsa Elena Ceaușescu în vizită de lucru la Institutul de cercetări pentru echipamente energetice și mașini de ridicat, București, octombrie 1982

ces a edificării bazelor economice ale socialismului în România, la fundamentarea și promovarea celor mai viabile căi și soluții în vederea propășirii patriei, a înaintării sale ferme pe calea socialismului.

Epoca istorică inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, cea mai fertilă, mai bogată în împliniri din întreaga istorie națională, este dominată decisiv de puternica personalitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, poartă pecetea gândirii și acțiunii sale revoluționare, fundamentate pe aplicarea creatoare a principiilor materialismului dialectic și istoric, ale socialismului științific la condițiile

fruntea partidului și a țării, conduce cu înțelepciune, clarviziune și dinamism destinele acestor meleaguri în evul contemporan, fiind simbolul cugetului și simțirii poporului, al idealurilor sale de libertate, pace și progres, al destinului de astăzi și de mâine al României. Epoca Ceaușescu, talmăcind înălțimea și prospețimea marilor altitudini la care a fost ridicată țara, reprezintă, în același timp, teme de certitudine al poporului nostru în continua și viguroasa ascensiune a României socialiste, resort generator al creației istorice mereu nouă, mereu trainică. În tot ceea ce năzuiește, ela-

borează cu deosebită cutezanță științifică, proprie personalității militantului neobosit pentru cauza clasei muncitoare, a poporului, secretarul general al partidului așază în miezul faptei și acțiunii partidului, a clasei muncitoare, tinăra generație, viitorul de aur al patriei comuniste. Abordarea viitorului de pe acest

Marile succese repurtate de Partidul Comunist Român, de România socialistă au ridicat prestigiul țării în rindurile celorlalte state ale lumii pe treptele valorice ale lumii contemporane. România și președintele său se bucură de o caldă prețuire și recunoștință pe plan internațional datorită politicii extern

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu în vizită la Institutul politehnic din București, septembrie 1982

teren solid și stabil, mersul constant înainte al poporului român pe noi trepte de înfăptuiri adevărate cu mărturia cea mai revelatoare că sensul gândirii și acțiunii științifice creatoare a partidului, a eminentului bărbat din fruntea sa este supremul sens al istoriei românești contemporane, al vocației luptătoare și constructoare a poporului nostru, făurarul lumii noi în patria sa strămoșească.

de pace și colaborare pe care le promovează în viața politică contemporană.

Toți fiii patriei, întregul nostru popor strâns uniți în jurul partidului, a conducătorului său, acționează pentru înfăptuirea mărețelor sarcini ale edificării socialismului și comunismului pe pământul patriei.

Istoria patriei reflectată în opera președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu

Conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT

Activitatea teoretică și practică pe care o desfășoară președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în vastul program al prezentului și viitorului patriei noastre, încorporează și magistrala contribuție adusă de domnia sa la dezvoltarea științei istorice românești. Ctitor de istorie națională, președintele țării noastre s-a impus și se impune și ca interpret magistral al valorilor ei fundamentale. Activitatea sa se plasează, astfel, în prelungirea uneia dintre cele mai frumoase și mai bogate tradiții, tradiție pe care o ilustrează și o potențează în chipul cel mai strălucit. Nu există moment definitoriu al istoriei noastre naționale asupra căruia secretarul general al partidului să nu-și fi spus cuvântul realist, cugetat și autorizat.

Cu gândirea sa științifică, profund revoluționară asupra evoluției societății omenești, cu spiritul său creator în pătrunderea celor mai complexe probleme ale evoluției noastre istorice, cu viziunea sa asupra cursului legităților istorice fundamentate pe cunoașterea materialismului dialectic, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aplecat asupra istoriei noastre naționale, i-a deslușit permanențele, i-a studiat drepturile, i-a detașat și i-a valorificat marile sensuri, conferind noi dimensiuni relației dialectice de nedespărțit: trecut-prezent-viitor. „Cunoscînd istoria glorioasă a poporului nostru și sacrificiile înaintașilor noștri, strădaniile lor în perfecționarea creației materiale și spirituale — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, învățăm să prețuim și să iubim mai mult, mai pro-

fundă cercuirile prezentului, să facem totul pentru a dezvolta, pentru a făuri istoria nouă a patriei noastre, istoria socialismului”.

Îndemnul de a scrie istoria așa cum a fost ea, nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, constituie o călăuză care a făcut și va face din istorie o știință cu adevărat revoluționară. În opera tovarășului Nicolae Ceaușescu n-au fost omise umbrele, eșecurile, limitele privind unele evenimente sau personalități istorice, dar, în același timp, au fost înălțate la cotele lor reale trăsăturile esențiale, momentele fundamentale care au durat temelii traicnice istoriei naționale, începînd cu originile și vechimea poporului român, cu autohtonitatea sa în vatra străbună a Daciei, cu tradiția statală de la care am sărbătorit 2050 de ani, continuînd cu luptele înaintașilor pentru păstrarea ființei naționale, a independenței și unității de stat, cu bătăliile sociale și de clasă conduse de partidul comunistilor pentru înfăptuirea revoluției și construcției socialiste, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Într-o asemenea succesiune a veacurilor, istoria a gravat tradiția, a fundamentat prezentul și a prospectat viitorul. Într-o asemenea continuitate neîntreruptă, istoria a dat țării, la vremuri noi, oameni noi, oamenii epocii lor care se contopesc cu marile momente ale istoriei naționale și, în același timp, personifică lupta maselor largi populare, ale poporului, adevăratul făuritor de istorie. În această galerie a marilor con-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu la masa de lucru

ducători de țară, pe care înțelepciunea de milenii, îmbogățită prin experiența secolelor de luptă, pentru păstrarea ființei naționale și a gliei străbune, a conferit poporului român capacitatea de a-și alege omul de glorie la vreme de glorie, se numără și tovarășul Nicolae Ceaușescu, făuritor de istorie, omul a cărui viață se contopește întru totul cu patrimoniul material și spiritual al țării, cu viitorul României. Cu gândul la aceste adevăruri rostea tovarășul Nicolae Ceaușescu cuvintele minunate, pline de înțelepciune: „*Oare cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Fără îndoială că așa ar fi!*”.

Prin gândirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, întruchipată în vasta sa operă, istoria și-a redescoperit valențele de știință revoluționară a societății, a pus în lumină gloria și demnitatea trecutului, a deschis, într-o viziune largă, orizontul cercetării științifice spre contemporaneitate și viitor.

Unul din marile merite ale secretarului general al Partidului Comunist Român, ale președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, îl constituie și faptul de a fi repus istoria poporului român în drepturile ei legitime, de a fi așezat-o la temelia activității de educare a maselor. „*Stabilirea locului în istorie, a originii și continuității în bazinul carpațo-dunărean al poporului român* — a spus tovarășul Nicolae

Tovarășul Nicolae Ceaușescu inaugurind Muzeul de istorie al R.S. România, mai 1972

Ceașescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 — *constituie fundamentul oricărei activități ideologice, teoretice și politico-educative. Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri*".

În acest sens s-a pronunțat, de fapt, secretarul general al partidului încă la Congresul al IX-lea al partidului din 1965, Congres ce a imprimat un suflu proaspăt și dinamic întregii vieți sociale, politice, economice, culturale, inclusiv cercetării științifice din țara noastră.

Secretarul general al partidului a înțeles dragostea, simțămîntul oamenilor acestui multimilenar pămînt românesc pentru istorie. Expresia elocventă a acestei cunoașteri profunde a uneia din dimensiunile majore, venite și păstrate din vremuri, a spiritualității poporului nostru, o constituie însuși *Programul Partidului Comunist Român*, în a cărui inițiere și elaborare rolul hotărîtor l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, și care prezintă, într-o sinteză științifică, istoria de milenii a poporului român, realizările și luptele sale eroice duse de-a lungul vremurilor, pînă în zilele noastre.

Opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu definește, astfel, coordonatele dezvoltării poporului român, istoria noastră regăsindu-și rostul și semnificația sa reală. În această lumină, gândirea istorică a tovarășului Nicolae Ceaușescu se pătrunde în întreaga sa substanță de principii interpretării și evaluării procesului istoric ca rezultată

analizele sale profunde asupra trecutului nostru — care ne-au călăuzit să ne căutăm istoria la noi acasă, pornind de la condițiile fiecărei epoci, de la caracterul legic al dezvoltării social-politice, avem măsura clară și reprezentativă a vechimii acestei istorii. Este un trecut glorios, care își are începuturile cu mii de ani în urmă, în istoria traco-geto-

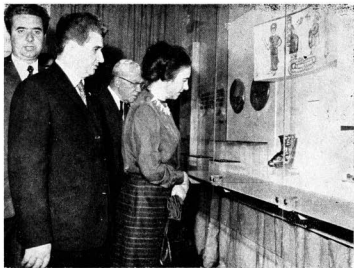

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitând expoziți „80 de ani de la crearea partidului politic a clasei muncitoare”, organizată la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, martie 1973.

complexă, firească a evoluției societății românești în ansamblul său, în care se înglobează toate forțele sociale și politice în raport cu problemele vitale aflate în fața poporului. Este un principiu de inestimabilă valoare teoretică și metodologică pentru cunoașterea devenirii noastre, a istoriei românești și prin care această istorie își dezvăluie culmile de măreție, iar știința istorică se așează pe fundamentul adevărului.

De la gândirea cutezătoare, novatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de la

dacilor și care, de atunci și pînă astăzi, aparține unuia și aceluiași popor ce a trăit în unul și același spațiu geografic carpato-danubiano-pontic, a unui popor cu prestigiu în lumea antichității, a cărei civilizație s-a aflat în raporturi de influențare reciprocă cu marile civilizații ale acelor vremuri. „Istoria milenară a poporului român, ca dealfel a tuturor popoarelor — relevă președintele României socialiste —, este istoria dezvoltării forțelor de producție, a producerii și perfecționării uneltelor de muncă ce

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitând secția de istorie a Muzeului Regiunii Porților de Fier din Drobeta-Tr. Severin, mai 1972

au determinat unirea și organizarea oamenilor în grupe și formațiuni statale, pînă la statul centralizat al dacilor sub Burebista și apoi, corespunzător diferitelor epoci, pînă la orînduirea capitalistă și trecerea la făurirea societății socialiste”.

În această viziune, ne aparțin Dromichaites, expresia autentică a geto-dacului, așa cum îl înfățișau autorii antici, în care omenia se împletea cu rațiunea și înțelepciunea, iar iscusința se îmbina cu istețimea în luptă; Burebista, sub conducerea căruia, în urmă cu peste 2050 de ani, a fost creat întiul stat dac centralizat și independent; Decebal, care — așa cum îl caracterizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — reprezintă „eroul legendar, intrat în conștiința poporului nostru ca simbol al neînfricării și spiritului de jertfă în apărarea libertății și independenței”.

Cunoașterea originii poporului român, a statorniciei lui de viață, de luptă și de creație pe pămîntul strămoșesc, a permanenței și ascendenței operei înfăptuite de înaintașii noștri își primește, prin gîndirea istorică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, rolul său cu adevărat cardinal și se constituie în fundament al activității ideologice, al educației patriotice și socialiste a maselor. Valo-

rile acestei continuități și statorniciei au fost apărate cu eroism prin cele mai mari vitregii ale timpurilor. Dobîndește o mare greutate acest eroism popular, cel care a asigurat existența și perpetuarea neamului nostru, prin cuvintele pline de înțelepciune ale președintelui României socialiste: „În cele mai grele timpuri înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrățindu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu riurile și codrii falnici, au rămas neclintii pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă”.

Ocuparea unei părți a Daciei de către romani, în urma războaielor din anii 101—102 și 105—106, nu a reprezentat sfîrșitul oamenilor de pe aceste plaiuri, cum au încercat unii istorici străini și cum mai încearcă alții și astăzi să arate. Deși, ca orice ocupație, aceasta a produs mari suferințe și daune poporului geto-dac, împletirea celor două civilizații și culturi înaintate a fructificat, pe un plan superior, legăturile îndelungate dintre cele două popoare. În trăsăturile sale fundamentale, poporul a rămas același: energic, statornic, iubitor de libertate și de frumos, păstrător al vechii sale tradiții de viață și, totodată, receptiv la ceea ce este nou și folositor.

Se ilustrează elocvent și prin istoria noastră adevărul că popoarele care au supraviețuit în istorie și-au creat, în raport cu împrejurările concrete, mijloacele ce le-au asigurat existența pe lungi perioade de timp. Poporul român s-a aflat mereu pe aceste pământuri, pe care le-a apărat eroic împotriva tuturor celor care le rîvneau bogățiile și rodnicia lor.

Cu o deosebită forță este reflectată în scrierile tovarășului Nicolae Ceaușescu ideea privind capacitatea poporului român de a se opune hotărît cötropitorilor, de a depăși momentele de cumpănă, Vicisitudinile, suferințele — remarcă secretarul general al partidului — nu au înguncheat poporul român; dimpotrivă,

expansiunii regatului ungar; marile bătălii purtate de renumiți domnitori, ca Mircea cel Bătrîn, Ioan de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul, în timpul cărora țările române s-au apărat pe sine, constituind, în același timp, pavăza pentru popoarele Europei în fața tendințelor de cötropire din partea regatului polon, a imperiilor otoman și habsburgic. Aceasta este o ilustrare clară și directă a existenței și continuității neîntrerupte a românilor în vatra străbună. „*Unii istorici* — relevă cu deplin temei tovarășul Nicolae Ceaușescu — *încearcă azi să susțină teoria existenței, într-o anumită*

Tovarășul Nicolae Ceaușescu inaugurează Muzeul Unirii din Alba Iulia, 1975

l-au oțelit, i-au sporit dragostea de țară, i-au întărit hotărîrea de a nu ceda în fața nici unei greutăți, de a nu pregeta în fața nici unei jertfe pentru apărarea gliei. Stau mărturie în acest sens rezistența dîră opusă de neînfricații Dromichaites, Burebista și Decebal în fața cötropitorilor; rezistența și forța de conservare și asimilare în timpul migrației populațiilor nomade, vitejia acelor voievozi, precum Gelu, Glad, Menumorut, Litovoi, în fața

perioadă, a unui vid în spațiul carpato-dunărean. Cred că răspunsul l-au primit demult. În primul rînd, înșiși oamenii mai înaintați și de cultură din acele vremuri au răspuns la aceasta vorbind despre locuitorii și voievodatele existente în spațiul carpato-dunărean — și cred că erau mai în cunoștință decît unii istorici de azi care încearcă să se facă atotștiutori și să nege realitățile, să nege ceea ce este rezultatul dezvoltării istorice. Răspunsul la aceasta l-au dat

Tozarușul Nicolae Ceaușescu și tozarușă Elena Ceaușescu vizitind Muzeul de istorie din Scornicești, ianuarie 1978

Mircea, Ștefan cel Mare, Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul. Cei care l-au învins pe Baiazid, care au finit piept a'ilor cuceritori, care au realizat primul stat centralizat al românilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania. Ei nu au venit din altă parte, nu au căzut din cer, ei au trăit și s-au născut aici, pe acest pământ, și l-au apărut cu sîngele lor".

Un uriaș cîștig științific pentru istoriografia noastră, cu multiple răsurturi lămuritoare, îl reprezintă ideea subliniată de secretarul general al partidului potrivit căreia țările române nu au putut fi supuse prin forță, că ele și-au păstrat autonomia statală. Într-o vreme în care aproape întreaga Peninsulă Balcanică și o mare parte a Ungariei au fost transformate în pašalicuri otomane, țările române, îmbinînd rezistența militară cu iscusința diplomatică, au reușit să-și păstreze o largă autonomie, să-și conserve instituțiile de stat, deși au fost nevoite să recunoască suzeranitatea Porții și să-i cedeze unele teritorii. De asemenea, se cuvine a se face precizarea că, în urma transformării unei părți din Ungaria în pašalic, Transilvania a reușit să evite o situație similară și să se proclame Principat autonom, care recunoștea, de

asemenea, suzeranitatea Porții. Tratatul de alianță politică, legăturile economice și culturale stabilite cu statele vecine sau mai îndepărtate, cu imperiile otoman, habsburgic și țarist, au reconfirmat, de-a lungul vremurilor, puterea suverană a domnitorilor români, dreptul țării române de a se cîrmi după propriile legi și întocmiri. O ilustrare a acestei realități o constituie și vechile tratate, cunoscute mai tîrziu sub numele de *capitulații*, încheiate cu Imperiul otoman, din al căror conținut răzbat luciditatea politică a poporului român, evaluarea înțeleaptă a situației internaționale „*Spre deosebire de celelalte popoare din bazinul dunărean care fuseseră integrate Imperiului otoman sau Imperiului habsburgic — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu —, poporul român a reușit să-și păstreze autonomia statală. Ca urmare a hotărîrii cu care și-a apărut patria, poporul român a reușit să încheie cu Imperiul otoman, încă din vremea lui Mircea cel Bătrîn, tratate" — denumite mai tîrziu „Capitulații" — „care prevedeau obligația Porții de a respecta organizarea țării și a nu se amesteca în treburile sale interne și chiar angajamentul de a apăra țara împotriva atacurilor*

străine". Este un înalt model de analiză pentru istorici detașarea de către secretarul general al partidului a semnificației vechilor tratate, a statutului de autonomie al țărilor române, statut care, după cum însuși subliniază, „a asigurat condiții pentru un progres mai intens al forțelor de producție, pentru apariția noilor relații capitaliste, precum și pentru întărirea conștiinței unității naționale și desfășurarea luptei în vederea făuririi statului unitar deplin suveran". Aceasta a făcut ca țările române să poată duce cu succes lupta împotriva agresorilor. În același timp, numeroși bulgari, sârbi și greci s-au refugiat în țările române, în împrejurările în care popoarele balcanice erau subjugate de Imperiul otoman. Este, de asemenea, grăitor faptul că, beneficiind de

Pe temeiul a ceea ce cuceriseră țările române prin regimul capitulațiilor, s-a desemnat obiectivul obținerii independenței absolute, promovat de poporul român, alături de acela al unirii naționale. Era un drum care, trecând prin imense piedici și adversități externe, avea să fie marcat de mari și luminoase înfăptuiri, pentru că poporul nostru, păstrând și dezvoltând valorile unității sale, a acționat ca un tot pentru reunirea sa în același stat național propriu, liber și independent. O expresie elocventă în acest sens o reprezintă epopeea marelui domn muntean Mihai Viteazul. În plin ev mediu, Mihai Viteazul, bazându-se pe conștiința unității de neam a românilor, a promovat ideea creării statului feudal român unitar și a argumentat, practic, înaintea Europei,

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitând expoziția „Mărturie ale dragostei, prețurii și adincii recunoștințe manifestate de întregul partid și popor față de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, cu prilejul aniversării a 60 de ani de viață și a peste 45 de ani de activitate revoluționară”, august 1978

un larg regim de autonomie, teritoriul românesc a oferit posibilitatea unor reprezentanți înaintați ai popoarelor cotropite din Balcani să organizeze lupta pentru eliberare, pentru afirmarea acestor popoare ca entități naționale distincte.

posibilitatea înfăptuirii lui, denunțând, în același timp, poziția retrogradă a forțelor externe potrivnice unirii și neatfirării. Prin aceasta, Mihai înscria țările române, pe baza progreselor economice, a comunității de limbă, tradiției și religiei,

Tovarășul Nicolae Ceaușescu inaugurează Muzeul colecțiilor de artă din București, august 1978

în procesul european din secolele XV și XVI, când s-au constituit statele unitare feudale polonez, rus, englez, francez. Este una din marile dimensiuni europene ale unirii făurite de poporul nostru sub sceptrul lui Mihai Viteazul. În același timp, Mihai, ca, dealtfel, toți marii cîrmuitori ai țărilor române, a avut în mod clar conștiința că, prin lupta sa împotriva aspirării străine, pentru unire și neatîrnare, apăra întreaga „creștinătate”, inclusiv sud-estul Europei. În faptuirile marelui domn au dat glas puternic speranțelor de libertate ale tuturor celor împovărați de jugul otoman. Așa se explică apelurile unor conducători ai popoarelor bulgar, sîrb, grec etc., de a veni să-i elibereze, precum și înrolarea sub steagul de luptă ridicat de domnitorul român a numeroși balcanici, a unor vestiți căpitani, ca Deli Marcu, Baba Novac ș.a.

Urmărirea relațiilor internaționale în secolele XVIII și XIX scoate la iveală

adevărul dureros că țările române deveniseră terenul unor îndelungate competiții și rivalități dintre cele trei mari puteri vecine: Rusia țaristă, care își urmărea cu tenacitate îndeplinirea unor porunci testamentare privind expansiunea în Balcani; Austria habsburgică, lansată și ea spre sud-est, prin anexarea Transilvaniei, în 1699; Imperiul otoman, vechiul opresor al Balcanilor, aflat într-o îndelungată agonie. Dar, în pofida decăderii puterii ei — sau, poate, tocmai de aceea —, Poarta, în virtutea relațiilor speciale din trecut cu țările române, a încercat să-și consolideze suzeranitatea pe diferite căi, între care principala a fost însușirea prerogativei ce aparținuse pînă atunci adunărilor obștești de a numi pe domnitori. Otomanii mai aveau un motiv să invoce suzeranitatea lor asupra țărilor române, și anume acela de a-și apăra propriile privilegii, mai ales în secolul al XVIII-lea, în Țara Românească și în Moldova. Aceste privilegii începuseră

să fie puse în pericol de expansiunea țarismului care, după fiecare război cu Poarta, încerca să-și împingă frontierele mai spre vest și spre sud.

Anexarea Bucovinei de către Austria (1775) a constituit o încălcare a prevederilor capitulațiilor. Faptul a avut consecințe importante, în primul rînd prin intrarea în bătălie a factorilor politici români, care, în fața pericolului de a-și pierde regimul de independență garantat de relațiile cu otomanii, au făcut din aceste relații un atribut esențial al personalității statelor lor.

De la 1769 și pînă la 1829, marile imperii s-au războit de cinci ori între ele pe teritoriul românesc, astfel încît țările

române au suportat regimul de război. În pofida chiar a acestui fapt, țările române și-au conservat unitatea statală. Numai două bucăți din trupul Moldovei au fost anexate de imperiile habsburgic și țarist (Țara de Sus și Basarabia), deși au existat planuri care vizau încorporarea completă a teritoriilor românești. Timp de 20 de ani a fost și Oltenia ocupată de Austria (1718—1738).

În condiții atît de grele, țările române nu numai că au supraviețuit, ba chiar și-au sporit eforturile pentru recunoașterea independenței lor. Aceasta se datora atît talentelor diplomației românești din epoca respectivă, de a folosi contradicțiile dintre curțile imperiale vecine, cît și

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitînd Muzeul de la Adamclisi, județul Constanța

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitând Muzeul județean de istorie din Piatra Neamț 1980

realitățile istorice anterioare. Iar aceste realități cuprindeau, în primul rând, stabilitatea autentică a unei vieți statale suverane a țărilor române.

Referitor la acest aspect, nu o dată, cronicari sau autori străini au relevat tradițiile organizării statale la români. Astfel, cea mai veche cronică turcească — *Oğuzname*, din secolul al IX-lea — menționa existența unei „Țări a românilor”, în jurul anului 839, iar *Geografia armeană* a lui Moise Oboneanți, întocmită între anii 855 — 902, amintește la nordul Dunării de o „țară căreia (bulgarii — n. n.) îi zic Balak”, adică Valahia sau Țara românească. De asemenea, notarul anonim al regelui ungar Bela, în cronică sa, *Gesta Hungarorum*, amintește de existența, la finele secolului al IX-lea, a trei ducate (voievodate) românești:

primul în Crișana, sub stăpînirea lui Menumorut; al doilea, în Banat, cîrmuit de Glad și al treilea, în Transilvania propriu-zisă, unde domnea Gelu.

Publicistic ungar, Kálnoky Jenő, într-un studiu din 1915, recunoștea că Transilvania „Fie ca Dacie, fie ca principat... a avut mereu o istorie proprie...”

Puternice lumini proiectează opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra continuității poporului român și a fondului sănătos, popular al istoriei noastre. Este reliefat, astfel, rolul fără-nimii în evoluția poporului român. Într-o anumite perioadă, după cum se cunoaște, masele țărănești erau etichetate, și nu întimplător, drept un element fără forță istorică, chiar retrograd. Se țintea, prin aceasta, să se pună în cauză însăși ființa poporului român, continui-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitând Expoziția artiștilor plastici laureați ai Festivalului național „Cîntarea României”, ediția a II-a

tatea sa de viață pe pământul străbun, conținutul și sensul istoriei românești pe parcursul multor secole. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a restituit trecutului nostru substanța lui reală, relevînd că țărănimea a reprezentat, timp de secole, seva istoriei românești neconținut ascendentă, istorie care s-a identificat cu înseși viața, făuririle, luptele și aspirațiile maselor țărănești — în acele vremuri expresia poporului român. Țărănimea — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „secole de-a rîndul a fost purtătoarea celor mai glorioase tradiții de luptă ale poporului nostru. În marile lupte purtate de-a lungul secolelor împotriva dominației străine, pentru neatîrnare și independență, pentru formarea națiunii române și a statului național român, țărănimea a avut un rol determinant”. Îi găsim pe țărani încă în armatele lui Burebista, ale lui Mircea, iar apoi în armatele lui Ștefan cel Mare, care a dus un mare număr de bătălii pentru neatîrnare. „Îi găsim pe țărani, pe răzeși, în armatele lui Mihai Viteazul, care... a realizat pentru prima dată unirea românilor, a țărilor românești

într-un singur stat”. Toate marile momente ale edificării României moderne înscru, de asemenea, participarea majoră, fundamentală a maselor țărânimii, începînd cu revoluția de la 1821 și terminînd cu desăvîrșirea statului național unitar român, în 1918.

„În același timp, de-a lungul secolelor — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, țărănimea s-a ridicat de nenumărate ori la luptă revoluționară împotriva nedreptăților sociale, a feudalismului și burghezo-moșierimii, pentru a-și cuceri libertățile și drepturile economice și sociale. În multe din aceste bătălii revoluționare, țărani au luptat în strînsă unitate cu țărani maghiari, germani și de altă naționalitate, împotriva asupritorilor comuni, pentru a fi cu adevărat egali în drepturi, liberi și stăpîni în țara lor comună — România”.

Odată cu apariția pe arena istoriei a clasei muncitoare, luptele revoluționare, inclusiv ale țărânimii, au luat forme mai puternice, mai organizate, „ceea ce — după cum subliniază președintele României socialiste — a făcut să crească rolul și forța acestor două clase în întreaga viață

politică și socială a țării, în dezvoltarea și transformarea României”.

Îndemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, exemplul strălucit pe care-l oferă opera sa, de a concepe procesul istoric ca o rezultantă complexă, firească a evoluției societății românești în ansamblul său, conferă adevăratele fundamente ale înțelegerii apariției clasei muncitoare, a partidului său politic ca expresie obiectivă a realităților și cerințelor evoluției ascendente a poporului nostru. Istoria mișcării muncitorești, a partidului politic al muncitorimii române — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — este nemijlocit legată de dezvoltarea și lupta clasei muncitoare, de stadiile dezvoltării economice, politice, științifice și culturale ale țării, de progresul forțelor de producție, de acțiunea legilor sociale obiective, desemnându-se ca parte intrinsecă a istoriei naționale. Președintele României socialiste arată, în această privință, că *„apariția și afirmarea mișcării noastre revoluționare, muncitorești, socialiste își au originea în viața și lupta clasei muncitoare, născându-se în strînsă legătură cu dezvoltarea forțelor de producție, a clasei muncitoare din România”.*

Făurirea partidului politic al clasei muncitoare din România, în 1893 — rezultat nemijlocit al dezvoltării societății românești, al existenței obiective a clasei muncitoare —, a reflectat dezvoltarea proletariatului, creșterea rolului său în cadrul societății românești. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat-o, în însăși miezul ei, în magistrala *Expunere la Plenara lărgită a C. C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982*, când — referindu-se la crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România — arăta că aceasta *„a constituit un moment important în organizarea politică a clasei muncitoare, în creșterea rolului ei în viața socială și politică a României”.*

Izvorit din realitățile social-politice ale României, partidul clasei muncitoare s-a orientat de la început spre problemele majore care frământau societatea românească din acea vreme — necesitatea dezvoltării industriale a țării, rezolvarea problemei agrare, în favoarea

țărănimii, lichidarea dominației străine și înfăptuirea statului național unitar, adâncirea procesului de democratizare, dezvoltarea științei și culturii etc. — aducînd în peisajul politic românesc o viziune superioară asupra modalităților de soluționare a acestora, corespunzător necesităților înaintării României pe calea progresului, fapt care i-a conferit, pe drept cuvînt, calitatea de purtător și apărător al intereselor vitale ale întregului nostru popor.

Concomitent cu bogata activitate ce demonstra atașamentul sincer la ideea luptei pentru asigurarea progresului și prosperității patriei, socialiștii români, animați de un cald patriotism, au înscris în programele mișcării muncitorești și au aplicat în practică principiul solidarității revoluționare internaționale, au parti-

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitînd Expoziția artiștilor plastici amatori laureați ai Festivalului național „Cîntarea României”, ediția a II-a

cipat activ la evenimentele de seamă ale mișcării muncitorești internaționale. Între acestea, la loc de frunte, s-au înscris participarea activă, cu arma în mînă, și solidarizarea revoluționarilor români cu

lupta comunarzilor francezi din 1871, prezența laborioasă a socialiștilor români la congrese ale Internaționalei I și a II-a, poziția constructivă a reprezentanților P. S. D. la conferințele internaționale socialiste din anii 1915—1916 ș. a., iar mai târziu, în perioada cuprinsă între cele

Austria, Italia, Bulgaria etc., cu lupta eroică a poporului spaniol împotriva agresiunii fasciste ș. a.

Indiferent de forma organizatorică și denumirea adoptată într-un moment sau altul, partidul politic al clasei muncitoare din România s-a înscris sub semnul

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu participând la inaugurarea Monumentului Independenței din Oradea, iunie 1982

două războaie mondiale, solidarizarea cu proletariatul rus, victorios în lupta revoluționară împotriva absolutismului țarist, cu Rusia Sovietică, cu acțiunile clasei muncitoare din Anglia, Germania,

continuității, unității și ascendenței, fiind expresia politică revoluționară a clasei muncitoare, portdrapelul mișcării muncitorești unite și centralizate din țara noastră. El a concentrat sub o

Tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu vizitând Expoziția republicană a creatorilor populari, artiștilor amatori și profesioniști laureați ai Festivalului național „Cintarea României” 1979—1981, decembrie 1981

conducere unitară toate forțele muncitoare organizate.

Iată de ce, pe drept cuvânt, apreciază conducerea partidului nostru istoria mișcării muncitorești, a Partidului Comunist Român nu poate fi ruptă de istoria generală a țării, ea fiind o parte integrantă a acesteia în epocile modernă și contemporană.

Scrierile secretarului general al partidului nostru consacră o mare parte analizei condițiilor economice, sociale și politice ale evoluției României în epoca modernă și contemporană, reliefând direcția esențială de acțiune a întregului nostru popor — făurirea statului național unitar, și apoi apărarea integrității teritoriale și a suveranității României. În aceste împrejurări, partidul clasei muncitoare a înscris, ca unul din țelurile importante ale programului său revolu-

ționar, înfăptuirea unității de stat depline a poporului nostru. Ca urmare, s-a imprimat luptei proletariatului român un pregnant caracter patriotic, ceea ce a favorizat afirmarea partidului muncitoresc pe scena politică și socială a țării, a contribuit la crearea climatului politic și spiritual propice unirii eforturilor maselor muncitoare, ale forțelor avansate ale societății pentru promovarea intereselor sociale și naționale. Tocmai de aceea vom găsi muncitorimea în primele rînduri ale luptătorilor pentru reunirea tuturor românilor în cadrul fruntariilor propriului stat național unitar.

Desăvîrșirea unirii național-statale a României în memorabilul an 1918 demonstrează cu tăria argumentului istoric că acest eveniment a fost rezultatul firesc al unui îndelungat proces, pentru împlinirea căruia poporul român a dus o luptă

multiseculară, iar nu o consecință a conjuncturii externe sau a unor înțelegeri intervenite la masa tratativilor. Tratatetele de pace postbelice au consfințit pe plan internațional o situație de fapt creată de lupta maselor populare. Unirea a fost expresia voinței și acțiunii hotărâte a întregii națiuni române. „*A pune sub semnul întrebării «justețea» sau «oportunitatea» constituirii unor state naționale — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — înseamnă în esență a face apologia dominației și asupririi, a nega rolul revoluționar, progresist al luptei de eliberare a popoarelor. Aceasta înseamnă a nesocoti nu numai principiile socialismului științific, ci chiar cele mai elementare concepții burghezo-democratice. Asemenea poziții sînt cu atît mai de neînțeles astăzi, în epoca celei mai impetuoase afirmări a voinței popoarelor de a scutura orice jug străin, de a se afirma ca națiuni libere, cu drepturi egale în marea familie a națiunilor lumii*”.

Gradul de conștiință, organizare și combativitate a proletariatului a cunoscut o creștere însemnată în condițiile pe care Marea Unire le-a deschis întregii dezvoltări economice, sociale și politice a țării. În acest context, problema programatică a sarcinilor și perspectiveilor revoluției din România, a strategiei și tacticii de urmat a fost abordată pe un plan superior de Partidul Comunist Român, tocmai pe temelia reunirii tuturor forțelor revoluționare ale proletariatului de pe întreg cuprinsul României întregite și orientării, în noile condiții, nu doar spre activitatea *pregătitoare*, de organizare și luminare a clasei muncitoare, ci spre mobilizarea forțelor în vederea *înfăptuirii* revoluției socialiste. Tocmai această schimbare a condițiilor, a naturii și scopului nemijlocit al activității sale a fost definitorie și pentru noile elaborări programatice, care au devenit o preocupare centrală a P.C.R. chiar de la Congresul său din mai 1921, un obiect de studiu și dezbateri fructuoasă în continuare.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a definit, pe bună dreptate, că Partidul Comunist Român, prin întreaga sa luptă și activitate, a înfrunghiat idealurile cele mai înalte ale poporului de a trăi într-o socie-

tate clădită pe dreptate, de a ~~fi~~ liber și independent în patria lui moștenită de la străbuni, de a se bucura de dreptul la muncă, de binefacerile științei și culturii.

În toate bătăliile de clasă împotriva regimului burghez, în perioada interbelică, în pregătirea și înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, Partidul Comunist Român a avut un rol principal, organizînd și conducînd luptele maselor populare, îndeplinindu-și rolul istoric în conducerea clasei muncitoare, a forțelor progresiste din România pentru lichidarea vechii orînduirii sociale, pentru trecerea la făurirea societății socialiste. Bătăliile revoluționare de anvergură desfășurate în deceniul al patrulea și în prima jumătate a deceniului al cincilea, situarea fermă în fruntea mișcării antifasciste românești, catalizarea luptei pentru salvarea patriei și libertatea ei au făcut dovada vie că muncitorimea din România avea un puternic partid comunist, înrădăcinat adînc în mase și urmat de mase, un partid al clarviziunii istorice.

Comuniștii nu numai că au semnalat din timp și primii în țară uriașele pericole la adresa independenței României, direcția din care acestea veneau, ci au fost și cei dintîi care, pilduitor, s-au declarat și s-au socotit, practic, oșteni ai cauzei naționale.

Lupta fermă a poporului român pentru independență, integritate și suveranitate națională a atins cotele cele mai înalte, în acea epocă, prin marea demonstrație patriotică, antifascistă, antirăzboinică și antirevizionistă de la 1 Mai 1939 din București, desfășurată pe bază de front unic între comuniști, socialiști și social-democrați. În organizarea și conducerea acestei ample și răsunătoare demonstrații muncitorești, una dintre cele mai mari din acea epocă plină de amenințări și de pericole, un rol primordial a avut tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu. În aceasta se ilustrează elocvent înalta sa viziune și discernere politică, adîncă înțelegere a imperativelor istoriei, devotamentul fierbinte pentru cauza patriei primejduite. Marea demonstrație de la 1 Mai 1939 din Capitală a reprezentat o

Incununare a luptelor de clasă din acea perioadă, relevând hotărârea fermă a oamenilor muncii, a poporului nostru de a se opune fascismului, de a asigura libertatea și integritatea patriei.

Anii de luptă împotriva dictaturii militarofasciste și a dominației hitleriste au constituit una din acele perioade relativ scurte, dar de cotitură, care survin în îndelungata istorie a unui popor, în care se schimbă întregul raport anterior de forțe, se cristalizează și se reliefează rolul acestor forțe, sensul social și istoric al acțiunii lor, corespondența cu marile coordonate naționale. S-a realizat atunci — pe baza necesității vitale, obiective, a atingerii unor țeluri de care depindea însăși soarta națiunii și a țării — largul consens național, caracteristic tuturor marilor momente ale istoriei noastre, fără de care ar fi fost de neconceput acțiunea istorică din acea fierbinte lună august 1944, acea ridicare unanimă a poporului, de la muncitori și țărani, de la soldați și generali, pînă la cercurile palatului regal, ceea ce a permis obținerea unor rezultate strălucite, cu minime sacrificii în comparație cu cele ce s-ar fi găsit în absența unui asemenea consens și a modului de acțiune care a rezultat din el.

În istorie va rămîne înscris, cu trăinicia și perenitatea marilor fapte și cu valoarea pe care numai rezultatele majore, de perspectivă, le-o conferă, că acest rol l-a avut, în anii grei de luptă împotriva dictaturii militare-fasciste și a dominației Germaniei hitleriste, ca și în asigurarea desfășurării revoluționare a evenimentelor ulterioare, forța politică principală a clasei muncitoare și a poporului — Partidul Comunist Român.

În condițiile interne și internaționale favorabile, partidul nostru a trecut la organizarea măreței epopei a însurecției naționale, căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu îi atribuie adevăratul rol istoric și semnificație de început al revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, ceea ce evidențiază legătura dintre lupta clasei muncitoare pentru revoluția socială, luptă anunțată încă de la crearea partidului clasei muncitoare în 1893, și anii tumultuoși ai bătăliilor pentru cucerirea puterii și construc-

ția socialismului. Se realizează în felul acesta o unitate organică, dialectică între faptele petrecute într-un timp mai îndelungat, dar care aparțin unui proces istoric lung, unic, și lupta clasei muncitoare din țara noastră pentru victoria orînduirii socialiste în România.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — „a asigurat condițiile necesare marilor transformări revoluționare. Poporul român a obținut, sub conducerea Partidului Comunist Român, realizări epocale în dezvoltarea generală a țării”. Într-o perioadă istorică scurtă, România a parcurs mai multe etape istorice și a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. În această perioadă de mari transformări revoluționare, au fost lichidate, pentru totdeauna, proprietatea capitalistă-moșierească! asupra mijloacelor de producție, exploatarea și asuprirea de clasă, s-a realizat o economie socialistă unitară, bazată pe proprietatea comună a oamenilor muncii asupra mijloacelor de producție, s-a asigurat înfăptuirea principiului socialist de repartiție a produsului social și venitului național în conformitate cu principiile eticii și echității noi orînduiri. Pe această bază, forțele de producție au cunoscut o dezvoltare puternică, România transformându-se într-o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică și o agricultură dezvoltată, aflată în plin proces de modernizare.

Cît privește atitudinea României socialiste în relațiile internaționale, ea a rămas credincioasă vocației de pace, de înțelegere și colaborare a poporului nostru cu toate națiunile lumii. Este un adevăr probat de acțiunile constant constructive ale României pe arena internațională, menite a contribui la destinderea raporturilor interstatale, la edificarea unui climat de conlucrare și încredere, a unei lumi a păcii și securității, propice dezvoltării pașnice, nestingherite a fiecărui popor, a întregii umanități. Gîndul și fapta generoasă românească, prin glasul autorizat al președintelui României socialiste, au dobîndit consacrare inter-

națională, fiind recunoscute și apreciate în întreaga lume.

Prin gândirea social-politică și prin întreaga sa operă revoluționară, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus o magistrală contribuție la îmbogățirea de către partidul nostru a tezaurului teoretic al socialismului științific cu experiența revoluției și construcției socialiste din România, la configurarea unei înalte viziuni istorice despre timpul nostru. Au fost regândite, reevaluate, elaborate și aprofundate numeroase teze și aprecieri, concomitent cu promovarea în viață a unor forme și modalități originale menite să răspundă cât mai adecvat etapelor și condițiilor concrete ale dezvoltării societății. Aceasta a avut uriașe consecințe pozitive asupra progreselor științei istorice. Ideea de continuitate istorică ascendentă, de ancorare a contemporaneității românești într-o întreagă evoluție anterioară a acestei țări, de abordare a viitorului pe temelii și în lumina datelor și cerințelor proprii solului național, idealurilor poporului nostru, și-a căpătat multiplele ei valori, dimensionind istoria de la adevăratele ei izvoare. În acest fel, ne apare în întreaga sa forță ideea că anii biruințelor noastre socialiste sînt în fapt istorie, o istorie vie și emoționantă, sînt anii celui mai înalt dinamism al devenirii noastre istorice. În gândirea și acțiunea tovarășului Nicolae Ceaușescu se transfigurează, astfel, conștiința de sine a poporului român, identitatea sa în actualitatea vremii, felul de a fi și de a se manifesta în istoria pe care o trăim. În fruntea partidului și a țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat și desfășoară o bogată activitate de fundamentare a liniei politice generale, a tacticii și strategiei în etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, de elaborare teoretică, creatoare, în lumina concepției materialist-dialectice și istorice, pe baza studierii profunde a realităților naționale și internaționale, a unor probleme principiale, de mare însemnătate, care vădesc clarviziune asupra istoriei zilelor noastre, a unor concepte și teze noi, de mare originalitate, cum sînt cele privind: etapele procesului revoluționar parcurs de țara noastră în

făurirea noii orînduirii sociale; conținutul și trăsăturile societății socialiste multilateral dezvoltate și căile înfăptuirii ei; principiile fundamentale ale trecerii în viitor spre societatea comunistă; evoluția forțelor de producție; structura relațiilor de producție și sociale în general, relațiile de proprietate și repartitie în societatea noastră; locul și rolul clasei muncitoare și partidului în viața societății; raportul dialectic dintre partid și stat; rolul națiunii în socialism; lărgirea și perfecționarea neconținută a democrației socialiste; căile de soluționare a contradicțiilor în socialism; conținutul și finalitatea muncii politico-educative; principiile relațiilor dintre state, dintre partidele comuniste și muncitorești; democratizarea relațiilor internaționale; noua ordine economică și politică internațională ș.a.

Întreaga operă teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu — bogată sursă de gândire și înțelegere a fenomenelor din trecut — dă expresie imperativului de a situa cercetarea și promovarea istoriei la nivelul mărețelor faptelor și adevărurilor trecutului nostru de glorie, de a milita cu toată energia și forța împotriva curentelor reacționare, a tendințelor de falsificare și denaturare a adevărului obiectiv al realității vieții, de a nu tolera stagnarea, rutina, dogmatismul, de a renunța la ceea ce se dovedește perimat pentru a face loc noului autentic, izvorînd din cercetări aprofundate și din interpretări întemeiate științifice. Spiritul creator, propriu secretarului general al partidului, a impulsionează și impulsionează permanent noi căutări, abordarea și rezolvarea unor probleme noi, îmbogățirea teoriei revoluționare în toate domeniile, inclusiv al istoriei. Mai ales în zilele noastre, cînd practica socială revoluționară a devenit deosebit de dinamică și greu de cuprins în expresii teoretice imediate, necesitatea unor cercetări consistente în domeniul istoriei este cu atît mai mare.

Așa după cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972, unul din obiectivele fundamentale ale activității politico-educative constă în educația științifică, materialist-dialectică și istorică a cetățenilor patriei noastre, în afirmarea con-

cepției filozofice despre lume și viață a Partidului Comunist Român. Cu acest prilej se trasa sarcina ca „*lucrătorii pe țărîmul ideologic să participe mai intens la activitatea practică în diferite sectoare de muncă*”, să se mobilizeze exemplar în ampla acțiune de educare patriotică, revoluționară a tuturor cetățenilor patriei noastre.

Este un adevăr bine cunoscut că socialismul și comunismul se construiesc cu poporul și pentru popor, că în edificarea noii orînduirii rolul hotărîtor îl au masele de oameni ai muncii — făuritorii tuturor bunurilor materiale și spirituale ale societății. Tocmai de aceea, partidul nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu situează în centrul atenției ridicarea continuă a nivelului general de cultură al maselor, înarmarea temeinică a constructorilor socialismului cu cele mai avansate cuceriri ale geniului uman, cu cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale. Întrucît aceasta este una dintre cele mai complicate sarcini, activitatea ideologică — educativă, de dezvoltare a conștiinței socialiste reprezintă o muncă de cea mai înaltă răspondere.

În această direcție, secretarul general al partidului apreciază istoria ca un factor esențial de educare a tuturor oamenilor muncii în spiritul dragostei față de țară, al patriotismului socialist, un instrument inestimabil de dezvoltare a sentimentului de răspundere față de destinele națiunii socialiste, a hotărîrii ferme a tuturor cetățenilor patriei de a-și consacra energia, elanul, puterea de muncă și chiar viața, dacă va fi necesar, înfloririi și apărării patriei, salvărdării libertății, suveranității și integrității ei teritoriale, a cuceririlor revoluționare, socialiste ale poporului.

Strălucita *Expunere* a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 — adoptată ca document programatic al Comitetului Central — situează istoria, datorită eficienței sale politico-sociale, la temelia întregii activități ideologice, de educație patriotică, socialistă a maselor. Ea tracează ca direcție majoră de acțiune desfășurarea unei largi activități pentru cunoașterea istoriei, pentru înțelegerea

profundă a legităților dezvoltării societății și națiunii.

În noua imagine în care este proiectat trecutul poporului și partidului, marile probleme ale istoriei noastre, începînd cu originea poporului român și sfîrșind cu epopea făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate din zilele noastre, sînt definite și apreciate într-o viziune unitară, în spiritul concepției partidului nostru, al materialismului dialectic și istoric, în concordanță cu adevărul istoric.

Istoria clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a partidului comunist, așa cum s-a arătat în *Expunerea* tovarășului Nicolae Ceaușescu, trebuie prezentată în contextul vieții economice și sociale a țării, integrată în istoria generală a poporului, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste care au contribuit la dezvoltarea societății. Pe bună dreptate, a spus secretarul general al partidului că „*nu avem două istorii, ci una singură, a poporului român*”. Aceasta nu este numai o cerință metodologică, ci expresia realității istorice a dezvoltării mișcării muncitorești din România, apărută mai de timpuriu în țara noastră decît în alte țări europene.

În *Expunere* este relevant și tălmăcit în complexitatea sa rolul istoriei în descoperirea civilizațiilor din trecut, al aportului acestora la constituirea lumii moderne, la configurația actuală a popoarelor lumii. Români nu au istorie ruptă de istoria popoarelor vecine, ei s-au dezvoltat împreună cu acestea, cu ele au schimbat neîncetat, cum se schimbă și astăzi, experiența de viață, de bunuri economice și spirituale, alături de aceste popoare s-au ridicat la luptă împotriva imperiilor crotopitoare și asupritoare.

Un important loc în *Expunerea* secretarului general îl ocupă modul de a concepe scrierea istoriei partidului. Se știe că, pe baza indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, au fost abandonate multe scheme străine, moștenite de partid din practicile Internaționalei Comuniste, care se străduia să detașeze partidele din cadrele lor naturale naționale și să le

subordoneze unui centru conducător din afară. Această concepție cu privire la cunoașterea și studierea istoriei nu permite relevarea rolului mișcării muncitorești în societatea modernă românească, rezultat firesc al evoluției acestei societăți.

Ilustrând în chip strălucit concepția de mare valoare teoretică și practică a secretarului general al partidului despre unitatea dintre trecut, prezent și viitor, despre menirea istoriei de a contribui la formarea unor sentimente puternice de atașament pentru patria socialistă, pentru pământul strămoșesc, *Expunerea* a pus în lumină faptul că mândria națională, patriotismul socialist nu sînt opuse altor națiuni sau naționalități. Dimpotrivă, ele sînt înțelese în strînsă legătură cu dezvoltarea spiritului de prietenie cu alte popoare, de conlucrare și conviețuire a oamenilor muncii români cu cei aparținînd naționalităților conlocuitoare din țara noastră, patriotismul socialist fiind, așadar, în viziunea partidului nostru, un factor al întăririi unității națiunii

noastre socialiste, a colaborării internaționale.

Prin gîndirea științifică revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, prin indicațiile teoretice și metodologice de excepțională însemnătate, prin înaltul exemplu pe care îl oferă în prospectarea istoriei și în descifrarea experienței și mesajului acesteia, istoriografia noastră beneficiază de un teren sigur și luminat pentru a aborda în modul cel mai fructuos obiectivele care îi stau în față, pentru a-și manifesta eforturile în lucrări de sinteză și monumentalitate. Dispunem cu prisosință de materialul istoric, de toate condițiile unei activități de ținută și calitate, orizonturile ne sînt deschise pentru a aborda cutezant și novator istoria și a-i extrage înțelesurile care sînt într-adevăr elocvente și ne prezintă în lume potrivit cu realitatea măreață și demnă a trecutului nostru și pentru a da domeniului istoric o funcție pregnantă activă și constructivă în cadrul activității politico-ideologice a partidului, al științelor sociale din țara noastră.

muzeu, colecții, expoziții

Societatea socialistă multilateral dezvoltată reflectată în muzeele de istorie

GHEORGHE PÎRVULESCU

Marile transformări revoluționare săvârșite de poporul român în ultimele aproape patru decenii, ani de importante succese și înfăptuiri, din care se detașează perioada începută odată cu Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cea mai rodnică și fertilă din istoria patriei, legată indisolubil de activitatea neobosită, de gândirea cutezătoare ale conducătorului partidului și statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, patriot și revoluționar înflăcărat, militant strălucit pentru slujirea intereselor supreme ale patriei și poporului, a cauzei socialismului, comunismului și păcii în lume, și-au găsit reflectarea în muzeele de istorie inaugurate sau reorganizate în ultimii 18 ani — ani pe care întreaga noastră națiune îi numește „Epoca Ceaușescu”.

Cu strălucita sa viziune asupra cursului vremurilor, semnificând dezvoltarea creatoare a tezaurului materialismului dialectic și istoric, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aplecat asupra istoriei noastre, i-a deslușit permanențele, i-a detașat și i-a valorificat marile sensuri, conferind înalte dimensiuni relației trecut-prezent-viitor. În opera teoretică a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se subliniază că istoria zilelor noastre, a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, este o istorie plină de fapte și încărcătură emoțională ce reprezintă sinteza majoră

a trecutului românesc în care se implintă adânc rădăcinile viitorului comunist al patriei. Transpunind în practică acest adevăr, frontul muzeografic din țara noastră s-a străduit în ultimii ani să reliefeze cu mijloace muzeotehnice adecvate anii biruințelor socialiste, anii celui mai înalt dinamism al devenirii noastre istorice. Muzeele își dovedesc prin aceasta rolul important ce-l au în opera de făurire a omului nou, de folosire deplină a tuturor mijloacelor pentru ridicarea continuă a nivelului general de cultură al maselor, pentru înarmarea temeinică a constructorilor socialismului cu cele mai avansate cuceriri ale geniului uman.

Ampla activitate muzeografică din ultimii 18 ani a configurat profilul colecțiilor și secțiilor de istorie contemporană atât în cadrul unor muzeu centrale, ca Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, Muzeul de istorie al R. S. România, Muzeul militar central, cât și în numeroase muzeu județene de istorie, între care cele de la Arad, Botoșani, Suceava, Sf. Gheorghe, Rm. Vilcea, Vaslui, Brașov, Oradea, Muzeul luptei pentru independența poporului român din Giurgiu, Muzeul de istorie națională și arheologie de la Constanța ș. a.

Istoria zilelor noastre, contemporaneitatea românească ce are valoare de cunună a întregii noastre existențe, pune

Reflectarea Congresului al XII-lea al P.C.R. din noiembrie 1979 în Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România

în evidență idei tematice cu un profund caracter revoluționar. În muzee se evidențiază că odată cu înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii, la 30 Decembrie 1947, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale. Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea și celelalte categorii de oameni ai muncii marchează trecerea la îndeplinirea sarcinilor revoluției socialiste.

În prezentarea procesului revoluției și construcției socialiste în muzeele noastre se pot distinge următoarele etape istorice:

— perioada 1948—1965, când s-au realizat victoria socialismului în toate sectoarele, generalizarea noilor relații de producție în întreaga economie, făurirea economiei socialiste unitare;

— perioada 1966—1970, ani în care s-au asigurat dezvoltarea mai puternică a

forțelor de producție, a bazei tehnico-materiale a țării, perfecționarea relațiilor sociale, consolidarea societății noastre socialiste;

— perioada începută cu cincinalul 1971—1975 când s-a trecut la o nouă etapă în dezvoltarea țării, etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate — obiectiv înscris în *Programul Partidului Comunist Român* — care va cuprinde o perioadă de câteva cincinale.

În contextul oglindirii procesului complex de dezvoltare a societății românești pe fâgașul noii orinduri sînt evidențiate pregnant congresele Partidului Comunist Român, care prin hotărârile adoptate au direcționat întreaga devenire a socialismului românesc.

Noua etapă istorică — etapa revoluției socialiste, începută la 30 Decembrie 1947 — impunea cu necesitate ca în fruntea clasei muncitoare, a întregii socie-

Politica externă a României reflectată în Muzeul de istorie al R.S. România

tăți românești să se afle un singur partid politic revoluționar, cu o structură unitară, chemat să elaboreze, corespunzător cerințelor concrete, specifice țării noastre, linia politică generală de construire a socialismului. Făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare din România, în februarie 1948, a reprezentat un eveniment istoric în viața țării, a întregului popor român. Partidul a asigurat mobilizarea și unirea tuturor forțelor revoluționare, democratice ale poporului într-un singur șuvoi, ceea ce a avut un rol determinant în desfășurarea marilor bătălii politice care au dus la instaurarea regimului socialist. Pe baza Directivelor adoptate de Congresul al VI-lea al P.C.R., din februarie 1948, s-a trecut la înlocuirea vechilor forme și structuri ale aparatului de stat și crearea sistemului unitar al organelor statului socialist român. La 24 februarie 1948, Adunarea Deputaților, aleasă în noiembrie 1946, s-a autodizolvat, iar după alegerile de la 28 martie 1948 a fost constituită Marea Adunare Națională, organul suprem reprezentativ al puterii de stat. În prima sa sesiune, Marea Adunare Națională, la

Aspect din Muzeul de istorie și arheologie al județului Prahova — Ploiești

13 aprilie 1948, a adoptat noua *Constituție* a României, care consfințea cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare; stabilind, totodată, cadrul

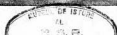

Imagine din Muzeul luptei pentru independența poporului român, Giurgiu

juridic pentru lichidarea proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție și transformarea acestora în proprietatea întregului popor. Transformările profunde petrecute în viața politică și de

stat a României, cât și cerințele obiective ale progresului social, au impus drept un prim pas decisiv în realizarea mărețului țel — construirea socialismului — trecerea revoluționară a principalelor

Aspect din Muzeul Regiunii Porților de Fier din Drobeta-Turnu Severin

Imagine din Muzeul județean de istorie Tirgu Mureș

Aspect din Secția de istorie a Muzeului Olteniei din Craiova

mijloace de producție în mâinile întregului popor. „Naționalizarea industriei, băncilor, transporturilor și comerțului a dus la lichidarea proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producție, la crearea în economie a proprietății socialiste a

întregului popor, marcând de fapt începutul fâuririi societății socialiste în România” — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu. În muzee se reflectă faptul că naționalizarea a deschis calea trecerii la conducerea planificată a economiei naționale, a

creat premisele aplicării politicii de industrializare socialistă a țării. Folosind o paletă largă de mijloace, demonstrația muzeistică pune în evidență că începuturile industrializării au fost făcute prin planurile anuale de stat pe anii 1949 și 1950 de refacere a economiei naționale, de organizare și dezvoltare a ramurilor de bază ale industriei, a bazei energetice. Orientarea fermă spre industrializarea socialistă a României a fost concretizată prin hotărârile plenarelor C.C. al P.C.R. din octombrie și decembrie 1950, care au adoptat Planul de 10 ani de electrificare a țării (1951 — 1960) și respectiv, Planul cincinal de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1951—1955, prin care se urmărea făurirea bazei tehnico-materiale a socialismului, crearea unei economii complexe și echilibrate. Concomitent cu desfășurarea procesului de

cesul început prin crearea primelor cooperative agricole de producție în anii 1949—1950 și pînă în primăvara anului 1962 s-a desfășurat o intensă activitate politico-organizatorică pentru trecerea țărânimii pe calea cooperativizării, pentru organizarea economiei românești pe baze socialiste — de stat și cooperatiste. „Odată cu încheierea transformării socialiste a agriculturii, — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — s-a realizat și dezvoltarea unitară a economiei românești în cele două sectoare fundamentale de producție materială — industria și agricultura”. Încheierea cooperativizării agriculturii în aprilie 1962 a asigurat caracterul unitar al întregii economii naționale, a marcat victoria deplină și definitivă a socialismului în România — cea mai mare realizare politică a Partidului Comunist Român după cucerirea puterii.

Imagine din Muzeul județean Botoșani

industrializare socialistă, Partidul Comunist Român s-a preocupat îndeaproape de transformarea socialistă a agriculturii. Programul de înfăptuire a socialismului în agricultură a fost definitivat și adoptat de către Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 3—5 martie 1949. În pro-

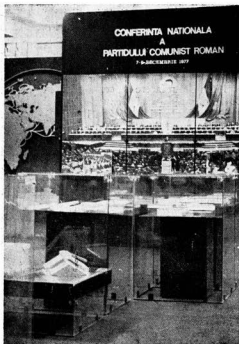
În muzeu se subliniază în mod deosebit Congresul al IX-lea al P.C.R. din iulie 1965, care a însemnat o etapă nouă în dezvoltarea socialistă a țării. Congresul al IX-lea al P.C.R., alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului au constituit un moment crucial în dez-

voltarea operei de construire a socialismului în România, au inaugurat o etapă nouă, caracterizată de un profund spirit științific, innoitor în conducerea societății. Această epocă istorică, dominată decisiv de puternica personalitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu, poartă din plin pecetea gândirii și acțiunii revoluționare a secretarului general al P.C.R., fundamentată pe aplicarea crea- toare a principiilor materialismului dia- lectic și istoric, ale socialismului științific la condițiile concrete ale României.

Marea Adunare Națională, în sesiunea din august 1965, ținând seama de schim- bările structurale petrecute în viața na- țiunii române prin victoria socialismului, a hotărât adoptarea unei noi *Constituții* și schimbarea denumirii țării în Republica Socialistă România.

O însemnătate deosebită pentru desti- nele poporului nostru, pentru noua istorie a României l-a avut Congresul al X-lea al partidului desfășurat în august 1969. Exprimând cerințele obiective ale dezvoltării țării, Congresul al X-lea al P.C.R. a apreciat că s-au creat condițiile necesare pentru trecerea la o nouă etapă a dezvoltării socialiste a țării — făurirea societății socialiste multilateral dezvolta- te. Această etapă a început odată cu trecerea la realizarea cincinalului 1971—1975. La Congres, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „*Societatea socialistă multilateral dezvoltată se va înfățișa din toate punctele de vedere superioară orînduirii capitaliste. Se vor pune astfel baze trainice trecerii treptate spre comunism — societate care va ridica omenirea pe noi trepte de civili- zație materială și spirituală*”.

În istoria patriei noastre vor rămîne înscrise cu litere de aur puternicele sem- nificații ale celui de-al XI-lea Congres al P.C.R., care și-a desfășurat lucrările în noiembrie 1974. Muzeele consemnează importanța deosebită a acestui congres, care a adoptat *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism* — carta fun- damentală ideologică, teoretică și politică a partidului. *Programul* partidului, adop- tat de Congresul al XI-lea, consfințește

Aspect din Muzeul de istorie națională și arheolo- gie, Constanța

victoriile obținute de poporul român, sub conducerea partidului, în făurirea socie- tății socialiste. În concordanță cu noile condiții el trasează obiectivele funda- mentale ale etapei următoare a istoriei României socialiste. Pornind de la analiza materialist-dialectică și istorică, *Programul* definește strategia generală a partidului, al cărui scop principal este făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea condițiilor pentru edificarea comunismului în România.

Folosind mijloace specifice de expresie — grafice, schițe, documente adecvate — muzeele pun în evidență ideea că hotărî- rile istorice ale congreselor al IX-lea, al X-lea și al XI-lea au dinamizat puternic energiile și forțele creatoare ale întregii națiuni, au asigurat mersul neabătut înainte al poporului pe calea făuririi societății socialiste multilateral dez- voltate.

Aspect din Muzeul județean Arad

Spații ample sînt consacrate, în muzee, dezvoltării impetuoase a forțelor de producție ca factor esențial al victoriei socialismului în România, al progresului și bunăstării întregului popor.

Pornind de la realitățile țării noastre și sprijinindu-se pe forțele poporului român, partidul comunist a pus în centrul politicii sale economice industrializarea țării ca bază a progresului economiei și culturii, ridicării nivelului de viață al poporului, dezvoltării multilaterale a societății, asigurării independenței și suveranității naționale. În prezent, industria românească produce de peste 50 de ori mai mult decît în 1938, numărul personalului muncitor a crescut în aceeași perioadă de peste 5 ori, produsul social de 15 ori, iar venitul național pe locuitor de aproape 11 ori.

Realizări importante s-au obținut și în agricultura țării. S-a continuat procesul înzestrării agriculturii cu o puternică bază tehnico-materială, s-a asigurat extinderea mecanizării și înfăptuirii unui

amplu program de irigații — ce a avut ca rezultat creșterea producțiilor agricole în ultimii ani de 3,5 ori față de nivelul anului 1950.

Muzeele scot în evidență preocuparea fundamentală a partidului pentru creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a maselor, satisfacerea cît mai deplină a nevoilor întregului popor, asigurarea condițiilor pentru manifestarea plenară a personalității umane.

În perioada de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate un rol important revine statului socialist, perfecționării activității sale, a relațiilor de producție și sociale din societatea noastră, a formelor și metodelor de conducere socială, a democrației muncitorești, socialiste, înfăptuirii politicii naționale juste a partidului nostru și creării cadrului organizatoric de participare nemijlocită a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii — români, maghiari, germani și de alte naționalități — la conducerea diferitelor

sectoare ale vieții economice și sociale, a întregii națiuni.

O pondere însemnată în cuprinsul expozițiilor de bază ale muzeelor o ocupă prezentarea politicii externe a partidului și statului nostru, prestigiul internațional de care se bucură Republica Socialistă România și președintele Nicolae Ceaușescu. Partidul și statul nostru desfășoară o amplă activitate care întrunește aprecierea unanimă a popoarelor lumii. România întreține astăzi relații diplomatice și consulare cu aproape 140 de state și are legături economice cu peste 150 de state.

Congresul al XII-lea al partidului, ce și-a desfășurat lucrările în noiembrie 1979, constituie un moment distinctiv în cadrul demonstrației tematice privind istoria zilelor noastre.

Congresul al XII-lea al P.C.R. a făcut bilanțul istoricelor victorii dobândite de poporul nostru în perioada ce a trecut de la Congresul al XI-lea, al succesorilor remarcabile obținute în înfăptuirea prevederilor cincinalului 1976—1980, a stabilit cu clarviziune științifică direcțiile de acțiune ale dezvoltării patriei noastre în următorii cinci ani și în perspectivă, pentru continuarea neabătută a transpunerii în viață a programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism.

Planul tematic al secțiilor de istorie contemporană include prezentarea în forme adecvate a *Directivelor* Congresului al XII-lea al P. C. R. cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1981—1985 și orientările de

perspectivă pînă în 1990, obiective a căror înfăptuire este hotărîtoare pentru viitorul patriei noastre, pentru bunăstarea și fericirea tuturor celor ce muncesc.

În prezentarea liniilor forță cuprinse și fundamentate științific în cadrul secțiilor de istorie contemporană a muzeelor se regăsesc ideile și orientările conferite de magistrala *Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 1—2 iunie 1982* cu privire la construirea socialismului în patria noastră: „*Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a deschis calea înfăptuirii revoluției democratice, a revoluției socialiste și trecerii la construcția socialismului, a asigurat condițiile necesare marilor transformări revoluționare. Poporul român a obținut, sub conducerea Partidului Comunist Român, realizări epocale în dezvoltarea generală a țării. Într-o perioadă istorică scurtă, România a parcurs mai multe etape istorice și a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate*”.

Prin întreaga lor activitate muzeele se încadrează în amplul program ideologic al Partidului Comunist Român, în vasta muncă de făurire a noii conștiințe socialiste a tuturor membrilor societății noastre, constituind, așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „*un important mijloc de educație patriotică, de formare a omului nou, în spiritul dragostei față de țară și popor, al hotărîrii de a face totul pentru înflorirea României socialiste, pentru victoria socialismului și comunismului în România*”.

evidență, conservare, restaurare

Inteligența artificială, tehnici și tehnologii de vîrf în conservare-restaurare

ALEXANDRU GHILLIS

Spiritualitatea unui popor este larg oglindită de ansamblul valorilor patrimoniului său cultural național. În țara noastră se pune un accent deosebit pe ocrotirea acestuia, luîndu-se în acest sens o serie de măsuri ferme, aflate sub semnul legii.

Obligația de a conserva pentru viitor moștenirea culturală cade în cea mai mare măsură în sarcina conservatorilor și, mai ales, a restauratorilor.

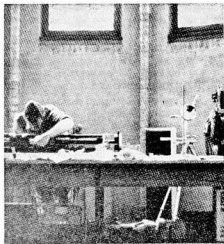
Mulți specialiști în conservare — restaurare susțin că restaurarea constituie îmbinarea fericită dintre artă și știință prin tehnica și tehnologia restaurării. Am fi înclinați să-i dăm dreptate lui R. H. Marijnissen cînd afirmă că restaurarea înseamnă „știință a artei”. Or, se știe că știința elimină aprecierile personale, subiective. Restaurarea modernă implică interpretări precise ale investigațiilor cu tehnica avansată a explorărilor pe obiect și aplicarea strictă a tratamentelor, potrivit anamnezei stabilite.

De-a lungul timpurilor, restauratorii, în special cei de pictură — avînd o vechime mai mare — și-au creat faima unor magicieni, alchimisti ai artei, ce dețineau rețete numai de ei știute și, de cele mai multe ori, preferau să treacă cu ele în veșnicie. Restaurarea modernă a des-

trămat vraja țesută în jurul „magicienilor” și a „secretelor” meseriei lor, aceștia fiind astăzi oameni cu o pregătire complexă; de artă, în primul rînd, și de știință, în al doilea rînd. A interpreta exact diagnozele sectoarelor de investigații și a aplica un tratament precis, urmînd rețete științific alcătuite, presupune mixarea unor solide cunoștințe interdisciplinare, de la așa-numitele „științe exacte” clasice, pînă la aplicațiile tehnicii video și ale informaticii.

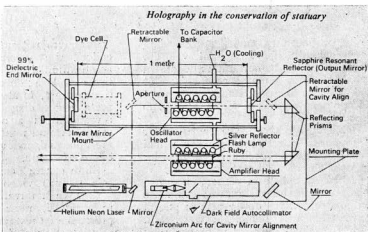
Ceea ce am realizat pînă acum noi, restauratorii, respectînd pe cît posibil principiile de restaurare, nu reprezintă o soluție definitivă, care va stopa procesul normal, ireversibil, de îmbătrînire a materialelor, oferindu-le veșnicia. Tratamentele aplicate au rolul de a frîna doar efectele mediului înconjurător asupra obiectelor în cauză, prelungind în bună măsură existența materială a acestora. Noi folosim materiale care, în definitiv, sînt și ele efemere.

Ce este de făcut? Vom încerca să punem în lumină soluții ce par acum îndrăznețe, soluții pentru un viitor apropiat, privind conservarea patrimoniului cultural, folosindu-ne de tehnici și tehnologii de vîrf, posibilități de care dispune încă de pe acum într-o bună

↑
Fig. 1. — Instalarea
aparaturii hologra-
fice.

→
Fig. 2. — Schema an-
samblului oscilator
—amplificator al ru-
binului folosit pen-
tru iluminarea holo-
grafică

accesul la original, într-o măsură cât de mică, este totuși inevitabil. Deci, oricare dintre cele două alternative — acces foarte limitat, sau un acces mai larg — duc sigur la dispariția obiectelor într-un viitor, de unde necesitatea ca originalele cu valoare de patrimoniu să fie înlocuite, în măsura posibilităților, prin replici fidele.

Admițând latura morfo-semantică a obiectelor culturale atunci când vorbim de valoarea acestor obiecte, înseamnă că la nivel macrosocial, punându-se problema ocrotirii lor de influența nocivă a factorilor mediului ambiant, se evidențiază tocmai această latură sau modalitate de existență a obiectului muzeal. După opinia autorului citat „latura morfo-semantică este cea mai importantă

măsură și fără noastră ca producătoare, în parte, a acestei aparaturi perfecționate.

De extrem interes pentru noi sînt ideile referitoare la rolul calculatoarelor în prezervarea patrimoniului cultural al umanității [1].

Se pare că, actualmente, singura modalitate de a concepe perpetuarea obiectelor culturale din patrimoniul muzeal este conservarea originalului, aflat în sarcina conservatorilor și a restauratorilor. Scoțînd obiectul din circuitul cultural — cu scopul de-al conserva perfect — condamnîndu-l la izolare definitivă,

sub raport social”, fiindcă acesta este singurul aspect la care are acces și pe care îl „consumă” contemplatorul obiectului muzeal, observîndu-î forma, culoarea, tipul etc., ceea ce conduce în ultimă instanță la îmbogățirea cunoștințelor privitorului. Acest considerat a făcut ca, în multe muzee ale lumii, să fie înlocuite originale de valoare cu replici perfecte, diferențele dintre acestea și originale nefiind percepute decît de specialiști.

În prezent, Consiliul Culturii și Educației Socialiste dispune de un calcula-

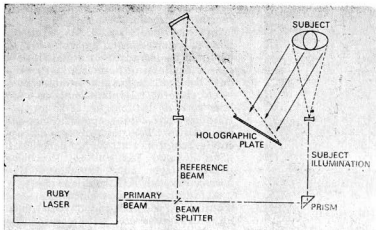

Fig. 3. — Schema aranjamentului componentelor în aparatura holografică

Fig. 4. — Fotografia imaginii holografice reprezentând pe „San Giovanni Battista”, cu rază laser care se vede în partea stângă

tor, a cărui principală misiune este evidența fondului patrimonial, dar într-un viitor apropiat, nu pare utopică alcătuirea unor programe evolute de reproducere automată a obiectelor muzeale pe baze informatice. Se asigură, astfel, condiții de maximă siguranță a datelor depuse în memoria calculatorului, memorie care reprezintă matricea numerică a imaginii obiectului vizat.

Formele obiectelor și celelalte caracteristici ale lor, culese prin intermediul unor minicamere TV sau foto sub formă de înregistrări video-color, cit și rezultatele analizelor de laborator, își află

expresia numerică înregistrată pe un suport mnemonic, ceea ce constituie partea de concepție (software) a computerului, inteligența programată, iar mașinile-unelte reprezintă perifericele de realizare fizică a actului generării. Obiectul de la care s-a pornit poate fi generat oricând, într-un număr nelimitat de exemplare.

Culegerea datelor despre obiect s-ar mai putea face prin holografiera cu aparatură laser și obținerea de holograme — imagini în relief ale acestuia. Funcționarea laserului se bazează pe unele modificări la nivel atomic într-un mediu

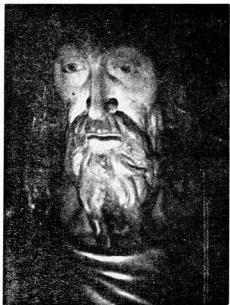

Fig. 5. — Fotografie cu diafragmă mărită a imaginii holografice a lui „San Giovanni Battista”, ilustrând reducerea petelor care se văd în fig. 4

solid, lichid sau gazos și pe caracteristicile tubului (de obicei transparent) care conține acest mediu [2].

Pentru a forma o imagine pe o suprafață fotosensibilă, raza laser reacționează la semnalele numerice care codifică forma acestei imagini. Controlul razei laser prin impulsurile semnalelor digitale, creează și posibilitatea decodificării cu ajutorul acesteia a informației de imagine înregistrată numeric [2].

Imaginea holografică, stereoscopică, înregistrează amplitudinea și faza unei luminoase, spre deosebire de înregistrarea foto care nu reține decît amplitudinea luminii [1].

În 1972, la Veneția, holografia și-a găsit aplicare în studierea degradărilor produse de factorii de mediu asupra unor statui de renume. Este consemnată astfel prima aplicație a efectelor laser în conservare [3] (fig. 1).

Experiențele au fost rodul colaborării între specialiști italieni în conservare și fizicieni americani, specialiști în tehnica laser. Studiul experimental a reușit să

demonstreze posibilitatea holografierii *in situ* a statuiilor și a sculpturilor de lemn în mărime naturală. Accentul s-a pus asupra pieselor aflate într-o stare înaintată de degradare, ca urmare a proceselor mediului înconjurător. S-au produs holografii — imagini stereoscopice — cu ajutorul unor impulsuri de rază laser pe bază de rubin (fig. 2, 3), înregistrate pe plăci fotosensibile bidimensionale. Au fost holografiate opere cunoscute — sculptura în lemn policromat „San Giovanni Battista” de Donatello și statuia în marmură de Carrara „Madona cu Pruncul” de Nino Pisano (fig. 4, 5)

A fost evidențiată tehnica interferometrică (fig. 6, 7) ca fiind de potențială utilitate în restaurarea statuiilor prin localizarea petelor ascunse, a fisurilor și a crăpăturilor. Hologramele obținute pot procura standardul de comparație pentru determinarea viitoarelor posibile deteriorări sau eroziuni ale statuiilor importante.

Experiențele au fost încununuate de succes, explorările cu ajutorul laserului făcînd parte din tehnicile de testare nedistructive în localizările de precizie a degradărilor obiectelor de artă.

Nu trebuie omis faptul că din 1972 pînă în 1982 au trecut zece ani, timp în care tehnica laser a progresat fantastic.

În țara noastră a fost creat laserul He — Ne într-unul din laboratoarele I.F.A. din București, la numai doi ani de la experimentarea pe plan internațional a efectului laser (1960). Actualmente există o puternică secție „laseri” în cadrul Institutului de fizică și tehnologia aparatelor cu radiații. Ar fi de dorit o colaborare fructuoasă cu specialiștii acestui institut în vederea aplicării laserului în domeniul delicat al conservării operelor cu valoare de patrimoniu.

Omenirea a făcut un pas gigantic din 1940, cînd la Universitatea Pennsylvania — S.U.A. — s-a construit primul computer din lume, de dimensiuni uriașe și programat manual, pînă astăzi, cînd a început producția de mare serie a microcalculatoarelor, cu prețuri de cost din ce în ce mai scăzute, accesibile chiar nevoilor domestice (home computers) sau artistice [1, 4].

Ce ne rezervă viitorul? Poate așa-numitele microcalculatoare biologice, construite din molecule organice și alimentate numai cu zaharuri și soluții de săruri minerale.

Un precursor al ciberneticii, părintele ei spiritual, doctorul Ștefan Odobleja, a pus bazele ei teoretice, pornind de la studiul funcțiilor specifice ale celulelor creierului uman, încă la începuturile deceniului trei al secolului nostru, iar în 1938 a tipărit tratatul intitulat „Psihologia consonantistă”.

Miniaturizarea, direct proporțională cu ascendența formidabilă a performanțelor, prețul de cost minim și consumul redus de energie, se datorează în primul rând creării microprocesoarelor (1971). Microprocesorul este format în principal

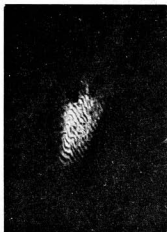

Fig. 6. — Reproduseri fotografice ale imaginilor holografice interferometrice ale piciorului drept al lui „San Giovanni Battista”, arătând efectele umidității pe materiale neomogene ale sculpturii

dintr-un minuscul jeton de siliciu — *chip* — având imprimat un circuit LSI (Large Scale Integration) sau VLSI (Very Large Scale Integration) cuprinzând aproape toate funcțiile unui calculator pentru efectuarea de operații matematice și logice pe baza unui program. Microprocesorul (computer on a chip) extrage din memorie instrucțiunile programate, le analizează, prelucrează datele și transmite rezultatul circuitelor de interfață pentru acționarea echipamentelor periferice [2].

Dintr-o introducere în informatică [5] aflăm că „din punct de vedere fizic, memo-

ria calculatorului este alcătuită dintr-o succesiune de elemente bistabile, capabile să se prezinte în două stări distincte. Asociind uneia din cele două stări cifra «0», iar celeilalte cifra «1», fiecare element bistabil poate să reprezinte o cifră binară (*bit*, de la *binary digit*). Astfel, la baza construcției calculatorului stau aceste elemente bistabile pe care le vom interpreta din punct de vedere logic ca biți. În consecință, avem la dispoziție două caractere (0 și 1) cu ajutorul cărora putem forma simboluri (succesiuni de caractere) pentru reprezentarea codificată a datelor”.

La această oră există foarte multe limbaje de programare. Un limbaj de programare se numește și *program sursă*. Acesta este tradus în *program obiect*

printr-un compilator al sistemului de operare. În această fază *programul sursă* este transformat în forma BT (Binar Translatabilă), alcătuită din module care pot proveni din mai multe limbaje. Urmează o nouă fază, editarea legăturilor, modulele rezultate în urma compilării sînt înlănțuite în ordinea structurii logice a algoritmului programului respectiv. Ultima fază constă în încărcarea programului în memoria principală, în forma (Program Obiect) care permite lansarea execuției lui [5]. Cităm: „*etapele parcurse în rezolvarea unei probleme, pînă la implicarea calculatorului, constau*

Fig. 7. — Fotografia reconstrucției unei expuneri duble a unei interferograme holografice a lui „San Giovanni Battista”. Între cele două expuneri, partea dreaptă a feței a fost tratată termic cu o lampă. Franjele de interferență luminoasă arată distorsiunea termică în ordinea lungimii de undă a luminii. De notat că franjele accentuează vizibilitatea crăpăturilor, în special în regiunea obrazilor

în modelarea matematică a problemei, găsirea unui algoritm de rezolvare a problemei deja modelate și descrierea algoritmului într-unul din limbajele cunoscute. Folosind un limbaj de programare evoluat, algoritmul deja descris este transpus într-un program sursă. În continuare, traducerea programului și executarea lui sînt efectuate în mod automat de către calculatoare”.

Noi sîntem convinși de extrema importanță a contribuțiilor unor terminale adecvate și în sectoarele de investigații și de tratamente ale unui mare laborator de conservare — restaurare, terminale branșate „on line” la un calculator central (fig. 8), cum ar fi cel al Consiliului Culturii și Educației Socialiste. „Informatizarea este inevitabilă, ireversibilă și de dorit” [6].

La fel credem că în viitorul apropiat vom putea înlocui și actualul sistem de documentație fotografică, greoi, necesitînd spații, mare consumator de materiale costisitoare și de energie, amenințat de perisabilitate, deservit de un personal numeros. Îl vom putea înlocui cu un sistem nou, mult mai ieftin prin amortizare în timp, mult mai puțin energo-

Fig. 8. — Video-terminale branșate „on line” la un calculator central

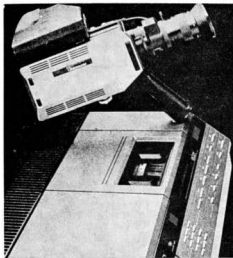

Fig. 9. — Miniaparatură video pentru înregistrarea magnetică concomitentă a imaginilor și a sunetului

pag, care asigură o calitate superioară și prezintă garanția securității informațiilor înregistrate. Este vorba de înregistrări video-color, care ar putea fi ușor efectuate, după un scurt instrucțaj, chiar de către conservator sau restaurator, fără a mai apela la personal ajutător (fig. 9).

Înregistrările magnetice video pot fi sub formă de imagini statice — videogramme — fie sub formă de imagini în mișcare și însoțite de priză directă a sunetului, care pot deveni excelente studii privind procedee de conservare-restaurare, lecții utile, oricând repetabile, pentru viitorii specialiști aflați în formare. Marele avantaj constă în faptul că imaginile odată luate cu o minicameră TV și înregistrate pe magnetoscopul portativ, pot fi studiate imediat pe un monitor, ca și o banală înregistrare pe un casetofon, de exemplu. La ora actuală, această aparatură miniaturizată începe să fie la îndemâna cineasților amatori. Dealtfel, firma Toshiba, venind în întâmpinarea acestora, a scos un pro-

totip de minicameră cu magnetoscop încorporat.

Pentru o și mai bună conservare, ideală am putea spune, înregistrările magnetice ale imaginilor ar putea fi traduse în semnale digitale introduse în memoria calculatorului central, de unde le putem culege oricând pe un terminal aflat în laborator.

Ce cantitate imensă de energie și hîrtie, cît spațiu și timp s-ar cîștiga prin înregistrarea codificată, pe casete sau discuri flexibile „floppy”, a maldărelor de fișe de conservare-restaurare, care pot fi studiate apoi, după dorință, la un terminal (dotat cu display sau cu imprimantă). Un exemplu incredibil: circa 500 de pagini dactilografiate pentru un centimetru pătrat al suportului de informații!

Momentan există cîteva piedici în calea aplicării în practică, măcar în parte, a acestor generoase idei:

a. Larga dispersare a laboratoarelor, mai mari sau mai mici, dispersare care nu permite accesul tuturor la tehnica de vîrf propusă și deci nu ar face rentabilă o asemenea utilare.

b. Batem pasul pe loc dacă nu grăbim punerea la punct a unui vocabular unic al termenilor de conservare-restaurare.

c. Nu poate fi vorba de acces la tehnica de vîrf, pînă nu vom începe să ne inițiem în informatică. „Factorul prim al oricărei dezvoltări este dezvoltarea omului însuși” [6].

BIBLIOGRAFIE

1. Bagdasar, Radu, *Informatica mirabilis*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982.
2. Irod, Alexandru, *De la Gutenberg la microprocesor*, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1982.
3. *Holography in the Conservation*, „Studies in Conservation”, 18 (1973) 49—63
4. „The Creative Computers”, Newsweek, July 12, 1982
5. Coman, Gh., Frențiu, M., *Introducere în informatică*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982
6. Servant-Schreiber, J. J., *Sfidarea mondială*, Ed. politică, București, 1982

instrucție - educație

"Prietenii muzeului" — o activitate cultural-educativă eficientă

CONSTANTIN ILIESCU
MIRCEA DUMITRIU

Acțiunile cultural-educative organizate și desfășurate de către Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România în colaborare cu diferite întreprinderi și instituții, îndeosebi cu unități de învățământ primar, gimnazial și liceal, cunosc o continuă creștere și diversificare.

În urmă cu doi ani a fost inițiată și extinsă o colaborare, care pe parcurs s-a dovedit fructuoasă și cu rezultate promițătoare, atât pentru muzeu cât și pentru multe unități de învățământ liceal din Capitală și din județe limitrofe Bucureștiului.

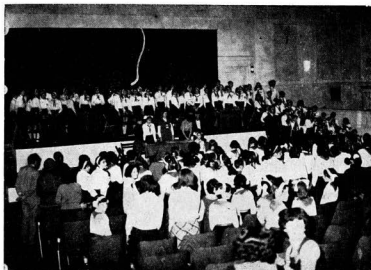
Muzeul a tipărit un abonament cu valabilitate anuală care permite posesorului să viziteze de mai multe ori expoziția de bază și expozițiile temporare, să participe la acțiunile cultural-educative de la sediul muzeului: expuneri, simpozioane, seri muzeale, concursuri, spectacole, să participe la programul „Vacanțe la Muzeul Național”, când se organizează gale de filme istorice în vacanțele de iarnă și primăvară, numeroase conferințe cu teme inspirate din istoria patriei, din epoca străveche și pînă în anii edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Cercurile „Prietenii muzeului” reprezintă o modalitate eficientă, de implantare a instituției muzeale în activitatea de inițiere și cunoaștere a istoriei patriei, la nivelul orizontului general de cunoștințe istorice cât și al celui local, de către acei elevi cu vădită pasiune, interes

deosebit și susținută preocupare îndreptate spre o cât mai temeinică cunoaștere și aprofundare a principalelor evenimente, momente și procese ale milenarei istorii a țării noastre.

În mod concret, elevii pasionați de istorie, sub îndrumarea unor cadre didactice de specialitate (amintim, în acest sens, profesori de la liceele Spiru Haret, Tudor Vladimirescu, Industria Optică Română, școlile generale nr. 75 și 149 din București, Liceul Dragomirești Vale și Bolintin Vale) au devenit pe lângă situația de beneficiari ai unui abonament cu avantajele care decurg din folosirea lui — amintite mai înainte — și colaboratori ai instituției muzeale, printr-o participare constantă și susținută la diferite manifestări. Prioritară rămîne în această activitate comună vizitarea expoziției de bază, prin corelarea prevederilor programei de învățământ cu tematica de idei a secțiilor muzeului, în contextul epocilor istorice. Astfel de vizite se transformă de fapt în lecții, elevii, îndrumați de profesori cu sprijinul personalului muzeografic de specialitate, reușesc să înțeleagă și să aprofundeze cu bune rezultate conținutul lecțiilor, deci cunoștințe teoretice asociate cu exponatele din muzeu, printr-o relație directă, nemijlocită.

Expunerile muzeografilor la sediul instituției și la unitățile de învățământ unde funcționează cercurile „Prietenii

„Prienii muzeului” de la școlile generale și liceele din Capitală la Muzeul de istorie al R.S.R.

muzeului” s-au înscris într-o arie tematică referitoare la momente importante din istoria patriei și a partidului: „P.C.R., centrul vital al întregii națiuni”, „Concepția novatoare a secretarului general al partidului, a președintelui republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu despre o nouă ordine economică internațională”, „Principiile politicii externe a României socialiste”, „160 de ani de la revoluția condusă de Tudor Vladimirescu — începutul epocii moderne a României”, „60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român” ș.a. O parte din aceste conferințe au fost însoțite de prezentarea unor planșe și proiecții de diapozitive, ceea ce a contribuit substanțial la înțelegerea și receptarea la un nivel ridicat a unor teze și concepte enunțate și explicate cu prilejul expunerilor menționate.

Simpozioanele s-au bucurat și se bucură de o largă audiență în rândurile „Prienilor muzeului”. Între acestea amintim: „160 de ani de la revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu” „Ziua armatei Republicii Socialiste România”, „75 de ani de la marea răscoală țărănească din anul 1907”, „Vasile Pârvan. Un om, o viață, o operă”.

Simpozioanele amintite au devenit atractive pentru asistență, inclusiv pentru membrii cercurilor „Prienii muzeului”, datorită și participării unor personalități ale istoriei românești contemporane, folosirii unor programe culturale de largă respirație patriotică. La simpozionul consacrat vieții și operei lui Vasile Pârvan, după cuvîntul introductiv rostit de prof. dr. Florian Georgescu, directorul Muzeului de istorie al R.S. România, au participat cu intervenții încercate de un puternic suflu evocator trei prestigioși istorici, foști colaboratori și discipoli ai magistrului: profesori doctori docenți Radu Vulpe și Vladimir Dumitrescu și dr. doc. Maria Holban.

De un îndreptățit interes s-a bucurat simpozionul consacrat împlinirii a 75 de ani de la marea răscoală țărănească din 1907 (25 februarie 1982) la care au participat membri ai cercurilor „Prienii muzeului” de la licee: „Spiru Haret”, Industrial 26 și I.O.R. Auditoriul a ascultat intervențiile: „Răscoala țaranilor din anul 1907”, „Documente din Muzeul Național privind răscoala din 1907”, „Aspecte ale poziției mișcării muncitorești față de răscoala din 1907”. Actori ai Teatrului de comedie — Silviu

Stănculescu, Dan Tufaru și Liliana Țicău — au prezentat un reușit program literar alcătuit din versuri și proză consacrat mării răscoale țărănești de acum trei sferturi de secol.

O puternică impresie a produs asupra membrilor cercurilor „Prietenii muzeului” expoziția temporară: „Președintele Nicolae Ceaușescu și pacea lumii” care evidențiază, printr-o largă și cuprinzătoare documentare, voința unanimă de pace a poporului român, stigmatizarea războiului și a cursei aberante a înarmă-

în aceste expoziții sau introduse în ultimul timp în expoziția de bază. Expozițiile temporare din anul 1982: „Permanențe ale politicii externe românești — Centenarul Nicolae Titulescu” și „Vasile Pârvan, cărturar patriot, savant român de renume internațional” au prilejuit și membrilor cercurilor „Prietenii muzeului” un contact nemijlocit cu o multitudine de documente și obiecte care au aparținut acestor ilustre personalități ale țării noastre.

Aspect din expoziția „Cutezători spre viitor”

rilor, protestul energic împotriva pericolului nuclear, consecvența cu care tovarășul Nicolae Ceaușescu militează pentru făurirea pe planeta noastră a unei lumi mai drepte și mai bune, eliberată de spectrul unei catastrofe militare distrugătoare, pentru o dezarmare reală și stabilirea unui climat propice colaborării și înțelegerii între popoarele lumii.

Elevii înscriși în cercul „Prietenii muzeului” sînt la curent cu expozițiile temporare inaugurate la sediul Muzeului de istorie al R.S. România, ei urmăresc cu atenție și interes tematica lor, apreciază îndeosebi mărturiile originale expuse

Prin grija secțiilor de specialitate au fost alcătuite și expoziții fotodocumentare, vernisate mai întîi la sediul muzeului și apoi itinerate la numeroase unități socialiste, între care și școli generale de 10 ani și licee unde sînt constituite cercuri „Prietenii muzeului”. Din categoria expozițiilor fotodocumentare itinerate și vernisate la școli generale și licee cu membri ai cercurilor „Prietenii muzeului” semnalăm cîteva care au avut o circulație intensă și de durată: „Poporul român — urmaș al geto-dacilor”, „Arta antică în Muzeul Național”, „Tezaure traco-geto-dace”, „Aportul maselor popu-

lare la înfăptuirea idealurilor de independență și unitate în epoca modernă”, „Răscoale țărănești în evul mediu”, „160 de ani de la revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu”, „Politica externă a României socialiste”.

O frumoasă experiență pe făgașul unei strînse colaborări între muzeu și școală o oferă cercul „Prietenii muzeului” din Liceul agroindustrial din comuna Dragomirești Vale, județul Giurgiu. Înființat în prima săptămână a anului de învățămînt 1981—1982, cercul, prin modul de organizare și desfășurare a activității sale, reprezintă un răspuns concret la indicațiile date cadrelor didactice de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., cu prilejul deschiderii cursurilor, în sensul instruirii tinerei generații în spiritul dragostei și atașamentului față de patrie, al prețuirii moștenirii înaintașilor, a marilor realizări obținute de poporul român pe calea societății socialiste multilateral dezvoltate.

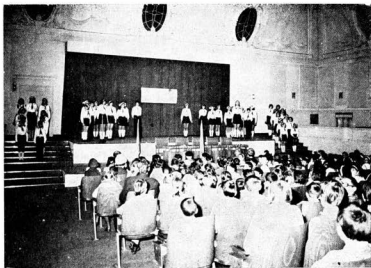
Conceperea tematicii acestui cerc — ca și a altora de la școlile generale și liceele unde s-au constituit „Prietenii muzeului” — reprezintă o reflectare a fructuoasei colaborări între unitatea respectivă de învățămînt și Muzeul de istorie al R.S. România. Acțiunile lunare, formulate concret în planuri comune de

activitate, s-au exprimat prin vizite organizate la muzeu și prin participarea la expuneri urmate de dezbateri: „Nicolae Ceaușescu — ctitorul României socialiste”, „Dezvoltarea învățămîntului în lumina Directivelor Congresului al XII-lea al P.C.R.”, „Semnificația Congresului internațional de istoria științei”, „Miturile, știința și religia”, „Valoarea istorică a unor locuri și monumente istorice din județul Giurgiu”.

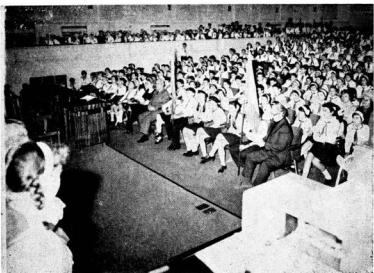
La liceul amintit, unde sînt înscrși peste o sută de membri în cercul „Prietenii muzeului”, s-au constituit patru secțiuni tematice: 1. *Tradițiile de luptă ale poporului român pentru dreptate socială, unitate și neatîrnare de-a lungul istoriei*; 2. *Cunoașterea tradițiilor locale — mijloc de educare patriotică*; 3. *Științele sociale și rolul lor în combaterea misticismului*; 4. *România, realizări și perspective pe coordonatele făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate*. În tematica respectivă se regăsesc: cunoașterea și aprofundarea unor momente fundamentale din istoria poporului român, prezentarea unor exponate de valoare ale patrimoniului culturalnațional, inclusiv din județul Giurgiu, aflate în colecțiile Muzeului de istorie al R.S. România, contribuții la întărirea sentimentelor patriotice ale elevilor prin evocarea semnificațiilor unor locuri, monu-

Spectacol susținut de pionieri în Aula Muzeului de istorie al R.S. România

„Prietenii muzeului” la o manifestare ținută în Aula Muzeului de istorie al R.S.R.

mente și personalități importante din istoria poporului nostru, formarea convingerilor și atitudinilor înaintate în conștiința și comportamentul elevilor în condițiile educației prin muncă și pentru muncă în etapa actuală.

De o binemeritată atenție în rândul elevilor înscriși în cercul „Prietenii mu-

zeului” este și ciclul de expuneri „Prin muzeele lumii”, desfășurat bilunar în aula instituției, ciclul din care s-au întreprins prezentări despre muzee și monumente din Republica Populară Chineză, Italia, Turcia, Mexic, Republica Cuba, Tunisia, S.U.A., Grecia, R.P.D. Coreeană, R. D. Germană, R. P. Polonă, R. P.

Ungară, Olanda, Elveția, Uniunea Sovietică, Franța, urmînd ca în continuare specialiștii din Muzeul de istorie al R.S. România și de la muzele județene să înfățișeze impresii de călătorie din Iordania, Suedia și Japonia. Interesul membrilor „Prietenii muzeului”, ca și a auditoriului constant la acest ciclu de expuneri, s-a dovedit în continuă creștere și datorită proiecțiilor de diapozitive, filmelor artistice și documentare care au întregit o imagine amplă, edificatoare despre civilizația, cultura materială și spirituală a țărilor amintite.

Participarea membrilor „Prietenii muzeului” la sesiunile științifice anuale de comunicări ale muzeului contribuie la creșterea interesului lor pentru activitatea de cercetare, le deschide orizonturile curiozității și descifrării căilor investigației și cunoașterii. Sesiunea „Permanență, unitate și progres în istoria poporului român. P.C.R. la a 60-a aniversare”, din 5 — 6 mai 1981,

și altele pe teme variate și interesante sînt posibilități de influențare pozitivă a „Prietenilor muzeului” pentru o și mai strînsă legătură cu preocupările noastre de a atrage tineretul studios pe căile fertile deschise de muza Clio.

În activitatea de viitor avem o clară perspectivă în lumina Expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie a.c. cu privire la educarea tineretului: *„Începînd de la învățămîntul preșcolar și pînă la învățămîntul universitar, copiii, tinerii trebuie crescuți și educați în spiritul dragostei de patrie, al devotamentului față de socialism, față de partid, în spiritul muncii, înarmîndu-i cu cele mai noi cuceriri ale științei și cunoașterii umane”*. Unui astfel de nobil deziderat îi corespunde și menirea nobilă a instituției muzeale, inclusiv în sfera preocupărilor cercului de pasionați ai istoriei patriei: „Prietenii muzeului”.

patrimoniu • patrimoniu

Începînd cu acest număr, redacția inițiază o nouă rubrică avînd titlul de mai sus. În cadrul ei vor fi publicate materiale legate de depistarea, cercetarea și punerea în valoare a unor piese din patrimoniul cultural național mobil și imobil, aflate în colecții muzeale, obștești sau particulare. Invităm pe toți specialiștii să ne trimită materiale cu un asemenea profil.

Lucrări din creația lui Sava Henția în colecția Muzeului Brukenthal

OLIMPIA TUBORAN

Pictorul Sava Henția, a cărui creație diversă și prolifică l-a înscris în rîndul artiștilor ce au marcat o importantă treaptă în evoluția artei românești, s-a născut la 1 februarie 1848 în Sebeșul (orașul Sebeș, jud. Alba), unde-și efectuează primii ani de școală, dovedind de copil reale aptitudini pentru desen fapt pentru care un unchi de-al său îl va lua la București, înscriindu-l la Școala de Belle Arte. Aceasta o absolvă în 1870, formîndu-se în spiritul academicist al timpului, și cîștigă concursul în vederea obținerii unei burse de studiu în străinătate, cu lucrarea *Orfeu și Euridice*, azi dispărută¹.

La Paris pleacă în 1871 avînd posibilitatea să călătorească mai întîi în Italia și apoi în Franța și să ia, astfel, contact și să cunoască valorile artei europene din muzeele italiene și franceze.

Deși îi este tăiată bursa în 1872, pictorul se va întreține cu sprijinul unor colegi aflați la studii în Paris. El va obține un succes binemeritat cu lucrarea *Psyche părăsită de Amor*, expusă la Salonul artiștilor alături de tabloul lui Pierre Paul Proud'hon *Psyche îmbrățișată de zefiri*.

În 1874 se întoarce în țară unde expune la expoziția organizată, la acea dată, în București, cîștigîndu-și notorietatea și aici cu compozițiile *Psyche părăsită de Amor* și *Aurora* (lucrată tot la Paris), obținînd chiar medalia pentru „Compoziție mitologică”.

Anii care urmează întoarcerii în țară sînt deosebit de rodnicî pentru cariera artistului, pictorul lucrînd cu fervoare, operînd aproape în toate genurile picturii: portret, scenă de gen, natură statică, compoziții istorice, reportaj de război (în perioada anilor 1877–1878, alături de Nicolae Grigorescu, C. P. Szatmary, G. D. Mirea, atașați pe lîngă cartierul general al armatei).

Analiza creației lui Sava Henția (așa cum au făcut-o, de altfel, istoricii de artă Mircea Popescu și Livia Drăgoi) ilustrează progresul treptat în arta artistului, tendința și apoi desprinderea de servituțile academismului convențional, rigid, precum și capacitatea artistului de a se exprima mai liber, spontan, sincer într-o pictură creatoare de atmosferă, emoționantă.

În Galeria de artă a Muzeului Brukenthal, Sava Henția este prezent cu 10 lucrări, dintre care una singură este menționată în literatura de specialitate — *Psyche părăsită de Amor*², fără a se indica prezența ei în pinacoteca sibiană. Tabloul suferă, așa cum s-a mai arătat, influența lui Proud'hon în „*cațifelarea umbrelor în lumină argintie, în vederea năduului adolescenței*”³ dar relevă certele disponibilități ale artistului, mai cu seamă în siguranța desenului, în punerea în pagină, în echilibrarea compoziției și mai puțin, credem, în „*știința construcției anatomice*”⁴, lucrarea suferînd datorită deformării anatomice a

Fig. 1. Portret de bărbat

gambei piciorului stâng, ușor contorsionată, singura deficiență a unei piese în ansamblu frumoasă, plină de atmosferă⁵.

Din aceeași perioadă cu *Psyche* datează și primul din seria unor șapte portrete din Galeria Brukenthal, intitulat *Portret de bărbat* (ulei pe pânză 0,655 × 0,550, semnat stg. mijloc cu caractere cursive, în negru, S. Henția, datat 1876, Muzeul Brukenthal inv. 2148; proveniența — achiziție 1962), reprezentând bustul unui om vîrstnic, văzut frontal în atitudine sobră. Punerea în pagină este convențională, tipic academistă, modelul este plasat în centrul geometric al pânzei, pe un fundal brun roșcat, pe care se detașează net. Desenul este precis, gama cromatică dominată de tonalități închise la vestimentație și fundal, deschise, calde în descrierea fizionomiei și insistență minuțioasă în modelarea trăsăturilor.

Ca o deosebită finețe și știință a dispunerii culorilor, pictorul surprinde pe fața modelului o anumită oboesală exprimată în privire, depășind, astfel, credem, tiparul îngust al „efigiei” secolului XIX.

Din anul 1877, caracteristic unui randament sporit în arta portretistică a

artistului, datează și portretul de femeie (fig. 2) (ulei pe pânză maruflată pe carton, 0,392 × 0,288, semnat dr. la 1/3 înălțime, cu roz Henția, datat 1877, Muzeul Brukenthal Sibiu inv. 2515; proveniența-achiziție 1969), reprezentînd profilul unei femei mature, văzută bust pe un fond închis brun-oliv, nuanțat în jurul chipului ce este tratat în tonalități de rozuri și ocruți.

De o remarcabilă frumusețe este *Portretul de femeie* (fig. 3, ulei pe pânză, 0,657 × 0,545, semnat dr. la 1/3 din înălțimea pânzei, Henția, datat 1878, Muzeul Brukenthal inv. 1916; proveniența — achiziție 1956) care prezintă multe trăsături comune cu portretul Anei Davilla, în costum național⁶, atât fizionomic, același oval delicat al figurii, arcuirea a sprincenelor, greutate a pleoapelor ochilor căprui, finețea desenului gurii, cât și în expresia meditativ-melancolică, romantică a modelului. La sublinierea expresivității portretului contribuie gama

Fig. 2. Portret de femeie

dominată de brunuri în fundal, intensificate pînă la negru la rochie în contrast cu armoniile calde, luminoase, de ocruirrozuri, cu accente de roșu la figură și corsajul dantelat. Desenul este condus cu delicatețe și siguranță în redarea chipului, coafurii înalte, dantelăriei fine a corsajului.

Pandant cu portretul analizat mai sus este *Portretul de bărbat* (fig. 4, ulei pe pînză, $0,660 \times 0,545$, semnat st. mijloc cu roșu S. Henția, datat 1878, Muzeul Brukenthal inv. 1915; proveniență — achiziție 1956), ce redă bustul unui bărbat matur de o sobră distincție, exprimată atît în detaliu fizionomic (ținuta îngrijită a capului, barbă colan, părul lins, pieptănat cu cărare), cit și în vestimentația elegantă, specifică modei masculine a sfîrșitului de secol XIX. Lucrarea prezintă aceleași tonalități de brunuri închise la fundal și ocruiri calde, luminoase la figură.

Sensibilitatea portretistică a lui Sava Henția este înclinată predilect, așa după cum s-a mai remarcat, spre universul feminin. Tandrețea, delicatețea cu care redă chipul feminin apar și în portretul femeii din lucrarea cu același titlu ? (fig. 5). Din nou o figură frumoasă, pe un fond brun-oliv, în care se detașează cu claritate trăsăturile. Distingem și aici aceeași plăcere în fața chipului feminin, subliniat cu delicatețe, reliefînd grația ovalului, frumusețea ochilor cu expresie nostalgică, bogăția coafurii înalte, eleganța vestimentației. Gama închisă este dominată de negru strălucitor cu accente de alb și ocruiri. Spre deosebire de femeie, bărbatul din portretul pandant (ulei pe lemn, $0,145 \times 0,265$, semnat dr. spre mijloc cu roz S. Henția, datat 1879, Muzeul Brukenthal inv. 2147) tratat în spiritul „portretului efigie” are o ținută rigidă, „de poză” privirea fixă.

Pe lângă portretele mai sus analizate în Pinacoteca Brukenthal semnalăm și prezența unei foarte bune copii executate de Sava Henția după portretul lui N. Herescu realizat de Nicolae Grigorescu ⁸.

Fig. 3. Portret de femeie

Fig. 4. Portret de bărbat

Alături de lucrările mai sus-amintite, alte două tablouri ale lui Henția *Flori de măr* (fig. 6) și *Peisaj* (fig. 7) întregesc ansamblul variat al creației sale artistice.

Executate în ultima perioadă a vieții, când pictorul se eliberează de rigorile academismului, lucrările dezvăluie lirismul cald al lui Henția, lejeritatea facturii, tușarea liberă, rapidă, spontană, cu împăstări.

Florile de măr (ulei pe pânză 0,780 × 0,510, semnat stg. jos cu ocră S. Henția, datat 1902, Muzeul Brukenthal, inv. 2290; proveniența — P.N. 1964), dispuse în centrul lucrării, pe verticală, captează, parcă, lumina în pete delicate de rozuri, alburii ivorii, pe un fond brun deschis, pe care le întâlnim și la suportul vasului cu flori — o masă — unde câteva petale creează rapeluri cromatice, echilibrând compoziția.

Lucrarea ne comunică o înfinită gingășie și tandrețe.

La fel de elocvent pentru sensibilitatea artistului ce vibrează în fața na-

turii, peisajul din lucrarea cu același titlu (ulei pe pânză, 0,195 × 0,446, semnat dr. jos cu negru *Henția*, Muzeul Brukenthal inv. 2075; proveniența — achiziție 1960), lipsit de figura umană, motiv de-sine-stătător, comunică o mare sinceritate și emoție artistică. Culoarea vibrează, execuția este aproape plain-air-istă, lumina inundă parcă suprafața pânzei. Acest peisaj, nelocalizat, reprezentând o margine de sat la liziera unei păduri, este compus pe orizontale, marcate în planuri succesive, ponderate de câteva verticale inteligent dispuse, cum ar fi cumpăna unei fântini, acoperișurile caselor. Alături de celelalte peisaje create în aceeași perioadă, precum *Peisaj* (1898), *Mahalaua Mintuleasa* (1897), *Peisaj din Cimpina* (1898), *Peisaj din Floreasca* (1902), *Peisaj din Brebu* (1902), *O mahală din București* (1902), *Peisaj din Herăstrău* (1903), peisajul din colecția Muzeului Brukenthal ilustrează noua viziune a artistului, eliberată de convenționalismul static, academist, viziune pe care o întâlnim, dealtfel, și la ceilalți pictori din Transilvania, începând din a doua

Fig. 5. Portret de bărbat și portret de femeie

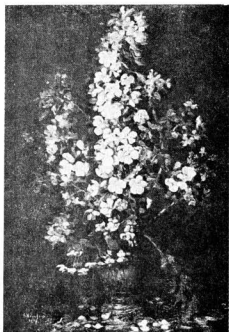

Fig. 6. Flori de măr

jumătate a secolului al XIX-lea : Teodor Glatz, Heinrich Zuther, Viaceslav Melka⁹, Fritz Schullerus ori Octavian Smigelschi¹⁰.

Prezența unui însemnat număr de lucrări, din creația pictorului Sava Henția, în Pinacoteca Brukenthal, relevată cu această ocazie, contribuie credem la cunoașterea mai aprofundată a creației unuia din cei mai buni pictori de la sfârșitul veacului XIX.

NOTE

¹ Mircea Popescu, *Sava Henția*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1936, p. 10; Livia Drăgoi, *Sava Henția*, Editura Meridiane, București, 1979, p. 8.

^{2,3} Mircea Popescu, *Op. cit.*, p. 12, 3.

⁴ Livia Drăgoi, *Op. cit.*, p. 8.

⁵ Mircea Popescu, *Op. cit.*, p. 10.

⁶ Idem, fig. 22.

⁷ Ulei pe lemn, 0,145 X 0,265, semnat stg. spre mijloc cu roz *S. Henția*, datat 1879.

⁸ Ulei pe pânză, 0,360 X 0,240, semnat stg. jos cu roșu : copie după *N. Grigorescu, Sava Henția*.

⁹ Negoită Lăptoiu, *Realități transilvănene reflectate în creația lui Viaceslav Melka, 1835-1911*, în „Studii și comunicări, Galeria de artă Brukenthal”, Vol. II.

¹⁰ Olimpia Tudoran, *Cîteva date despre țeisaje transilvane din sec. XIX, în Muzeul Brukenthal*, în „Revista muzeelor și monumentelor — muzee”, nr. 5/1979, p. 60.

Fig. 7. Peisaj

Date inedite referitoare la activitatea lui Lazăr Edeleanu, stabilite pe baza unor documente existente la Muzeul republican al petrolului

MAGDALENA BANU

Născut la 14 septembrie 1861, la București, Lazăr, este al șaselea copil al unei familii cu slabe resurse financiare. Tatăl său reușește cu greu să le asigure mijloacele de existență și este constrins să plece la Focșani și apoi la Craiova pentru a găsi ceva de lucru.

„Fiind cam precoce la minte, părinții mei m-au dat foarte de timpuriu la școală. Pe atunci ne aflam la Craiova și școala aparținea comunității evreiești de acolo”, aflăm mai târziu, din corespondența lui Edeleanu către fiul său.

În 1873, școala comunității este „închisă din lipsă de mijloace”¹, iar micul Lazăr, deși are numai 12 ani, părăsește casa părintească și vine la București pentru a termina clasa a patra primară. Aici, se înscrie cu greu la Liceul „Sf. Sava”.

Setea de cunoaștere îl face să reziste condițiilor deosebit de grele în care se instruieste. Este nevoit să locuiască într-un subsol, se întreține din meditații și, deseori, i se întâmplă să invete la lumina felinarului din fața palatului Suțu, neavînd bani pentru luminări².

Conștient că „modul îngust de a aprecia pe oameni... face, în anumite împrejurări lupta pentru trai foarte dificilă” și deci „cu atît mai mult e datorია omului

de inimă” să persiste „în luptă pînă iese biruitor”, tînărul Lazăr termină cu bine liceul, iar în 1881 își ia bacalaureatul³.

Doi ani mai tîrziu, pleacă la Berlin unde își începe studiile de chimie, ca elev al lui A. W. Hoffmann și C.F. Rammelsberg.

Primul succes îl are cu teza de doctorat, pe care o susține la 26 de ani (în anul 1887). Lucrarea sa trata „Despre unele derivate ale acidului fenilmeta-crilic și fenilzobutiric” și a fost publicată în revista „Berichte der Deutschen Chemischen Gesellschaft”. Subiectul, deoarece dezvolta o reacție generală descoperită de Hoffmann, a avut un larg ecou în lumea științifică⁴.

Tînărul ambițios și capabil stîrnește interesul profesorului său. Cu recomandarea lui Hoffmann, Lazăr pleacă în Anglia unde este angajat ca asistent și apoi ca șef de lucrări al profesorului Hodgkinson, în cadrul laboratorului de chimie de la „Royal Artillery College”, din Woolwich. Acest eveniment poate fi considerat, pe bună dreptate, ca un nou succes al românului Edeleanu, o recunoaștere a valorii sale, cunoscută fiind greutatea cu care britanicii lasă să pătrundă printre ei un străin, mai ales într-o instituție militară de prestigiu.

M. le Dr. L. Edeleanu
Membre du Comité roumain

Fig. 1. Dr. Lazăr Edeleanu, delegat la Congresul internațional de petrol din București, 1907

În timpul șederii sale la Londra, face cunoștință cu Mendola, Thorpe, Cross și Bevan, inventatorii viscozei, lucrând chiar, o perioadă, în laboratorul lor, pentru punerea la punct a procedurii.

Prietenia cu acești savanți, atmosfera de entuziasm și emulație creatoare în care își desfășurau activitatea au lăsat o puternică amprentă asupra personalității lui Lazăr, dând un viu impuls lucrărilor ulterioare.

În Anglia, începea, încă de la acea dată, să își contureze o carieră strălucită, dar dorul de țară este mai puternic. La sfârșitul anului 1889, se întoarce în România.

Doctorul Constantin Istrati, fondatorul școlii de chimie organică din București, a remarcat vocația de cercetător a lui Edeleanu. Dornic să fructifice acest talent, profesorul obține angajarea lui ca asistent și apoi ca șef de

lucrări la Laboratorul de chimie organică pe care îl conducea.

Colaborarea lor este foarte fructuoasă, tânărul chimist nedezmîntînd nici un moment încrederea acordată.

Împreună cu profesorul Istrati, fondează „Societatea de științe fizice” din București, în al cărei buletin va publica apoi numeroase lucrări originale, din domeniul chimiei organice. E suficient să amintim: „Acțiunea anhidridei acetice asupra glucozei”⁵; „Iodurarea benzenui paradibromat”⁶; „Cîteva derivați ai acidului cinamic”⁷; „Acțiunea clorului asupra oxiacizilor în prezența acidului sulfuric”⁸; „Acțiunea nitrozodimetilanilinei asupra fenolilor trihalogenați”⁹⁻¹².

O parte din aceste lucrări s-a tipărit și în reviste de prestigiu din străinătate, ca, de pildă „Bulletin de la Société Chimique de France”¹³⁻¹⁵.

Numele lui Edeleanu începe să aibă o sonoritate cunoscută în lumea științifică. Odată cu aceasta, ca o încoronare a încrederii în capacitatea sa profesională, în 1897, Lazăr este numit directorul Laboratorului de chimie al Serviciului Minelor, din cadrul Ministerului Domeniilor. Aici, doctorul Edeleanu își consacră cea mai mare parte din activitatea sa problemei ce se punea cu stringență în acea epocă — studiul petrolului românesc.

Vasta experiență în domeniul chimiei organice îi este foarte utilă acum, în abordarea competentă a diverselor probleme legate de cunoașterea cît mai intimă a compoziției și proprietăților țepiturilor românești.

În colaborare cu C. Filiti, doctorul Edeleanu studiază mai întîi petrolurile autohtone, ocupîndu-se, în principal, de analiza conținutului în hidrocarburi aromatice a benzinelor ușoare provenite din ele. Acest studiu constituie prima publicație a lui Lazăr Edeleanu în legătură cu petrolul românesc și a apărut în anul 1900 în „Buletinul Societății Chimice din Paris”, sub titlul: „Contribution à l'étude des pétroles de Roumanie”¹⁶⁻¹⁷.

O primă concluzie a articolului, pe care o va relua, dealtfel, în anul 1907 în studiul „Compoziția elementară a

petrolului român”¹⁸, este aceea că benzinele obținute din șteiul de Berca, Glodeni, Cîmpeni și Colibași conțin mai mult benzen și toluen decât cele provenite din petrolurile brute de la Bușteni, Recea și Cașin, mai bogate în xilen, mezitilen și pseudocumen¹⁹.

Lucrarea este prezentată la primul Congres internațional de petrol — Paris 1900. Chimistul face cu această ocazie o descriere amplă a „Petrolului român”²⁰ eșalonată în trei capitole: I „Eliminarea și caracterizarea corpurilor din seriile nesaturate”; II „Studiul proprietăților fizice și tehnice a petrolurilor din România” și III „Produsele de distilare”. Tot aici, doctorul Edeleanu împreună cu inginerul C. Alimănișteanu, ca delegați ai României la congres, dau citire în fața înaltului forum științific unui

sit de la manifestările internaționale de prestigiu legate de petrol. Astfel, îl vom întâlni la congresele din 1905—Liège și 1907 — București (fig. 1) ca și la întrunirile „Comisiei internaționale pentru unificarea metodelor de analiză a derivatelor petroliere” din 1909 — Londra și 1913 — Viena.

Alături de profesorul Ludovic Mrazec și de inginerul C. Alimănișteanu, a făcut parte din Comitetul central de organizare a Congresului internațional de petrol, care s-a ținut la București în 1907, sub președinția lui Anghel Saligny.

Revenind la anul 1900, nu putem să trecem neobservată marea putere de anticipație a lui Edeleanu, calitate care sporește valoarea personalității sale științifice. Încă de la acea dată, savantul

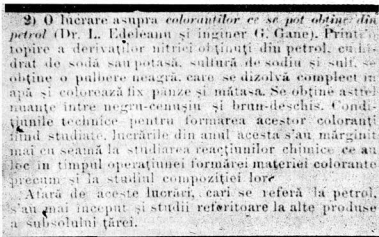

Fig. 2. Fragment din lucrarea lui Lazăr Edeleanu, "Utilizările derivatelor nitrice obținute din petrol," publicată, în „Monitorul petrolului român”, 1903

istoric al dezvoltării exploatarei și industriei petroliere din țara noastră²¹.

Buna primire de care se bucură studiul lui Lazăr la Paris străbate din rîndurile scrisorii adresate de el ziaristului democrat C. G. Costa Foru: „Aci la congresul de petrol lucrările noastre... au făcut o impresie excelentă”²².

De la această dată, ca delegat al României, doctorul Edeleanu va fi nelip-

pune problema pirogenării (disocierii termice) distilatelor din petrol, cu scopul de a obține hidrocarburi aromatice²³. Aceste încercări au fost continuate și au servit ca bază studiilor realizate de doctorii C. Petroni și Silvia Dulugea²⁴⁻²⁶.

Înainte de primul război mondial, s-a creat la Comarnic, în fabricile G. V. Bibescu, chiar o instalație cu 12 baterii

duble pentru pirogenarea lampantului, cu scopul de a obține ca produs principal toluenul, după sistemul dr. Edeleanu—dr. C. Petroni. Instalația a funcționat, însă, puțin timp, fiind prea costisitoare pentru epoca respectivă, iar calea pirogenării a fost părăsită pînă în 1935, cînd a fost reluată de Școala politehnică din Timișoara ²⁷.

Marele chimist poate fi socotit, astfel, precursor al cracării termice, folosită ulterior, pe scară largă, în industria petrolieră.

În anul 1902, Lazăr Edeleanu, cu mare clarviziune, arată în lucrarea „Tehnologia petrolului în prezent și în viitor” că „industria derivatelor petrolului trece printr-o criză” care este pricinuită „de stagnația în care se află de cîteva decenii tehnologia acestor derivate”. Într-adevăr, de mai bine de 30 de ani se fabricau din petrol: benzine lampante, vaselină, parafină și uleiuri lubrifiante și „nici un progres n-a intervenit”, iar întrebuințarea petrolului drept combustibil nu putea fi considerată decît o utilizare primitivă și opusă intereselor reale ale acestei industrii ²⁸.

Cu toate că în studiul petrolului au apărut lucrări de valoare, savanții care le-au realizat au fost „îniuți departe de practica industriei”, nepuțin influența dezvoltarea ei. De aceea chimistul subliniază că progresul în tehnologia derivatelor petroliere nu se poate realiza decît printr-un „studiu aprofundat asupra produselor de rafinare, a naturii hidrocarburilor din care se compune petrolul brut, al derivaților acestor hidrocarburi pe calea de substituție, nitrificare, sulfonare, oxidare și a produselor de pirogenare” ²⁹. Soluția găsită de Edeleanu este cea pe care tehnologia modernă a petrolului a urmat-o în anii de avînt, pentru valorificarea superioară a țiteiului.

Vesnic dornic de progres, nemulțumit de ritmul lent în care se dezvolta industria română de prelucrare a petrolului, savantul revine asupra ideii enunțate, în 1905, la Congresul internațional de petrol de la Liège. Aici, el atrage „atenția specialiștilor asupra posibilităților, de a înmulți prin mijlocul reacțiilor

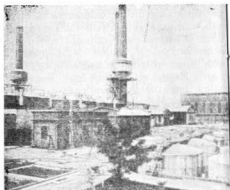

Fig. 3. Rafinăria Vega în 1905

chimice numărul derivatelor de petrol susceptibile de a fi utilizate” ³⁰.

Pornind de la această premisă, în comunicarea sa, Edeleanu exemplifică cîteva produse care se pot realiza din petrol prin nitrare. Enumeră obținerea pe această cale a „lacurilor și lustrurilor”, a „materiilor explozibile, zise de siguranță... care nu explodează decît prin lovire”, a „unei mase celuloide, fără mirosul caracteristic dezagreabil al celuloidului ordinar”, a „unui replașant al gutăpercii”, a „unor materii odorante brune sau negre” și a diferiților coloranți rezultați „prin acțiunea sulfurilor și polisulfurilor alcaline... asupra derivaților nitrici obținuți pornind de la fracțiile superioare ale petrolului” ³¹, (fig. 2).

Edeleanu sugera astfel, încă din 1905, principalele căi pe care le va urma petrochimia modernă, obținerea: coloranților, maselor plastice, cauciucului sintetic, parfumurilor, lacurilor, explozivilor etc.

Munca sa de pionerat este revăzută și astăzi cu interes de specialiștii care lucrează în domeniul amintit.

Consecvent ideii că numai cunoașterea intimă a țiteiului poate conduce la o prelucrare rațională a acestuia, savantul continuă studiul său, realizînd împreună cu inginerul I. Tănăsescu și doctorul C. Petroni o lucrare care este prezentată la Congresul „Asociației românești pentru dezvoltarea și progresul științei” din septembrie 1903, sub titlul: „Étude

du pétrole roumain. Propriétés physiques et chimiques”³². Comunicarea este strînsă apoi într-un volum intitulat: „Studiul petrolului românesc” care apare în același an³³.

Cartea este unanim apreciată, iar în 1905, juriul „Expoziției Agrare” îi conferă doctorului Edeleanu, pentru acest studiu, „Diploma de onoare”, iar inginerului I. Tănăsescu i se acordă „Medalia de aur”³⁴.

Și iată că în viața chimistului apar câteva evenimente care îi vor canaliza întreaga activitate ulterioară.

În anul 1906, prin efortul unui grup de savanți români, printre care și Lazăr Edeleanu, sub conducerea profesorului Ludovic Mrazec, se înființează Institutul geologic al României. Așa cum ne infor-

Solmsen, unul din directorii de la Deutsche Bank & Disconto Gesellschaft, „sesizînd profitul care s-ar obține combinînd munca științifică cu studiul practic, m-a numit director la Rafinăria Vega”, aflăm chiar de la Lazăr³⁶ (fig. 3 și 4).

În scurta perioadă în care se află la conducerea rafinăriei (1906—1912), Lazăr Edeleanu se ocupă de ameliorarea calității produselor și introduce în procesul de fabricație a uleiurilor de uns metoda distilării în vid, metodă foarte modernă pentru epoca respectivă.

Cu ocazia Congresului internațional de petrol, ținut la București în 1907, savantul prezintă comunicarea „Le pétrole roumain, sa composition et ses propriétés physiques et techniques”, lucrare ce are la bază materialul publicat

„VEGA”			
<i>Société anonyme roumaine pour la raffinerie de pétrole</i>			
Bilan general			
clôturé le 31 mars 1906			
ACTIF			PASSIF
Capital et réserves de la Banque	472.978,00	Capital	1.200.000,00
Banque de la capitale à l'échéance 2.080.671,16		Divers produits	1.200.000,00
Provision des remboursements		Crédit au compte des installateurs	129.562,30
pour l'exercice clôturé	21.557,15	Provision sur les matériaux en cours	100.000,00
Matières diverses	21.468,99	Dépenses de fabrication	897.248,00
Matières posées et produits fabriqués	146.553,33	Intérêts divers sur emprunts	100.000,00
Produits vendus à livrer	726.634,13	Bénéfice net	101.130,95
Concessions en construction	323.765,29		
Matières diverses	44.402,19		
Matières en cours	51.783,59		
Impôts et taxes de titres	292.340,11		
Amortissements et loyers payés par anticipation	28.249,41		
	1.900.729,39		
	Compte des Profits et Pertes		
	pour le 31 mars 1906		
DÉBIT			CREDIT
Frais généraux d'administration	84.973,32	Bénéfice brut de l'exercice clôturé	1.000.496,74
Amortissements	73.357,19		
Bénéfice net	101.130,95		
	259.486,74		
			259.486,74

p. la responsabilité,
G. Thomann
Valeuri et sumeuri conforme aux registres. Les conseillers: I. Vladislaus, P. Strages et Dr. J. A. spa.

Le directeur général H. O. Solmsen
Le directeur, dr. L. Edeleanu

Fig. 4. Bilanțul general pe 1905 al Societății române pentru rafinarea petrolului, semnat și de directorul Lazăr Edeleanu

mează „Monitorul petrolului român”, „la acest institut a fost anexat laboratorul de chimie de pe lângă Ministerul Domeniilor care va fi condus de d. Edeleanu în colaborare cu d-nii Petroni și V. Dumitriu”³⁵.

Nicia cercurile străine interesate în industria petrolului românesc nu rămân indiferente la calitățile deosebite și la ampla pregătire a savantului. Doctorul

în 1903, completat cu cercetările ulterioare³⁷. Alocuțiunea a stîrnit o vie impresie, fiind tipărită și în coloanele revistelor de specialitate din țară³⁸. Editată apoi în mai multe limbi într-un volum ce apare în același an, ea devine un material științific primordial în studiul chimiei petrolului³⁹⁻⁴⁰.

Lucrarea prezintă, alături de numeroase date care vizează analiza tehnolo-

o specială re-
petite înaltă
mon inscul-
d, l'appareil
diagramme

r un distille
de de soufre
e saturation
et la qualité
a, une sépa-
re consistant
ous les com-
selective du
roupe d'hy-
e la tempé-
et pratique-
Les hydro-
des tempé-
ur solubilité

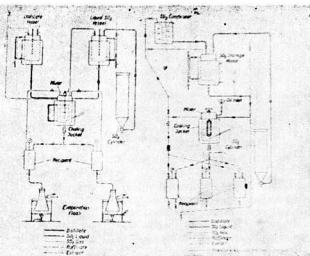

Fig. 5. Aparatura de laborator folosită pentru experimentarea procedurii de sol-ventare cu SO₂ lichid

logică a țițeiurilor ce se exploatau, referiri la compoziția chimică a fracțiunilor ușoare din petrolurile românești, indicind prezența hidrocarburilor din seriile parafinice, naftenice și aromatice.

În capitolul „Caracterele produselor de distilație”, autorul dă sfaturi utile în alegerea țițeiurilor în funcție de produsul prioritar care trebuie să rezulte din distilare.

Astfel, Edeleanu precizează că cele mai bogate în benzine sînt petrolurile de Măța-Ochișor, Apostolache, Buștenari, Băicoi, iar lampante în cantitate mare se obțin din țițeiurile de Cîmpeni-Bacău, Tețcani, Cașin, Glodeni și Băicoi.⁴¹

Chimistul sugerează încă de la acea dată, prezența în petrol a substanțelor analoge terpenelor și atrage atenția asupra acizilor naftenici și a rolului jucat de acești compuși în procesul de rafinare a distilatelor din petrol, cu ajutorul acidului sulfuric⁴².

În anul 1908, Lazăr Edeleanu și G. Gane publică în paginile „Monitorului petrolului român”, lucrarea intitulată „Hidrocarburi extrase din gudroane acide”, în care se ocupă de reacțiile dintre acidul sulfuric și distilatele petrolului⁴³. Ei studiază, cu această ocazie, produsele ce se obțin în funcție

de concentrația acidului sulfuric și de temperatură. Tot aici se arată că reacția poate da naștere la acizi sulfonici, din care se pot recupera hidrocarburi aromatice (prin acțiunea vaporilor supraîncăliți)⁴⁴; la produse de polimerizare, de oxidare sau chiar la hidrocarburi nesaturate⁴⁵.

Activitatea doctorului Edeleanu nu se mărginește la cercetarea abstractă a chimiei teoretice. El studiază, în primul rînd, pentru a oferi soluții cît mai exacte diverselor probleme de ordin practic, ce vizează valorificarea integrală a petrolului românesc.

Continuîndu-și cercetarea publicată în 1908, savantul face în anul următor un „Studiu asupra petrolului lampant extras din petrolul brut românesc”⁴⁶ și o prezentare amplă a „Proprietăților petrolului românesc”⁴⁷. Aspectul primordial urmărit în aceste lucrări și reluat în „Studiu asupra lampantelor obținute din principalele petroluri brute românești”, întocmită împreună cu Many, Pfeiffer și Gane⁴⁸, este arderea defectuoasă a anumitor petroluri lampante din țară, impediment care îngreuna exportul lor.

Pentru a realiza o analiză comparativă, ei insistă asupra a două elemente :

curbele de distilare și intensitatea fotometrică a diferitelor lampante. Dorind să clarifice cauzele care conduceau la o combustie defectuoasă a gazului de lampă provenit de la Bușteni, Edeleanu rafinează această fracție petrolieră cu cantități crescînde de acid sulfuric, cu acid sulfuros și chiar cu anhidrida acestuia — bioxidul de sulf, sub formă lichefiată. De aici pornește descoperirea sa cea mai importantă și metoda care îi poartă numele.

„Rezultatele acestor experiențe m-au condus la concluzia că hidrocarburile aromatice și nesaturate erau constituentele indenzirabile ale lampantului. Eliminarea efectivă a acestor grupe de hidrocarburi poate să aibă loc fie prin tratarea cu un procent ridicat de acid sulfuric concentrat, ceea ce conduce totuși la pierderi

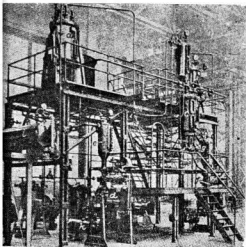

Fig. 6. Instalația semiindustrială de la Vega — gata pentru începerea procedurii de solventare cu SO_2

*apreciabile de substanțe și de reactiv; fie prin metoda fizică de separare, folosind un solvent potrivit care, posedînd un caracter selectiv, ar putea să fie ușor accesibil și recuperabil”*⁴⁹ comunică Edeleanu.

S-au încercat diferiți solvenți uzuali: acid acetic, alcool absolut, „săpunuri de potasă” etc. După multe tatonări,

s-a dovedit că bioxidul de sulf este reactivul cel mai adecvat, fiind și economic și ușor de separat din distilatele lampante. Pentru demonstrațiile experimentale, Lazăr își construiește, în Institutul geologic, o aparatură de laborator specială (fig. 5). Cu aceste mijloace, el dovedește că prin îmbunătățirea bioxidului de sulf se poate separa distilatul lampant în două produse, cu totul distincte, dar egale în valoare prin utilizarea ce o pot găsi. Agitînd petrolul lampant cu anhidrida sulfuroasă lichefiată, la temperatură scăzută și apoi lăsînd amestecul în repaus, se formează două straturi: stratul superior conține hidrocarburile parafinice, iar cel inferior reprezintă soluția hidrocarburilor aromatice în bioxid de sulf. Cele două sectoare se separă prin decantare. Evaporînd solventul din stratul inferior se obțin arome, iar din cel superior rezultă un lampant de foarte bună calitate. Bioxidul de sulf se recuperează complet, iar sistemul de rafinare formează un ciclu de operații din care rezultă numai produse utilizabile⁵⁰.

Edeleanu are, astfel, marele merit de a introduce un nou procedeu de rafinare, bazat pe un proces fizic — solubilitatea selectivă a complexului de hidrocarburi din petrol în bioxid de sulf lichid, ceea ce îi conferă un înalt grad de rentabilitate.

Procedeu, care i-a căpătat numele, a fost brevetat în 1908 și încercat „într-o mică instalație de format semi-industrial” la Vega în 1909. Stația pilot a fost ridicată la cererea savantului care era încă directorul rafinării (fig. 6). Dar prima instalație industrială s-a realizat la Rouen, în Franța, de către „Compagnie Industrielle des Pétroles”, sub conducerea inginerului A. Guiselin⁵¹.

„Cînd, întîia dată s-a publicat ceva în privința acestui procedeu nou de rafinaj, am împînat oarecare scepticism din partea tuturor”, dar era „natural ca procedeu, luînd naștere într-o instituție românească, la Laboratorul de chimie al Institutului geologic, să doresc să se aplice ... la noi în țară”⁵².

În 1911, rafinăria Vega începe construcția unei instalații pentru fabricarea

lampantului numit EDOLIŢ, după brevetul lui Edeleanu. Terminată după un an, ea începe să producă, iar clientela românească face o bună primire noului produs. Încep să apară chiar cereri de livrare în străinătate⁵³.

Pînă la izbucnirea primului război mondial, instalația a funcționat cu succes, dar, în timpul conflagrației a fost demontată în parte, dusă cu trenul spre Moldova și s-a stricat.

Condițiile speciale de după război, mai ales cererea mare la export, după cum demonstrează chiar Edeleanu⁵⁴, au permis să se vîndă distilate românești insuficient rafinate sau chiar nerafinate. La acestea, se adaugă măsurile administrative din țară, care au stînjinit aplicarea procedurii de solventare, din cauza prețurilor maxime și obligativității de a transporta lampantele prin conducte nediferențiate, unde produsele rafinate, superioare, se amestecau cu celelalte și ajungeau la Constanța degradate. Spre marea durere a savantului, din aceste motive, procedeul trenează să fie aplicat și extins în țară.

În schimb, în străinătate, metoda este foarte bine primită.

Celebrii profesori Engler și Ubbe-lohde fac un studiu asupra procedurii de rafinare brevetat de Edeleanu, pe care-l publică în „Zestchrift für angewandte Chemie”. Concluziile articolului sînt elogioase pentru inventator⁵⁵.

Așa se explică de ce în 1912—1913, Edeleanu părăsește Institutul geologic, renunță la conducerea rafinării Vega⁵⁶ și pleacă în Germania, unde se consacră exclusiv perfecționării industrializării procedurii său de rafinare cu bioxid de sulf lichid. El este numit director la firma „Allgemeine Gesellschaft für Chemischen Industrie” (AGEFCI), transformată mai tîrziu în „Edeleanu Gesellschaft”. „Mi s-a creat astfel posibilitatea de a transforma în industrie rezultatele obținute în laborator”⁵⁷.

Experiența căpătată în tratarea lampantelor a permis să se extindă procedeul și la rafinarea uleiurilor lubrifiante, obținîndu-se uleiuri superioare pentru turbine, uleiuri de transformator și uleiuri albe medicinale, cărora, în

Fig. 7. Text din scrisoarea lui L. Edeleanu către Ion Edeleanu din 3 martie 1927

urma tratării cu bioxid de sulf, li se ameliorează viscozitatea și devin mai rezistente la oxidare.

Inițial, s-a aplicat în proces discontinuu, dar s-a simțit curînd necesitatea unei metode continue, cu productivitate mai ridicată. Posibilitatea unei astfel de dezvoltări a fost stabilită prin cîteva experiențe preliminare executate într-un aparat de laborator din sticlă, apoi, mai tîrziu la „Vega”⁵⁸, înlocuind amestecătorul mecanic discontinuu cu o coloană amenajată pentru tratarea continuă în contracurent⁵⁹.

Metoda se perfecționează și iată ce aflăm de la Edeleanu: „Cu ajutorul procedurii cu bioxid de sulf se produc azi (n.a. 1929) la Hamburg uleiuri pentru transformatoare considerate ca cele mai

perfecte produse ce s-au oferit pe piață pînă azi. Tot astfel este considerat în America uleiul de transformatoare produs cu procedeul meu de către Associated Oil Co''⁶⁰.

În 1927, Lazăr îi scrie fiului său că a reușit să dea noi aplicații procedurii, utilizînd bioxidul de sulf „la tratarea distilatelor conținînd sulf și la obținerea unei benzine cu proprietăți antidetonante''⁶¹ (fig. 7).

Produs optim pentru motoarele automobilelor, benzinele antidetonante erau greu de realizat fără a recurge la compuși chimici nocivi, (ex. tetraetil plumb, numit industrial „Aethyl gas”). Dificultatea este înlăturată prin folosirea procedurii Edeleanu.

La început, se adăugau benzinelor extractele aromatice rezultate din rafinarea lampantelor cu bioxid de sulf. Mai târziu, începe să se folosească direct metoda solventării, cu rezultate foarte bune⁶².

Aplicarea practică a procedurii pe scară largă de către companiile cele mai importante din toate părțile lumii, în tratarea unor materii prime variate, a demonstrat cu prisosință eficacitatea metodei.

„Invențiunea mea pătrunde din ce în ce mai mult în industria mare. În Europa, ca și în celelalte continente, societățile de petrol și-au însușit sau sînt

Text din scrisoarea lui L. Edeleanu către C. G. Costa Foru trimisă din San Francisco, la 13 martie 1925.

Fig. 8. Text din scrisoarea lui L. Edeleanu către C. G. Costa Foru trimisă din San Francisco, la 13 martie 1925

pe cale de a-și însuși invenția mea''.⁶³ „La toate întreprinderile de petrol se întrebuițează în limbajul comun verbul edeleanizarea petrolului cu referire la întrebuițarea procedurilor mele''⁶⁴ (fig. 8).

Iată primele instalații montate, într-o enumerare pe care o face chiar Lazăr la 13 martie 1927⁶⁵;

Nr. de instalații	Societatea beneficiară	Capacitatea :
- 1	Anglo - Persian Oil Co. (Londra)	250 t/zi
- 2	Deutsche Erdöl - Aktiengesellschaft	200 t/zi
- 1	Bataafsche (Hamburg) - uleiuri	250 t/zi
- 2	„ (Balikpapan)	200 t/zi
- 1	„ (Rhenania)	10 t/zi
- 1	Schell Company of California	250 t/zi
- 1	Standard Development Co. (Palembang) (Standard Oil Co. of New Jersey)	125 t/zi
- 1	Standard Oil Co. of California (se mărește la 250 t/zi)	125 t/zi
- 1	Tide Water Associated Oil Co. (se mărește la 350 t/zi)	180 t/zi
- 1	Union Oil Co.	125 t/zi

Adaptările procedurii nu s-au limitat numai la lampante, uleiuri și benzine antidetonante. La ele se adaugă: conversia pirogenată a extractelor din lampant în toluen, fabricarea asfaltului de înaltă valoare pornind de la extrasele

grele, rafinarea antracenuului brut etc.

Urmarea este că pînă la sfîrșitul anului 1936 se construiseră în lume 40 de instalații care aplicau metoda solventării cu bioxid de sulf.⁶⁶

În 1938 găsim 55 de astfel de instalații⁶⁷.

Anul construcției	Societatea beneficiară	Produsul fabricat	Amplasarea
1	2	3	4
STATELE UNITE CALIFORNIA			
1924	Shell Oil Co.	lampant	Martinez
1924	Associated Oil Co.	uleiuri minerale	Avon
1925	Standard Oil Co. of California	lampant	Richmond
1926	Union Oil Co.	"	Oleum
1926	Associated Oil Co.	uleiuri minerale	Avon
1927	Shell Oil Co.	lampant	Martinez
1928	" " "	"	Wilmington
1929	" " "	uleiuri minerale	Martinez
1930	Union Oil Co.	lampant	Los Angeles
1934	" " "	Lărgirea și conversia într-o instalație de benzen - - S.O ₂ .	Oleum
TEXAS			
1929	The Texas Co.	lampant	Port Arthur
1929	Standard Oil Development Co. (Humble Oil & Refining Co)	lampant	Baytown
NEW-JERSEY			
1930	Tide Water Oil Co.	uleiuri minerale	Bayonne
TRINIDAD			
1929	Shel Oil Co. (United British Refineries)	" "	Trinidad
1929	Trinidad Leaseholds, Ltd.	" "	"
MEXIC			
1930	Mexican Eagle Co.	lampant	Minatitlan
ARGENTINA			
1933	Argentine Government Oilfields	uleiuri minerale	La Plata
IRAN			
1928	Anglo-Iranian Oil Co.	lampant	Abadan
1930	" " "	"	"
1935	" " "	mărire inst.	"
1936	" " "	"	"
1936	Standard Oil Co. of California	"	Bahrein
INDIILE OLANDEZE			
SUMATRA			
1927	Standard Oil Development Co.	"	Palembang
1929	Bataafsche Petroleum Mij.	"	Pladjoe
1930	Standard Oil Development Co.	"	Palembang
1935	Idem	"	"
BORNEO			
1914	Bataafsche Petroleum Mij	lampant	Balik-Papan
1922	" " "	"	"
INDIILE BRITANICE			
1930	Burmah Oil Co.	"	Rangoon
1930	" " "	uleiuri miner.	"
1931	Assam Oil Co.	lampant	Digboi

1	2	3	4
	MALACCA		
1930	Bataafsche Petroleum Mij.	..	Pangkalan-Brandan
	GERMANIA		
1915	Mineralölwerke Rhenania	uleiuri miner.	Manheim
1921	"	" "	Sositz
1927	Rhenania - Ossag A.G.	" "	Hamburg
	FRANȚA		
1931	Bataafsche Petroleum Mij. (S. A. Jupiter, Paris)	lampant	Pauillac
1933	Compagnie Française de Raffinage	"	Gonfreville
1935	Société Générale des Huiles de Pétrole (Anglo-Iranian Oil Co)	uleiuri miner cu benzen-SO ₂	Courchelettes
	ITALIA		
1936	Aquila S.A. Tecnico Industriale	extracția uleiurilor și deparafinarea	Trieste
	ANGLIA		
1930	Anglo - Iranian Oil Co.	lampant	Grangemouth

De fapt, Edeleanu dovedește clarviziune și o adâncă pătrundere în mecanismul istoric al dezvoltării științei, în momentul în care anticipa evoluția procedurii în viitor: „aplicațiunile cele mai importante ale acestui procedeu vor apărea în ziua când industria rafinajului va atinge gradul de maturitate necesar pentru a forma baza unei industrii chimi-

ce ... O astfel de dezvoltare va veni gradat. Am avut prilejul de a furniza câteva pietre de edificiu viitoarei chimii a petrolului. Tânăra generație este chemată să le completeze cu succes.”⁶⁸

Îată cum se prefigurează zorii petrochimiei.

Succesul strălucit obținut de metoda de rafinare prin solventare, în toată

E calus ca un om singur
sa catalizeasca marea din loc in
loc si in acelasi timp sa condus
tratativa sa se faca cunoscut pe
sa supraviețuiască expunute
cu sa faca toate lucrurile necesare
Din punct de vedere tehnologic
dar in general a lui Cattaneo, doi
tota caldura sunt ocupate in fabrica
toate celelalte lucruri le fac de
... ..

Fig. 9. Text din scri-soarea lui L. Edeleanu către Ion Edeleanu trimisă din San Francisco la 8 martie 1925

lumea, este o încoronare a muncii neîntrerupte a savantului, a spiritului întreprinzător al acestuia și a lipsei oricărui moment de răgaz oferit organismului suprasolicitat. „Dorul de a lăsa ceva durabil în direcția în care am muncit nu mă lasă să mă opresc”⁶⁹.

Are momente când este de-a dreptul hărțuit, fiind nevoit să se afle în scurt timp și în Europa pentru conducerea unor experiențe și în America pentru semnarea unui contract asupra licenței sau pentru punerea în funcțiune a unei instalații după brevetul său.

Uneori este descurajat, mai ales când sănătatea se subrezește: „E exclus ca un om singur să călătorească mereu din loc în loc și în același timp să conducă tratativele, să rezolve corespondența, să

și atât îmi ajunge. M-am deprins cu adversitățile de tot felul; și oricând mă aflu față de o situație mai dificilă, tocmai atunci persistența mea pentru a înlătura greutățile crește”⁷³.

Așa cum îi mărturisește ziaristului C. G. Costa Foru, cu care se înrudea, dorința sa cea mai mare era să vadă „aplicarea cercetărilor științifice cu care m-am ocupat o viață de om”, interesul material fiind urmărit „numai într-atât, încât să-mi asigure mie și celor ce mă vor urma necesitățile modeste ale vieții”⁷⁴ (fig. 10).

Lazăr crede în muncă, crede într-o societate în care sudoarea frunții va fi adevărata noblete și nu se știe să o spună: „Cei tineri vor vedea încă refacerea lumii, o lume ce va aparține nu

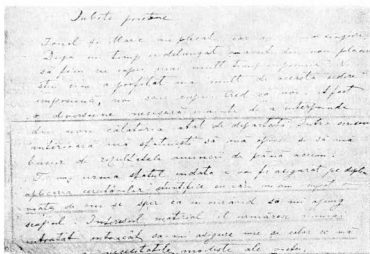

Fig. 10. Scrisoarea lui L. Edeleanu către C.G. Costa Foru trimisă din Charlottenburg la 5 octombrie 1926

supravegheze experiențe și să facă toate lucrările accesorii”⁷⁰. (fig. 9).

În drumurile sale se lovește adesea de adversitățile naturii, care, nu o dată, îi pun viața în primejdie. E suficient să amintim deseale uragane care îl surprind în traversarea Oceanului Atlantic⁷¹, sau accidente de tren de pe parcursul deplasărilor în interiorul Americii⁷².

Când afecțiunea cardiacă, de care fusese atins, cunoaște un moment de relaxe, curajul lui revine: „sint sănătos

trintorilor și lipitorilor societății, ci celor care muncesc”⁷⁵.

Indiferența cu care procedeul, pentru care se zbatuse atât de mult, a fost privit în România (până în preajma celui de-al doilea război mondial), a constituit o mare suferință pentru Edeleanu. Deși stabilit în străinătate, cooperează cu revistele de petrol din țară, mai ales cu „Monitorul petrolului român”. El face mari demersuri ca acestea să fie primele care să publice articolele sale⁷⁶, înainte de a apărea peste hotare, mîn-

dria sa de român indemnându-l să aprindă flacăra descoperirilor sale, mai întâi pe plaiurile natale.

Edeleanu revine de multe ori în țară, insistă pentru aplicarea procedurii de solventare în România, dar nu reușește decât să „deștepte un interes platonice”, prin conferințele care le ține la „Uniunea petroliștilor”.

Dezamăgit că toate încercările au eșuat, preferă „a continua tratativele în vederea generalizării procedurii în Statele Unite, fiind convins că aceasta va avea ca urmare aplicarea procedurii și la noi”⁷⁷.

Continuă, însă, de departe, să sprijine personalul tehnic românesc. În arhiva rafinării Vega s-a găsit o scrisoare prin care Edeleanu insistă să se angajeze chimiști români⁷⁸.

În 1932, savantul revine în țară. De-a lungul celor 30 de ani petrecuți în Germania, alături de preocupările sale științifice, îndeplinise și funcția de atașat comercial și apoi de consilier economic pe lângă Legația română de la Berlin.

Descoperirea cea mai importantă legată de numele lui Edeleanu rămâne rafinarea selectivă cu bioxid de sulf, dar nu trebuie să o izolăm de restul cercetărilor (ex. procesul de cracare în prezența clorurii de aluminiu⁷⁹), care s-au concretizat până la sfârșitul vieții în 40 de brevete în România și 17 în străinătate⁸⁰.

Așa cum observa profesorul Ludovic Mrazec „inzeștrată cu o putere remarcabilă de a pătrunde problemele, el avea darul de a le așeza la locul lor, în justa lor valoare. Lucrările lui și ale colaboratorilor lui poartă caracterul distinctiv de urmărire ordonată, în adâncirea adevărului științific...”⁸¹.

Munca neobosită, mintea științitoare i-au adus prețuirea unanimă a cercurilor tehnice și științifice din întreaga lume, fiind considerat, așa cum îl numea „Monitorul petrolului român” din 1931, „Un tete de la science”⁸².

Încă din 1910 este ales membru al „Societății de științe naturale” din Moscova.

Cincisprezece ani mai târziu, este ales membru de onoare al „The Institution

of Petroleum Technologists” din Londra. În scrisoarea prin care secretariatul institutului îi comunică vestea, se menționează că aceasta se face „ca o slabă recunoaștere a serviciilor prețioase pe care d-a-le-a adus industriei mondiale de petrol”⁸³. Același for îi decernează la 7 octombrie 1932 medalia REDWOOD⁸⁴, Edeleanu fiind primul străin căruia i s-a decernat înalta distincție științifică.

La ședința de atribuire a medaliei, ținută la Londra, la Royal Institution, savantul prezintă o frumoasă alocuțiune asupra izvoarelor care a alimentat invenția sa primordială, procedeu de solventare cu bioxid de sulf. Sărbătorirea evenimentului este marcată de un mare banchet, dat în cinstea premiului. Cu această ocazie, doctorul Dunstan pune problema spinoasă a colaborării internaționale. El apreciază că succesul procedurii de rafinare, „inventat de un român, finanțat de un grup german, aplicat pentru prima dată în Franța și susținut în dezvoltarea sa de un grup olandez (Royal Dutch)” se datorează și cooperării internaționale, finanțată susținând știința pentru binele industriei, pentru binele omenirii în general⁸⁵.

În 1936, când savantul a împlinit 75 de ani, a fost sărbătorit în întreaga lume, fiindu-i dedicate articole omagiale în toate revistele de specialitate din țară și din străinătate⁸⁶.

Doctorul Lazăr Edeleanu se stinge din viață, octogenar, la 7 aprilie 1941, în brațele copiilor săi, la București.

De numele său va fi legat mereu progresul realizat de țara noastră, în epoca modernă a industriei petroliere atît pe tărîm științific cît și practic.

Pe plan mondial, activitatea sa științifică are o pondere deosebită, deoarece introducerea principiului său de rafinare a distilatorilor petroliere, bazat pe solubilitatea selectivă a hidrocarburilor, conturează una din treptele de debut ale petrochimiei.

Lazăr Edeleanu moare fără să fi avut satisfacția să asiste la aplicarea procedurii sale în România, fără să știe că metoda solventării a fost folosită și la noi, în preajma și în timpul celui de-al doilea război mondial. Lipsa informa-

ției se datorește, în primul, rind domeniului cărui îi erau destinate utilizările: fabricarea uleiurilor lubrifiante pentru motoare și realizarea unor aromatice pure necesare industriei explozivilor.

Instalațiile aferente s-au făcut în urma unor cercetări realizate în țară, independent de firma „Edeleanu Gesellschaft” din Berlin, iar lucrările nu au fost date publicității.

Metodele prezintă originalitate în privința condițiilor de lucru și după război capătă o largă aplicabilitate.

BIBLIOGRAFIE

1. L. Edeleanu, Scrisoare către I. Edeleanu — Berlin 19 iulie 1928, arhiva M.R.P. (Muzeul republican al petrolului)
2. D. Moroianu, I. M. Ștefan, *Focul Viu*, Ed. științifică, Buc. 1963, pag. 139
3. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — Viena 2 oct. 1907, arhiva M.R.P.
4. L. Edeleanu, *Ueber einige Derivate der Phenyl methacrylsäure und Phenyl isobuttersäure* — Berichte der Dtsch. Chem. Ges. Jhrg. XX, Heft IV (1887)
5. L. Edeleanu, C. Istrati, *Action de l'anhydride acétique sur la glucose*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1892) nr. 2 pg. 46
6. L. Edeleanu, C. Istrati, *Sur l'ioduration de benzène para dibromé*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1892) nr. 2, pg. 205
7. L. Edeleanu, A. Zaharia, *Quelques dérivés de l'acide cinnamique*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1894), nr. 3—4 pg. 80
8. L. Edeleanu, A. Zaharia, *Action du chloral sur les oxyacides en présence de l'acide sulfurique*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1895), pg. 13
9. L. Edeleanu, *Action de la nitrosodime thylamine sur les phénols trihalogènes*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1895) pg. 15
10. L. Edeleanu, *Action de la phenylhydrazine sur l'urée*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1892), nr. 2, pg. 50
11. L. Edeleanu, *Action de la diphenylthiourée sur l'anhydride phthalique*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1893), pg. 19
12. L. Edeleanu, *Sur les Thio-triazolons*, „Bul. Soc. de șt. fizice” (1896), pg. 114
13. L. Edeleanu, Budișteanu, *Nouvelle méthode pour la préparation des acides non saturés de la série aromatique*, „Bull. Soc. chim.” de Paris (1891), pg. 191
14. L. Edeleanu, *Nouvelle données relatives à l'action de chlorure de soufre sur l'aniline*, „Bull. Soc. Chim. de Paris” (1891)
15. L. Edeleanu, *Ueber die Trennung der Kohlenwasserstoffe mittelsflüssigen Schwefeldioxyde*, „Petroleum Ztschr.” (1918), nr. 12

16. L. Edeleanu, G. A. Filiti, *Contribution à l'étude des pétroles de Roumanie*, „Bull. Soc. Chim. de Paris” (1900), pg. 382
17. L. Edeleanu, G. A. Filiti, *The chemistry of Romanian Petroleum*, „Petroleum Revue” (1900), London
18. L. Edeleanu, *Compoziția elementară a petrolului român*, „Monit. Petrolului Român” (1907) pg. 702. „Monitorul petrolului român”, în continuare, va fi redat prin inițialele M.P.
19. L. Edeleanu, G. A. Filiti, *Studiul petrolului din țară*, Buc. (1900)
20. L. Edeleanu, G. A. Filiti, *Petrolul român*, „M.P.” (1900) pg. 28
21. * * * „M.P.” (1900), pg. 153
22. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru-Paris 21 aug. 1900, arhiva M.R.P.
23. L. Edeleanu, *La dissociation de produits de distillation du pétrole*, „An. Inst. geol. rom.” (1911), vol. V, pg. 28
24. C. Petroni, *Cercetări asupra produselor din pirogenarea petrolului brut de Bușteni și a derivatelor sale*, „M.P.” (1916), pg. 1046.
26. C. Petroni, BREVET — *Procédé de obtinere a hidrocarburilor volatile, cunoscute sub numele de benzină, gazolină, eter de petrol prin dezagregarea hidrocarburilor grele de orice natură sau proveniență*, „M.P.” (1916) pg. 44
26. C. Petroni, BREVET — *Procédé pentru obținerea hidrocarburilor aromatice, precum și de gaze inflamabile comprimabile sau nu, prin descompunerea la temperaturi înalte, în afară de contactul aerului, a hidrocarburilor de orice natură sau proveniență* — „M.P.” (1916), pg. 44
27. * * * „M.P.” (1935), pg. 445
28. L. Edeleanu, *Tehnologia petrolului în prezent și viitor* — „M.P.” (1902), pg. 403
29. L. Edeleanu, *Tehnologia petrolului în prezent și viitor*, „M.P.” (1902), pg. 489
30. L. Edeleanu, *Utilizările derivatelor nitrice obținute din petrol*, „M.P.” (1905), pg. 564
31. L. Edeleanu, *Naphta* (1903), vol. 11, pag. 414 și (1905) vol. 13, pg. 299
32. * * * „M.P.” (1903), pg. 598
33. L. Edeleanu, I. Tănăsescu, *Studiul petrolului român*, București (1903)
34. * * * *Distincțiuni la Expoziția Agrară*, „M.P.” (1905), pg. 182
35. * * * *Personalul Institutului geologie*, „M.P.” (1906), pg. 259
36. L. Edeleanu, *Procédé de raffinaj cu bioxid de sulf*, „M.P.”, 1933, pg. 11
37. L. Edeleanu, I. Tănăsescu, C. Petroni, *Le pétrole roumain, sa composition et ses propriétés physiques et techniques* — Congrès International du Pétrole, Troisième session (1907)
38. L. Edeleanu, I. Tănăsescu, C. Petroni, *Petrolul român, Compoziția și proprietățile sale fizice și tehnice*, „M.P.” (1907) pg. 1129
39. L. Edeleanu, I. Tănăsescu, *Le Pétrole Roumain* — București (1907)
40. L. Edeleanu, I. Tănăsescu, C. Petroni, *Das Rumänische Erdöl*, „An. Inst. geol. rom.” (1908), vol. II, pg. 1—130
41. * * * „M.P.” (1907), pg. 1130

42. L. Edeleanu, C. Petroni, *Asupra corpiilor oxigenați și acizilor naftenici din petrolul lampant românesc*, „M.P.” (1909), pg. 1043
43. L. Edeleanu, G. Gane, *Hidrocarburi extrase din gudroane acide*, „M.P.” (1908), pg. 493
44. L. Edeleanu, G. Gane, *Hydrocarbures extraites des goudrones acides du pétrole*, „Compte rendu” (1910), pg. 665
45. L. Edeleanu, G. Gane, *Hydrocarbures extraites des goudrones acides du pétrole*, „Lucrările Congresului Internațional de petrol” (1910) — București
46. L. Edeleanu, *Studiu asupra petrolului lampant din petrolul brut românesc*, „M.P.” (1909) pg. 963
47. L. Edeleanu, *Proprietățile petrolului românesc*, „M.P.” (1909), pg. 753, 796, 824
48. L. Edeleanu, D. G. Many, Gr. Pfeiffer, G. Gane, *Studiu asupra lampantelor obținute din principalele fijeuri românești*, „M.P.” (1910), pg. 876
49. * * *, „M.P.” (1933), pg. 11
50. L. Edeleanu, *O nouă metodă de rafinare a petrolului*, „M.P.” (1908), pg. 1155. Idem, BRE-VET — *Un procedeu de rafinare a petrolurilor brute și destilatorilor ce se obțin din petroluri brute*, „M.P.” (1908), pg. 737
51. * * *, „M.P.” (1926), pg. 208
52. L. Edeleanu, *Noi metode de rafinare a petrolului prin bioxid de sulf lichid* — *Comunicare făcută la Asociația industriașilor de petrol din România* — „M.P.” (1925), pg. 2027
53. * * *, „M.P.” (1911), pg. 394
54. * * *, „M.P.” (1926), pg. 49
55. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — 15 aprilie 1913
56. * * *, „M.P.” (1912), pg. 700
57. * * *, „M.P.” (1933), pg. 12
58. * * *, „M.P.” (1912), pg. 55
59. * * *, „M.P.” (1933), pg. 13
60. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — Berlin 7 oct. 1929
61. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — New York 3 martie 1927
62. * * *, „M.P.” (1938), pg. 757
63. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — Charlottenburg, 26 dec. 1913
64. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — 13 mart. — 1925
65. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — New York 13 martie 1927
66. * * *, „M.P.” (1937), pg. 132
67. * * *, „M.P.” (1938), pg. 757
68. * * *, „M.P.” (1933), pg. 15
69. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — San Francisco 13 martie 1925
70. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — San Francisco 8 martie 1925
71. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — 25 ianuarie 1926
72. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — San Francisco 26 mai 1928
73. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — New York 19 februarie 1925
74. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — Charlottenburg 5 oct. 1926
75. L. Edeleanu, Scrisoare către C. G. Costa Foru — Charlottenburg, 6 ian. 1922
76. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — Berlin 22 sept. 1923
77. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — Charlottenburg 10 oct. 1926
78. Ion Edeleanu, Scrisoare către Lazăr Edeleanu — București 28 ian. 1925
79. I. Edeleanu, Scrisoare către L. Edeleanu — București 3 februarie 1926
79. L. Edeleanu, Scrisoare către Ion Edeleanu — Los Angeles 5 martie 1926
80. D. Moroianu, I.M. Ștefan, *Focul viu*, Ed. științifică, Buc. 1963, pg. 144
81. L. Mrzecz, *Dr. L. Edeleanu* — „Extrait du Moniteur du Pétrole Roumain” nr. 8, din 15 aprilie 1945
82. * * *, *Une tête de la science*, „M.P.” (1931), pg. 871
83. * * *, „D. Dr. L. Edeleanu membru de onoare al lui THE INSTITUTION OF PETROLEUM TECHNOLOGISTS”, „M.P.” (1925), pg. 742
84. * * *, „M.P.” (1932), pg. 798
85. * * *, „M.P.” (1933), pg. 16
86. * * *, „Le 75-ème anniversaire du Dr. L. Edeleanu” — „M.P.” (1936), pg. 1567

studii si comunicări

Reflectarea epocii contemporane în publicații ale muzeelor din țara noastră

MARIA IGNAT

Opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pământul României, cu ritmurile și dimensiunile ei tot mai cutezătoare, cu realizările ei impunătoare și cu obiective de viitor luminoase, a făcut ca istoria zilelor noastre să fie trăită intens și viu de poporul român, creator conștient al propriei sale istorii. Un rol deosebit la ridicarea nivelului general de cunoștințe al oamenilor muncii, la lărgirea orizontului lor cultural și formarea conștiinței omului nou al societății noastre l-a avut și îl are activitatea teoretică, ideologică, politico-educativă a partidului nostru, și care în ultimii ani ai devenirii socialiste „... s-a transformat — am putea spune — într-o puternică forță în unirea eforturilor oamenilor muncii, ale întregului popor în opera de făurire a societății socialiste, a exercitat o puternică influență în dezvoltarea forțelor de producție, în perfecționarea relațiilor sociale, a formelor de conducere a societății noastre”¹.

În opera complexă de formare a omului nou al zilelor noastre, cu larg orizont spiritual, se impune folosirea deplină a tuturor mijloacelor de care dispune societatea, între acestea un loc important fiind chemat să îl joace și știința istorică. Este bine știut faptul că istoria, ca una din disciplinele sociale de cea mai mare importanță pentru înțelegerea evoluției societății omenești, nu informează numai ci și educă, experiența trecutului constituind o călăuză vie, atât pentru prezent, cât și pentru viitor. Pornindu-se de la acest adevăr, cât și de la sarcinile trasate de secretarul general al partidului nostru,

tovarășul Nicolae Ceaușescu, frontului istoric din România, acelea de a lega istoria „de problemele fundamentale ale dezvoltării poporului român, de marile lupte sociale pe care le-a dus pentru împlinirea idealurilor sale de progres, dreptate socială și libertate națională”, și în același timp de a reliefa rolul „forțelor înaintate în dezvoltarea istorică, a legăturilor generale care guvernează societatea”, cât și de a acorda o atenție mai mare „aprofundării perioadei moderne a dezvoltării țării noastre, și îndeosebi istoriei contemporane a României”², muzeele de istorie din țara noastră au fost actualizate în această viziune, iar activitatea de cercetare desfășurată de muzeografi a fost și ea axată pe aceleași coordonate, punându-se în centrul atenției momentele definitorii din toate epocile istoriei noastre, legătura dialectică dintre ele. Astfel, „ideea de continuitate istorică ascendentă, de ancorare a contemporaneității românești într-o întreagă evoluție anterioară a acesteia și de abordare a viitorului pe temelul și în lumina datelor și cerințelor proprii solului național, idealurilor poporului nostru, își capătă multiplele ei valori, dimensionând istoria de la adevăratele ei izvoare”³. Această viziune asupra istoriei conduce nemijlocit la ideea că „...anii biruștelor noastre socialiste sînt istorie pe culmile ei cele mai ridicate, anii celui mai înalt dinamism al devenirii istorice, cărora le-am statornicit valoare de cunună a întregii existențe omenești”⁴.

Publicațiile muzeelor din patria noastră, important mijloc de introducere în circuit științific a rezultatelor cercetărilor

muzeografilor, de popularizare a bogatei palete de acțiuni politico-educative desfășurate de muzee, de valorificare a inestimabilului nostru patrimoniu național, fac și ele dovada faptului că, pe lângă alte evenimente importante din istoria noastră, istoriei fierbinți a zilelor noastre i se acordă o atenție deosebită.

Insurecția națională armată, anti-fascistă și antiimperialistă din august 1944, apreciată ca „o strălucită încununare a unui glorios trecut de luptă purtată de-a lungul veacurilor pentru eliberarea socială și națională, o remarcabilă sinteză a secolelor eroice de bătălii revoluționare pentru ideile unității statale, independenței, dreptății și progresului social, împotriva exploatarei și asupririi”, constituie momentul care a marcat „ca o nepieritoare piatră de hotar, începutul unei ere noi în viața patriei”⁵.

O serie de studii ilustrează chipul luminos al României contemporane, cu precădere oprindu-se asupra ultimelor două decenii de devenire socialistă, aflate sub semnul Congresului al IX-lea al partidului, care, „prin conținutul de idei și prin spiritul novator al documentelor dezbătute și adoptate a marcat un moment de cotitură în orientarea politicii de construcție economico-socială a țării, începutul unei perioade noi, de excepțională însemnătate în viața Partidului Comunist Român și a poporului, în dezvoltarea socialistă a României”⁶.

Dezvoltarea, la cote înalte, a industriei, transformarea radicală a agriculturii noastre socialiste, realizările remarcabile pe planul activității cultural-științifice și în domeniul învățământului — iată doar cîteva din temele majore prezentate în materialele supuse atenției. Astfel, vom încerca să surprindem doar cîteva imagini concrete din vastul tablou ce-l reprezintă România la cota anilor noștri. Construcția de mașini, care deține locul întâi, ca pondere în celelalte ramuri industriale de pe teritoriul județului Prahova, a cunoscut o înflorire fără precedent în anii socialismului. Succesele obținute de la întreprinderea „1 Mai” Ploiești, în atingerea unor performanțe superioare la instalațiile de foraj produse de ei, recu-

noscută și pe plan internațional, cît și realizarea noilor tipuri de echipament pentru forajul marin, montate în anul 1976 pe platforma „Gloria”, au demonstrat „forța creatoare a acestui colectiv, posibilitățile largi de afirmare a spiritului înnoitor în acest domeniu de bază al economiei noastre naționale”⁷.

„O altă unitate etalon — creație a socialismului — întreprinderea de mecanică fină Sinaia, — realizează întreaga gamă de pompe de injecție pentru mașinile și tractoarele săurite în țară”⁸, iar industria chimică, și, în special, petrochimia au în județul Prahova o puternică bază materială, dezvoltată în deceniile din urmă. «Combinatul petrochimic de la Brazi, noul Combinat petrochimic înălțat... pe platforma Teleajen, întreprinderea de anvelope „Victoria” Florești — care și-a dublat capacitatea în ultimii ani —, Combinatul chimic Valea Călugărcască, rafinăriile Ploiești, Vega, Cimpina și altele constituie piloni de bază ai programelor de perspectivă ale patriei, elemente dinamice și efervescente, care deschid noi posibilități pentru punerea în valoare a materiilor prime specifice, pentru creșterea veniturii noastre naționale»⁹. De asemenea, „forța energetică a țării se sprijină și pe potențialul prahovean, pe producția de energie electrică obținută în centralele prahovene și, îndeosebi, în Centrala de la Brazi, una din cele mai mari unități de acest fel din țară, precum și pe cărbunile extras la exploatarea miniere Filipeștii de Pădure și Ceptura”¹⁰.

Aceeași efervescență se remarcă și în dezvoltarea industriei dimbovițene, ca dealtfel a tuturor județelor țării. În anii socialismului structura economică a județului Dimbovița „a suferit mutații radicale, acesta devenind o bază industrială a țării, în care precumpănesc producția petrolieră, siderurgia și construcția de mașini”¹¹. Produsele industriale de pe meleaguri dimbovițene (utilaj petrolier, strunguri automate, frigiderice cu compresor, materiale de construcții, textile, lămpi electrice cu incandescență, articole electrotehnice, lacuri și vopsele, confecții) sînt exportate în peste 50 de țări ale lumii¹².

Expresie grăitoare a politicii de industrializare socialistă a țării este și

exemplul venit dintr-un alt colț de țară—Sălașul. Aici, „începând cu anul 1972 producția industrială a devenit preponderentă în ansamblul economiei județului, iar în 1979 industria județului realizează în numai opt zile producția anului 1950”¹².

Și în cronică de aur a vechii Cetăți a Băniei sint consemnate mărețe realizări ale prezentului: „De la orașul patriarhal al celor 60.000 de locuitori în 1939, Craiova anilor '80 a devenit cetatea muncii, culturii și luminii pentru un sfert de milion de oameni ai muncii, unul dintre cele mai importante centre social-economice și spirituale ale țării”, iar „în memoria nouă a orașului au intrat deja coloșii industriali: „Electroputere”, Termocentrala, Combinatul chimic, I.U.G., „Olteit”, Întreprinderea de tractoare și mașini agricole, Întreprinderea de confecții...”¹⁴

Pe meleagurile Aradului „se obține 65% din producția de strunguri a țării, 44% din producția de vagoane marfă și 100% din cea de vagoane de călători și speciale”¹⁵, județul Arad avind o pondere însemnată și în producția textilă și alimentară.

Paralel și în strinsă legătură cu dezvoltarea economică a patriei noastre se manifestă o altă coordonată definitorie a politicii interne a Partidului Comunist Român și anume dezvoltarea impetuoașă a învățământului. În vederea acoperirii necesarului de cadre în „Țara de Sus” a Moldovei, în anul 1963 a fost înființat Institutul pedagogic de trei ani din Suceava, dar, dezvoltarea rapidă a economiei acestui județ a atras după sine necesitatea diversificării nomenclatorului de specializări, fiind introduse altele noi, cu profil tehnic. „Noua fizionomie a învățământului superior sucevean reflectă mutațiile profunde petrecute în anii construcției desfășurate a socialismului în sectoarele prioritare ale vieții social-economice și culturale din județ...”¹⁶.

Epocii contemporane îi este proprie și dezvoltarea, atât pe plan cantitativ, dar mai ales calitativ, a instituțiilor de cultură și în cadrul acestora a rețelei muzeistice din patria noastră. Astfel, dacă „în anul 1944, România se înscria

în viața muzeistică cu un număr de 45 muzee cu personalitate juridică, concentrate în special în marile centre și acordând atenție tematică cu precădere artelor plastice, arheologiei, numismaticii și științelor naturii, în perioada 1945—1968 s-au organizat 62 de muzee, iar în perioada 1963—1979, zece muzee”¹⁷.

Transpunerea în practică, începând cu anul 1971, a hotărârilor Congresului al X-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea culturii și științei, a determinat trecerea muzeografiei românești într-o etapă nouă, calitativ superioară, caracterizată prin: îmbunătățirea profilului tematic-expozițional al unor mari unități muzeale, actualizarea și modernizarea expozițiilor de bază, elaborarea Legii ocrotirii patrimoniului cultural național și, implicit, trecerea acțiunii de ocrotire, conservare și valorificare a tezaurului cultural din țara noastră la un nivel calitativ superior. De asemenea, în „Programul de măsuri pentru aplicarea hotărârilor Congresului al XI-lea al partidului și ale Congresului educației politice și culturii socialiste, în domeniul muncii ideologice, politice și cultural-educative”, adoptat de către Plenara C. C. al P. C. R. din 3—5 octombrie 1976, sint trasate muzeelor României socialiste sarcini de mare răspundere, ce denotă rolul pe care îl atribuie conducerea de partid acestor instituții de cultură în societatea contemporană. Funcțiilor tradiționale ale muzeului (cercetare, conservare, restaurare) li se adaugă în zilele noastre altele noi de o deosebită importanță — latura instructiv-educativă și cea de valorificare a patrimoniului.

În aceste condiții, „muzeul trebuie să devină centrul unde se elaborează și se reinnoiesc, printr-un efort de intenție permanent, metode care să permită publicului să obțină maximum de cunoștințe la întâlnirea cu colecțiile din expozițiile muzeale”¹⁸. Muzeele din România socialistă, „care se bucură de sprijinire și îndrumare nemijlocită, s-au constituit... într-un adevărat sistem, acoperind armonios orizontul tematic al tuturor disciplinelor”, dar este imperios necesară „o nouă înțelegere teoretică a muzeului ca fenomen social, o definiție modernă a

funcțiilor sale sociale și... o analiză teoretică de ansamblu asupra muzeului ca instituție situată în interdependență organică cu știința, cultura, instrucția și educația, integrată sistemului politic național"¹⁵.

Subliniindu-se faptul că între opera de construcție socialistă și activitatea internațională a partidului și statului nostru există o strânsă legătură, că acestea se condiționează reciproc, *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism* — cartă fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului nostru — așază la baza relațiilor internaționale ale țării noastre principiile egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamțecului în treburile interne, avantajului reciproc. Ca urmare a acestei politici, „în anii socialismului, România și-a câștigat locul demn pe care și-l merită — de fapt și de drept — în viața internațională. Și toate acestea le datorăm Partidului Comunist Român, clarviziunii și perspectivei largi în care a abordat, pe coordonatele contemporaneității, toate problemele vieții interne și externe, care au fântit spre întronarea realității noastre socialiste de azi și a celei comuniste de mâine”²⁰.

NOTE

¹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, prezentată la Plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, 1-2 iunie 1982, Edit. politică, București, 1982, p. 55

² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 7, Edit. politică, București, 1973, p. 831-832

³ Ion Popescu-Puțuri, *Căvint înainte*, în volumul „Istoria patriei și a Partidului Comunist Român în opera președintelui Nicolae Ceaușescu”, Edit. militară, București, 1979, p. 22

⁴ *Ibidem*, p. 22

⁵ Petre Bunta, George Protopopescu, *Aspecte ale însurecții naționale armate, antifasciste și anti-imperialiste din august 1944*, în „Acta Musei Napocensis”, XVI, 1979, p. 371.

⁶ Ion Ardelean, *Congresul Partidului Comunist Român — momente de mare importanță în viața poporului român*, în „Ziridava” anuarul Muzeului județean Arad, XII, Arad, 1980, p. 40.

⁷ Prof. Gheorghe Marinică, *Prahova socialistă — la o sută de ani de la cucerirea independenței de stat a României*, în „Prahova — vatră de istorie”, volum editat de Muzeul de istorie și arheologie al județului Prahova, Ploiești, 1977, p. 221

⁸ *Ibidem*, p. 221

⁹ *Ibidem*, p. 221.

¹⁰ *Ibidem*, p. 222

¹¹ Florea Ristache, *Dimbovița — vatră de istorie*, în vol. „Dimbovița — vatră de istorie” Muzeul județean Dimbovița, Tîrgoviște, 1980, p. 12

¹² *Ibidem*, p. 12-13

¹³ Grigore Beldeanu, *Sălajul pe treptele istoriei poporului român*, în „Acta Musei Prolissensis”, anuarul Muzeului județean Sălaj, III, Zalău, 1979, p. 557

¹⁴ Luchian Deaconu, *Memoria Craiovei*, Muzeul Olteniei, Craiova, 1981, p. 98.

¹⁵ Pavel Aron, *Județul Arad în perspectiva Hotărîrilor Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român*, în „Ziridava”, XII, Arad, 1980, p. 14

¹⁶ Vasile G. Ionescu și Mihai Lazăr, *15 ani de înălțămînt superior la Suceava*, în „Suceava”, Anuarul Muzeului județean, V, 1978, p. 473

¹⁷ Georgeta Stoica, *Misiunea muzeelor în societatea contemporană*, în „Ziridava”, XII, Arad, 1980, p. 48

¹⁸ *Ibidem*, p. 46

¹⁹ *Ibidem*, p. 47

²⁰ Conf. univ. dr. Gheorghe I. Ioniță, *Ideile unității naționale, independenței și suveranității patriei reflectate în Programul Partidului Comunist Român*, în „Iltov — file de istorie”, publicație a Muzeului luptei pentru independența poporului român din Giurgiu, București, 1978, p. 424

Muzeul contemporan—factor activ în realizarea educației socialiste a oamenilor muncii

Între cele mai interesante și eficiente manifestări culturale științifice muzeale din anul precedent se așază, neîndoicnic, simpozionul *Muzeul contemporan—factor activ în realizarea educației socialiste a oamenilor muncii*, care s-a desfășurat la Oradea (în zilele de 11—12 noiembrie) și a fost organizat de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Bihor, Comisia de răspundere a cunoștințelor științifice și tehnice, Muzeul Țării Crișurilor, Muzeul de istorie al R.S. România, Complexul muzeistic Iași și redacția *Revistei muzeelor și monumentelor*. Ajuns la cea de-a șasea ediție, acest simpozion — prin chiar genericul său, dar mai ales prin viabilitate și acțiunile ce le-a inclus — constituie o elocventă mărturie a interesului specialiștilor din instituțiile muzeale pentru validarea funcției culturale-educative a acestora, dimensiune de o stringentă actualitate atestând modul cum se răspunde la comandamentele sociale și politice ale epocii noastre.

La ședința festivă, primul moment al simpozionului, au luat cuvîntul: *Szántó Stefan* (secretar al Comitetului județean P.C.R. Bihor), dr. *Gheorghe Suciu* (președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Bihor), *Mirecea Dumitriu* (de la Muzeul de istorie al R.S. România), *Ion Arhip* (directorul Complexului muzeistic Iași) și dr. *Sever Dumitrașcu* (directorul Muzeului Țării Crișurilor din Oradea). În continuare, au fost vernisate expozițiile: *Sigilografia și heraldica*

dica românească—expresii ale permanenței și continuității noastre (organizată de Direcția Generală a Arhivelor Statului, filiala din Oradea a Arhivelor Statului și Muzeul Țării Crișurilor) și *Tehnica agricolă tradițională în Bihor* (realizată de secțiunile de etnografie și istorie ale Muzeului Țării Crișurilor). Deoarece conținutul acestora va fi prezentat într-un alt material, nu vom mai stăruia asupra lor.

La inițiativa redacției *Revistei muzeelor și monumentelor* a fost organizată o dezbateră pe tema: *Diversificarea formelor de activitate instructiv-educativă desfășurată în muzee*. Condușă de redactorul șef adjunct Gavrilă Sarafolean — care a rostit și prima intervenție, avînd ca problemă *Muzeele—factor dinamic în activitatea politico-educativă desfășurată de P.C.R.* —, această dezbateră a fost deosebit de vie și fertilă, participanții (dr. Gheorghe Suciu, Boris Zderciuc, Mircea Dumitriu, dr. Nicolae Chidioșan-Irina Kantor, dr. Maria Dogaru-Luminița Bărbulescu-Wallner, Constantin Iliescu, Ion Arhip, Vasile Ciubăncan, Ana Marossy, Traian Ursu, Anghel Pavel și Doina Ignat) stăruind asupra exigențelor care se pun actualmente în direcția dinamizării activității muzeale și împărtășind din experiența pozitivă a numeroase instituții muzeale. De altfel, discuțiile s-au fixat asupra acelor probleme care au figurat într-o tematică avansată de redacția revistei, cele mai consistente

intervenții urmînd a fi publicate într-un material separat.

Partea a doua a simpozionului a constituit-o, *sesiunea de comunicări*, care s-a desfășurat — datorită diversității lucrărilor — în opt secțiuni, ceea ce a permis nu numai audierea comunicărilor anunțate în program ci și angajarea unor analize pertinente și fecunde a conținutului acestora, element prin care sesiunea orădeană și-a atins scopurile, reușind să se transforme într-un binevenit prilej de comunicare a noilor descoperiri și, concomitent, de dezbateră și dialog științific, situație extrem de profitabilă pentru participanți.

În cadrul secțiunii care a avut ca obiect evidențierea rezultatelor valorificării patrimoniului muzeal prin activitatea cultural-educativă au reținut, cu deosebire, atenția următoarele lucrări: „*Practica muzeului*” — o activitate cultural-educativă eficientă (Constantin Iliescu și Mircea Dumitriu), *Interațiunea funcțiilor muzeale* (Boris Zderciuc), *Principii și modalități de organizare a depozitelor muzeistice la Muzeul Național* (Gh. Coleșică, Virginia Diaconescu și Gh. Tomescu), *Reflecțiile istoriei culturii în muzeu* (Ion Grigorescu), *Istoricul cercetării unui document medieval din colecția secției de istorie a Muzeului Țării Crișurilor* (dr. Viorel Faur și Vasile Rus), *Activitatea instructiv-educativă desfășurată de muzeu: realitate și necesitate* (Anghel Pavel), *Activitatea cultural-educativă în sprijinul ocrotirii Deltei Dunării* (Anina

Jecu), *Din istoria cinematografului în Transilvania. Aspecte ale valorificării muzeale* (Emilia Enache), *Estetica muzeistică și rolul ei în educația publicului vizitator* (Cornel Talos), *Considerații privind regimul juridic al bunurilor din patrimoniul cultural național* (Luminița Bărbulescu-Wallner), *Cercetare și valorificare expozițională în sec. XIX și începutul sec. XX, în nord-vestul Munteniei* (Cleopatra Ionescu), *Considerații în legătură cu etapele reorganizării expoziției de istorie a Muzeului din Lugoj* (Maria Moroz) și *Expoziția temporară în sprijinul recepțării operei de artă* (Natalia Hutănu).

Consemnăm, de asemenea, titlurile celor mai interesante lucrări de arheologie: *Încercări de reconstituire a templului megaron de la Sălacea* (dr. Nicolae Chidioșan), *Descoperirile paleolitice de la Aciuța, jud. Arad* (Eugen D. Pădureanu), *În legătură cu o nouă descoperire arheologică aparținând culturii Criș din stațiunea de la Suplacu de Barcău* (Doina Ignat), *Statuete funerare egiptene antice în colecția secției de istorie a Muzeului Țării Crișurilor* (Miron Cihă) și *Monede romane și bizantine descoperite în județul Bihor* (Alexandru Sășianu).

Dintre lucrările care se referă la aspecte ale istoriei evului mediu le menționăm pe următoarele: *Raporturile dintre obștea sătească a românilor din Bihor și stăpînul feudal (sec. XIII—XVII)* (dr. Liviu Borcea), *Considerații istorice privind hidronimul Sokodol din Munții Pădurea Craiului* (dr. Sever Dumitrașcu), *Însemne heraldice reflectînd lupta pentru apărarea gliei strămoșești* (dr. Maria Dogaru), *Reprezentări cartografice mai puțin cunoscute despre Țara Crișurilor din sec. XIV—XVI* (Hadnagy Árpád), *Contribuții la cunoașterea circulației operei lui Guilelmus Durandus: "Rationale divinarum officiorum" în secolele XV—XVI, existentă în bibliotecile clujene* (Silvia Dumitru), *O școală românească de un sfert de mileniu la Oradea* (Florian Nica) și *Documente referitoare la asociațiile de calfe din Oradea și Carei (sec. XVIII—XIX)* (Gheorghe Gorun).

La secțiunea de istorie modernă au fost susținute 15 comunicări.

dintre care le reținem pe cele mai semnificative, care au și concentrat, dealtfel, discuțiile: *Petru Maior despre orașul Oradea în epoca luminilor* (dr. Viorel Faur), *Consecințele abdicării lui Alexandru Ioan Cuza, în contextul relațiilor româno-sârbe (1866—1867)* (Miodrag Milin), *Mărturiile muzeistice referitoare la dr. Nicolae Krefulescu, aflate în Muzeul Național (Cornelia Apostol și Maria Ioniță), Revista „Contemporanul” în perioada de la Iași (Ion Arhip)*, *Înființarea primei bănci de asigurare cu capital românesc din Transilvania* (dr. Mihai Drecin), *Populația Transilvaniei într-un ziar din Palermo la 1852* (Horia Nestorescu-Bălcești), *Iosif Vulcan în călătorii. Idei și atitudini* (Blaga Mihoc), *Doi documente inedite: testamentul lui Vasile și al Elenei Goldiș* (dr. Gh. Șora), *Contribuții la cunoașterea activității dr. Eugen Rozvany la Oradea (începutul sec. XX)* (Toth János) și *Noi aspecte privind mișcarea muncitorească și socială din Bihor între anii 1896—1900* (Ioan Fleisz).

Aspecte de un real interes ale istoriei contemporane au fost reconstituite în lucrările: *Cercetările istorice relative la Bihor în activitatea Institutului social Banat-Crișana* (Radu Păușan), *Școli țărănești organizate de „Asociația” bihoreană în perioada interbelică* (Lucia Cornea) și *Barbu Ștefănescu, Realizări ale industriei orădene între anii 1919—1928* (Mihai Apan), *Agărbiceanu și biblioteca universitară clujeană* (Stelian Mindruț), *Adunarea generală a Învățătorilor din Româ-*

nia desfășurată la Oradea în 1937 (Corneliu Crăciun), *Aspecte ale situației sărăcimii din Bihor în perioada 1929—1933* (Ioan Popoșici), *Continuitatea vieții spirituale românești în nord-vestul Transilvaniei—componentă a rezistenței antihorthyste. Contribuții bihorene* (Vasile Ciubăncan), *O jumătate de secol de la grevele muncitorilor pielari din Oradea* (Ștefan Körösi) și *Noi mărturii documentare despre luptele armatei române pentru eliberarea Banatului și Crișanei (august—octombrie 1944)* (Valeriu A. Giuran).

Secțiunea de etnografie, a inclus comunicările: *Implicații etnografice ale modernizării agriculturii bihorene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea* (Barbu Ștefănescu), *O tehnică arhaică de pescuit în Oaș* (Remus Vărnaru), *Elemente etnografice propriu-zise în obiceiurile folclorice bihorene* (Crăciun Parasca), *Relevé micritice* (Nicolae Brânda), *Portul popular de pe valea Nimăieștilor* (Dumitru Colțea), *Colecția de sigilii existente la filiala din Oradea a Arhivelor Statului* (Gh. Mudura), *Considerații asupra colecției de icoane pe sticlă a secției de etnografie a Muzeului Țării Crișurilor* (Aurel Chiriac), *Considerații în legătură cu un obiect aparținînd artei medievale locale (sec. XVIII)* (Florica Goina), *Contribuții la studiul păstoritului din nord-vestul României în începutul secolului al XX-lea* (Ioan Toșa), *Mărturiu despre un vechi centru de olărit la Oradea* (dr. Tereza Mozes), *Țara Crișurilor din punct de vedere etnografic în mărturiile*

călătorilor străini despre țărilor române (Constanța Simu), *Colecția de cable a Muzeului etnografic al Transilvaniei* (Irina Kantor), *O construcție agricolă necunoscută — șura pe tâlpi* (Ioan Goia), *Aspecte privind jocurile de priveghi de pe valea Crișului Repede* (Ioan Roman) și *Considerații privind confecționarea sumanelor în Bihor* (Florian Costin).

Comunicările cu conținut de istoria artei au tratat următoarea problemă: *Noi considerații asupra sîpetului de la Putna atribuit epocii lui Alexandru cel Bun* (Claudiu Paradais, Maria Paradais), *Stilul brîncovenesc în contextul artei feudale românești și a celei sud-est europene* (Maria Georgescu), *Un pictor transilvănean: Tasso Marchini* (Negoiță Lăptoiu), *Litografi de Henri de Toulouse-Lautrec în colecția Alexandru Slătineanu* (Cătălina Măcovei), *Prolegomene la un virtual muzeu al istoriei și artei costumului urban* (Adrian Silvan Ionescu), *Realități rurale în lucrări de pictură interbelică aflate în colecția secției de artă a Muzeului Țării Crișurilor* (Maria Zintz), *Grafică „Art-Nouveau” în colecțiile particulare din București* (Domnița Ruxandra Dreptu), *Por-*

țrete de Iscr și Steriadi în colecția de grafică a secției de artă a Muzeului Țării Crișurilor (Ana Martin-Silaghi) și *Monumente restaurate* în județul Maramureș (Traian Ursu).

Preocupări științifice variate dezvăluie și lucrările care au fost susținute la secțiunea de științe naturale: *Cercetări de morfologie carstică în bazinul hidrografic al văii Gârda* (Munții Bihor) (Liviu Vălenaș), *Reptile zburătoare în bauxitele de la Cornet* (Tiberiu Jurcsák, Elisabeta Popa), *Avifauna pleistocenă superioară din sud-vestul României* (dr. Eugen Kessler), *Contribuții la cunoașterea medicinii populare din satul Poieni de Jos, județul Bihor* (Ana Marossy), *Cheia de determinare a gerridelor* (Insecta, *Heteroptera*) *din fauna României* (Mircea Păina), *Cercetări herpetologice în zona de câmpie a Crișurilor* (Rozalia Poliș), *Cercetări asupra vegetației mlaștinilor din Valea Erului* (Carol Karácsonyi), *Răspîndirea Proboscideienilor în nord-vestul României* (Tiberiu Jurcsák), *Materiale biologice din sec. XIX în patrimoniul secției de științe naturale a Muzeului Țării Crișurilor* (Ana Marossy, Rozalia Poliș), *Potențialul cultural-edu-*

cativ al colecțiilor de nevertebrate (Mircea Păina), *Morfologia și hidrologia Pesterii la Izvorul Gabor* (Munții Pădurea Craiului) (Liviu Vălenaș), *Asupra mulajului de ou de *Aepionus maximus* din colecția muzeului orădean* (Toma Béczy), *Resturi de păsări fosile în bauxitele de la Cornet* (dr. Eugen Kessler, T. Jurcsák), *O practică străveche populară: nașterea pe pămînt* (Ana Marossy), *150 de ani de la moartea lui Georges Cuvier* (T. Jurcsák, dr. E. Kessler), *Raportul faună de natură al copiilor din mediul rural și urban* (Ana Marossy) și *Conservarea și restaurarea scheletului de mamut descoperit la Oradea* (Jurcsák și și Noemi Moisi).

Chiar și din simpla enumerare a titlurilor de lucrări prezentate în cadrul sesiunii se desprinde faptul că la Oradea a avut loc — prin convergența eforturilor mai multor instituții muzeale de prestigiu și al redacției Revistei muzeelor și monumentelor — un autentic eveniment științific și cultural, de o certă factură stimulativă pentru activitatea muzeografică.

— Dr. VIOREL FAUR —

Reuniune științifică la Cîmpulung Muscel

În zilele de 30—31 octombrie 1982, vechea capitală a Țării Românești, orașul în care, asemenea altor așezări ale României socialiste, istoria se îngemănează cu prezentul luminos, Cîmpulung Muscel a fost gazda unei întîlniri științifice de tinută — a IV-a ediție a sesiunii de comunicări științifice a muzeului din această pitorească urbe a plaiurilor argeșene. Înscrisă într-un program mai amplu de acțiuni instructiv-educative și culturale reunite sub genericul „Toamna musceleană” (ajunsă la a XIV-a manifestare) și închinată unor evenimente din viața politică a poporului nostru: alegerile de deputați pentru consiliile populare, Conferința Națională a Partidului Comunist Român și

aniversarea a 35 de ani de la proclamarea Republicii, sesiunea de comunicări a Muzeului din Cîmpulung a beneficiat de prezența unui număr apreciabil de cercetători, muzeografi, profesori, arhiviști din mai mult de centre ale țării (București, Pitești, Brașov, Tîrgoviște, Suceava, Curtea de Argeș, Golești, Cîmpulung Muscel), ea prilejuind bucuria reîntîlnirii cu prietenii Cîmpulungului, legați de aceste locuri prin preocupări sau obîrșe, după cum sublinia tovarășul Gheorghe Oancea, prim-secretar al Comitetului orășenesc Cîmpulung al P.C.R., în *Cuvîntul de salut* adresat participanților la sesiune, în cadrul sedinței plene de deschidere.

În plen au fost prezentate, după *Cuvîntul de deschidere* a sesiunii,

rostit de Ștefan Trîmbaciu, directorul Muzeului din Cîmpulung Muscel, un număr de opt comunicări. Astfel, au fost sintetizate idei prețioase privind momente definitorii din istoria poporului român enunțate de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu diferite prilejuri (*Istoria patriei și partidului în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu*, Silvia Furo, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România). O altă comunicare a surprins diferite aspecte ale acțiunii de solidarizare a tineretului român cu lupta pentru pace desfășurată pe plan internațional în anul 1936, ea îmbrăcînd forme diverse, de la

participarea activă la congrese și conferințe pînă la lupta cu arma în mînă, pe front (*Participarea tineretului român la activitatea Reuniunii universale pentru pace*, Veronica Iliescu, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România). Prof. univ. dr. doc. Dan Simonescu a făcut o aleasă prezentare volumului care a văzut de curînd lumina tiparului și are o valoare documentară și sentimentală, deosebită pentru cîmpulungeni — C. D. Aricescu, „Scrieri alese”. Prilejuit de împlinirea vârstei de 80 de ani, unui alt fiu al Cîmpulungului, profesorului Dan Simonescu i s-a făcut o caldă evocare (*Din bibliografia prof. univ. dr. doc. Dan Simonescu*, semnat de prof. dr. Gheorghe Pirnuță). Alte trei comunicări fac referiri la unele momente din istoria meștegurilor musceleni: *Un document inedit despre Negru Vodă*; *alt document inedit despre ocolul orașului Cîmpulung și câteva considerații despre feudalismul românesc*, dr. Liviu Ștefănescu, Muzeul de istorie a municipiului București; *Înădîmîntul muscelen între anii 1859—1877*, prof. dr. Nichita Adăniloae, Institutul de istorie „Nicolae Iorga”, comunicarea aceasta oprindu-se doar asupra învătămîntului primar, pentru care există un material documentar bogat, nepublicat încă. În perioada anilor 1848—1859 se remarcă o intensificare a relațiilor comerciale între cele două provincii românești, Țara Românească și Transilvania, iar zona Cîmpulungului a fost unul din principalele culoare prin care se interferau aceste schimburi — idee dezvoltată în comunicarea: *Relațiile economice între Țara Românească și Transilvania prin șchele Dragoslavele (1848—1859)*, de dr. Apostol Stan, Institutul de istorie „Nicolae Iorga”.

O interesantă comunicare bazată pe extrase din lucrări și documente de arhivă din străinătate surprinde activitatea depusă de diplomați români în vederea ieșirii din Axă (*Acțiuni ale diploma-*

ției românești pentru ieșirea din războiul dus alături de Germania hitleristă, 1942—1943, lector univ. dr. Stelian Popescu).

În continuare, sesiunea s-a desfășurat pe două secțiuni: **Arheologie și istorie și Cultură și artă populară**. Numărul mare al comunicărilor nu ne permite o trecere în revistă a lor și de aceea ne propunem să punctăm doar câteva observații și concluzii pe marginea acestora. De la început vrem să subliniem ținuta științifică și seriozitatea cu care au înțeles majoritatea participanților la această sesiune să-și elaboreze și prezinte comunicările. Unul din rosturile importante ale sesiunii de comunicări științifice organizate de muzee, și care s-a făcut simțit din plin și la Cîmpulung, este acela de a prileji arheologilor, cercetătorilor, profesorilor împărțirea și, implicit, receptarea rezultatelor muncii depuse pe timpul unui an de zile pe șantier arheologic, în arhive sau biblioteci. Astfel, cercetările întreprinse în ultima vreme la Jidava au permis formularea unor precizări privind sfîrșitul cunoscutului castru de aici, iar cele de la punctul arheologic Negru Vodă din Cîmpulung au adus noi date referitoare la prelucrarea metalului în Cîmpulung medieval.

Minuțioasa analiză a unor documente (de arhivă sau publicate) a permis altor cercetători o nouă interpretare în ce-l privește pe Negru Vodă și un urmaș al acestuia, Mihail, relevarea de date privind obștea moșnenilor cîmpulungeni în prima jumătate a secolului al XVII-lea, sau prezentarea acțiunilor de sistematizare a orașului Cîmpulung, cit și dezvoltarea presei muscelene la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Un alt grupaj de comunicări a avut în centrul atenției bogata zonă etnografică a Muscelului, aducîndu-se o multitudine de date privind dezvoltarea meșteșugurilor tradiționale din zona Muscelului în evul mediu, istori-

cul cercetării etnografice și expoziționale a satelor Bogați, Greci și Suseni, industriile țărănești și obiceiurile populare din zona Muscel, o ultimă comunicare semnalînd necesitatea reorganizării secției de etnografie și artă populară a zonei Muscel, cit și principiile metodice utilizate în acest scop.

Bogăția de date cuprinse în comunicări, încercarea de aprofundare a unor aspecte mai puțin cercetate, atît din istoria și cultura locală cit și cea națională, dezbaterile pe marginea comunicărilor au făcut ca reuniunea de la Cîmpulung să reprezinte un cîștig pentru participanți, dar și aici s-a observat o carență prezentă, din păcate la multe din sesiunile organizate de muzeele noastre — durata prea mare de susținere a unor comunicări, nu pînă la număr, insuficiența sintetizării a materialului, care au drept consecință prezentarea expeditivă a altor studii și restrîngerea timpului pentru dezbateri, fapt ce scade din calitatea sesiunii. Pe de altă parte, e drept că sesiunea de comunicări a Muzeului muscelen a avut ca temă „Istoria și cultura orașului Cîmpulung și a zonei sale înconjurătoare”, dar, fiind vorba de o acțiune a unui muzeu și la care mare parte din invitați au fost muzeografi, credem că își găseau locul în program și câteva comunicări pe teme de muzeografie, căci preocupări în acest sens sîntem convinși că există și, poate, un număr mai mare de studii vizînd cercetarea și valorificarea patrimoniului muzeal. Sîntem încredințați însă că pe viitor vor fi înlăturate și aceste carențe, iar sesiunea de comunicări a muzeului din Cîmpulung Muscel o apreciem ca o reușită reuniune științifică a muzeografilor noștri.

Lucrările celui de-al V-lea Simpozion național de tracologie, organizat sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice și a Consiliului Culturii și Educației Socialiste, de către Institutul de tracologie, Comitetul de cultură și educație socialistă și Muzeul județean de istorie și artă Bacău, cu largul concurs al Inspectoratului școlar județean și filialele locale ale Societății de științe istorice, s-au desfășurat la Bacău, în zilele de 16-17 octombrie 1982, sub semnul sărbătoririi centenarului nașterii lui Vasile Pârvan. La această manifestare științifică, de interes național, au participat cadre didactice universitare, cercetători științifici din institutele Academiei și muzeografi din București, Cluj-Napoca, Iași, Constanța, Reșița, Botoșani, Suceava și Bacău.

În cuvîntul de salut adresat în ședința plenară, participanților la lucrările Simpozionului, tovarășul Ion Bogdan Băluță, prim-secretar al Comitetului județean Bacău al P.C.R., președinte al Comitetului executiv al Consiliului popular județean, după ce a subliniat importanța deosebită acordată de partidul nostru, în frunte cu secretărul său general, tovarășul Nicolae Ceașescu, cunoașterii istoriei patriei, cinstitii memoriei tuturor aceluia care și-au pus întreaga lor viață în slujba adevărului și unității naționale, a apărării intereselor nobile pentru care poporul nostru a luptat și militat de-a lungul veacurilor, a spus: „Sărbătorindu-l pe Vasile Pârvan pe meleagurile natale, cinstim un exemplu de muncă și inteligență roditoare, pe omul care a gândit cu gravitate atât la originile cît și la viitorul

neamului scriindu-i cartea de căpătîi a istoriei, spre lauda sa și a țării. Lecția lăsată de Vasile Pârvan constituie un exemplu și îndemn spre acțiune, dezvoltă atașament față de patrie, față de aspirațiile progresiste ale umanității”.

În cadrul ședinței plenare au fost prezentate opt comunicări, în care a fost evocată, în fața unui numeros public, aflat în sala Teatrului dramatic „Bacovia”, viața și activitatea marelui savant Vasile Pârvan, contribuția sa la dezvoltarea cercetărilor istorico-archeologice din țara noastră la cunoașterea începuturilor istoriei poporului român.

În ordinea prezentării, cele opt comunicări au fost: *Despre personalitatea lui Vasile Pârvan*, dr. doc. Dumitru Berciu, *Vasile Pârvan - deschizător de drumuri în muzeele românească*, Iulian Antonescu, *Amintiri despre Vasile Pârvan*, dr. doc. Radu Vulpe (prezentată de dr. Al. Vulpe), *Daco-geții în opera lui Vasile Pârvan*, dr. Hadrian Daicovicu, *Vasile Pârvan: personalitate culturală*, dr. Al. Zub, *Izvoarele numismatice în opera lui Vasile Pârvan*, dr. doc. Bucur Mitrea, *Fenomenul romanizării în concepția lui Vasile Pârvan*, dr. D. Protase, și *Vasile Pârvan - teoretician al istoriei*, Vasile Florea.

Unele din comunicările prezentate, în ședința plenară, au făcut cunoscute aspecte din viața și activitatea lui Vasile Pârvan, „creatorul școlii arheologice moderne românești, căreia i-a asigurat caracterul științific și continuitatea, prin pleiada de specialiști formați de el și învățații care s-au format ulterior sub semnul exemplului său” (Dumitru Berciu), contri-

bția marelui istoric și arheolog la organizarea activității muzeistice din țara noastră (Iulian Antonescu), precum și reflecția despre cel care „nu a fost numai o mare figură a culturii românești, la strălucirea căreia a contribuit din plin ca eminent istoric și arheolog, ca gânditor de elită, profesor de înalt prestigiu, creator de școală științifică, organizator de instituții, ci pe lângă aceste perle ale personalității sale, tot atât de mult l-a impus în prețuirea contemporanilor și a posterității superioara sa atitudine etică” (Radu Vulpe), despre personalitatea culturală a marelui savant „prezent în oricare dintre ipostazele cărturarului și asigurând acel orizont filozofic fără de care nici istoricul, nici arheologul, nici epigrafistul nu se pot exprima semnificativ” (Al. Zub), sau despre „originalitatea, coerența logică și profunzimea gândirii teoretice a lui Pârvan referitoare la fundamentele istoriei” (V. Florea).

Alte trei comunicări, prezentate în ședința plenară, au evidențiat contribuția lui Vasile Pârvan la cunoașterea lumii dacogetice, a procesului de romanizare și formare a poporului român. S-a subliniat că: „Geticele sînt opera fundamentală consacrată de Pârvan istoriei și civilizației daco-geților. Ele se bazează pe o metodă de lucru care și păstrează pînă astăzi întreaga valoare și întreaga aplicabilitate; conferințarea tuturor categoriilor de izvoare. Vasile Pârvan a formulat concluzii care au rezistat timpului prîvind caracterul sedentat al daco-geților, prezența permanentă a lor pe ambele maluri ale Dunării, diverse caracteristici ale civilizației lor” (Hadrian Daicovicu). S-a arătat că, alături de alte

Aspect de la deschiderea lucrărilor celui de-al V-lea Simpozion național de tracologie dedicat centenarului nașterii lui Vasile Pârvan

categorii de izvoare, marele savant a valorificat în opera sa științifică și informațiile oferite de descoperirile monetare, pe baza cărora a ajuns la concluzia că pe plan economic și cultural „contactul dintre cele două populații și culturi (dacică și romană) a început cu 200 de ani înainte de cucerirea lui Traian” (Bucur Mitrea). În sfârșit, s-a evidențiat justa înțelegere, de către Vasile Pârvan, a desfășurării procesului de romanizare și etnogeneza a românilor, atât în ce privește timpul cât și spațiul în care s-au petrecut aceste fenomene (D. Protase).

În continuare, lucrările celui de-al V-lea Simpozion național de tracologie s-au desfășurat în două secții, la sediul Muzeului județean de istorie și artă — Bacău.

În prima secție, sub genericul „Opera arheologică și istorică a lui Vasile Pârvan”, au fost prezentate zece comunicări: *Începuturile istoriei tracilor în opera lui Vasile Pârvan*, dr. Sebastian Morintz; *Problema scitică în opera lui Vasile Pârvan*, dr. Valentin Vasiliev; *Vasile Pârvan — epi-*

grafist, dr. Andrei Aricescu; *Raporturile dintre civilizația geto-dacică și cea greacă în opera lui Vasile Pârvan*, dr. Alexandra Ștefan; *Problema celților în opera lui Vasile Pârvan*, dr. Vlad Zirra; *Getica și istoriografia noastră actuală despre geto-daci*, dr. Virgil Mihăilescu-Birliba; *Cercetările arheologice de la Piscul Crăsani și aprecierile lui Vasile Pârvan*, Nicolae Conovici; *Localizarea davelor în opera lui Vasile Pârvan*, Viorel Căpitanu; *Vasile Pârvan și studiile sale de istorie medievală românească*, dr. Adina Berciu-Drăghicescu, și *Concepția istorică a lui V. Pârvan reflectată în Getica*, dr. Ioan Ciută.

Comunicările din prima secție au relevat aspecte privind contribuția lui Vasile Pârvan la dezvoltarea istoriei și arheologiei românești, la cunoașterea începuturilor acestei istorii. Astfel, între altele, au fost prezentate, analizate și confruntate cu rezultatele ultimelor cercetări ideile de bază formulate de Vasile Pârvan în *Getica* și *Dacia*, cu privire la istoria tracilor din perioada anterioară epocii La Tène (S. Morintz), probleme pri-

vind relațiile autohtonilor cu sciii, în legătură cu care s-au subliniat două idei fundamentale emise de Vasile Pârvan, ce se impun a fi reținute și anume:

1. „Prin cultura materială și ritul funerar de incinerare populația autohtonă se delimitează net de grupul scitic infiltrat, grup care aduce cu sine un rit deosebit, înhumajia, și o cultură specifică, inclusiv arta animalieră”;

2. „Pătrunderea acestui grup n-a schimbat specificul culturii autohtone, care, după asimilarea scților, își urmează evoluția sa, fără să fi preluat sau perpetuat elemente străine specificului său” (V. Vasiliev).

Au fost evidențiate preocupările lui Vasile Pârvan de epigrafist, arătându-se că „în întreaga sa activitate, epigrafia i-a oferit substanța necesară pentru numeroase încheieri de cea mai mare însemnătate privind trecutul orașelor vest-pontice, organizarea Daciei, sistemul de apăare al graniței dunărene, drumurile romane, viața satelor dobrogene în antichitate, religiile antice și răspîndirea creștinismului, penetrația civilizației romane în fini-

tuile rămase în afara Imperiului, romanitatea populației autohtone etc." (A. Aricescu).

După cum se știe, Vasile Pârvan a acordat o atenție deosebită studierii influenței civilizațiilor grecești și celtice asupra lumii și civilizației geto-dacice.

În legătură cu influența civilizației grecești s-a arătat că Vasile Pârvan a deschis două direcții importante de cercetare și anume: „acea a penetrației progresive a civilizației grecești în teritoriul geto-dacic și aceea a existenței în ariile orașelor pontice a unor comunități autohtone în fața asimilării avansate a culturii grecești — probleme care constituie și astăzi câmpuri fertile de cercetare” (Alexandra Ștefan). Cit privește rolul acordat celților de către Vasile Pârvan, s-a subliniat, în comunicarea prezentată de Vlad Zirra, că, în pofda unor atribuiri eronate a o serie de antichități, puse greșit pe seama celților, el „a datat exact momentul primelor apariții ale celților în aria Daciei preromane (a doua jumătate a

sec. IV î.e.n.) și tot acesta a fixat exact și epoca cînd daco-geții, înlăturînd dominația populației vest-La Tène din Transilvania au creat o civilizație de-sine-stătătoare (a doua jumătate a sec. II î.e.n.)”.

Sublinieri interesante s-au făcut și în legătură cu aprecierile lui Vasile Pârvan privind cercetările de la Piscul Crăsani (Nicolae Conovici), localizarea davelor în opera lui Vasile Pârvan (Viorel Căpitanu), rolul și locul ocupat de opera fundamentală a lui Pârvan, *Getica*, în cunoașterea epocii geto-dacice (Virgil Mihăilescu-Bîrlița) și în general despre reflectarea în această operă a concepției istorice a lui Pârvan (Ioan Ciută).

S-a remarcat că începuturile activității științifice a lui Vasile Pârvan sînt legate de unele probleme importante de istorie medievală românească, între care prezenta românilor în Transilvania înainte de venirea maghiarilor, unitatea economică dintre cele trei țări românești, epoca lui

Ștefan cel Mare etc. (Adina Berciu-Drăghicescu).

În a doua secție, sub genericul „Noi contribuții la cunoașterea civilizației traco-geto-dacice”, au fost prezentate alte zece comunicări: *Reprezentări sculpturale din epoca bronzului descoperite în central Moldova*, Costache Buzdugan; *Unitatea și semnificația istorică a culturii Basarabi*, dr. Al. Vulpe; *Amfore antice apărute într-un mormînt de la Topalu, județul Constanța*, M. Irimia și N. Cheluță-Georgescu; *Mormîntul getic de la Cucuteni*, dr. Dinu Marin; *Monetăria dacică din Banat*, Dana Bălănescu; *Fortificații în epoca statului dac*, dr. Ioan Glodariu; *Cetatea dacică de la Brad*, Vasile Ursache; *Dacii liberi din nord-estul Daciei*: Costoboci, dr. Gh. Bichir; *Descoperiri dacice în Bucovina*, Mircea Ignat; *Descoperirile geto-dacice din sec. I. î.e.n. — sec. I. e.n., de la Florești, județul Bacău*, dr. Ioan Mitrea.

Comunicările prezentate în această secție au făcut cunoscute noi descoperiri arheologice și contribuția acestora la cunoașterea istoriei și civilizației traco-daco-geților.

Interesante au fost considerațiile privind unele aspecte ale artei din epoca bronzului târziu (C. Buzdugan), precum și cele referitoare la geneza, aria de răspîndire și apartenența etnică a culturii Basarabi, considerată ca „ogîndind unitatea etno-culturală și spirituală a triburilor nord-tracice, deja individualizate ca geto-dacice, încă din sec. VIII—VII î.e.n.” (dr. Al. Vulpe).

Bogatul inventar al mormintului tumular de la Topalu-Constanța, probabil de caracter „princiar”, datat spre finele sec. IV î.e.n., întregeste documentarea ce face posibilă delimitarea în Dobrogea a ariei unei comunități tribale locale, avînd în frunte un „basileus” (M. Irimia și N. Cheluță-Georgescu). O importanță deosebită o are tumulul de mari dimensiuni, cercetat la Cucuteni — Iași, în interiorul căruia, într-o încăntă de piatră, a fost descoperit un mormînt „princiar” care, pe baza inventarului, a fost datat în sec. IV î.e.n. și atribuit unei căpetenii getice (Dinu Marin).

Date interesante au fost prezentate cu privire la monetăria dacică din Banat (Dana

Aspect din timpul desfășurării Simpozionului

Bălănescu) și mai ales referitoare la fortificațiile din epoca statului dac, în legătură cu care s-au formulat câteva importante concluzii, între care: „conturarea unui efort constructiv masiv, care se datează în epoca Burebista-Decabal; materializarea intenției regilor daci de blocare cu fortificații a tuturor pasurilor, trecătorilor și defileelor prin munți; rămânerea în funcțiune, în ultima perioadă a statului dac, doar a fortificațiilor care închid arcul carpatic; numărul fortificațiilor, ca și amplasarea lor pe teren situată Dacia pe primul loc în Europa contemporană, înclucându-se ei de către Imperiul roman a însemnat înălțarea celei mai mari forțe militare potrivnice Romei la începutul secolului al II-lea e.n.” (I. Glodariu).

Date importante au fost prezentate pe baza cercetărilor arheologice efectuate timp de 20 de ani în cetatea geto-dacică de la Brad, jud. Bacău, concluzionându-se că „prin bogăția și diversitatea materialului descoperit, prin mărimea și fortificația sa, așezarea de la Brad stă alături de marile stațiuni geto-dacice descoperite în Moldova la Poiana, Răcățiu, Bîlca Doamnei, Tisești și Barboși-Galați, constituind totodată și ultima mare așezare dacică de pe Valea Siretului, care încheie seria «davelor» pomenite de geograful Ptolemeu. Luînd în considerare localizarea Piroboridavei la Poiana și a Tamasiidavei la Răcățiu, putem admite că cetățuia de la Brad nu poate fi alta decît Zargidava” (V. Ursache)

Problema costobocilor, în lumina reanalizării izvoarelor scrise și a descoperirilor arheologice, a făcut obiectul unei substanțiale comunicări care a evidențiat în final că „originea tracogetică a costobocilor, susținută aflînd izvoarele scrise cît și de datele arheologice, nu poate fi pusă la îndoială” (Gh. Bichir).

În s'îrșit, menționăm că, ultimele două comunicări au adus în discuție date, bazate pe cercetări arheologice recente, cu privire la prezența geto-dacilor în Bucovina (M. Ignat) și în zona subcarpatică a Moldovei, respectiv la Florești, județul Bacău (I. Mitrea).

În ansamblul lor, cele 28 de comunicări, prezentate în plen și în cele două secții, au reliefat nu numai marea contribuție a lui Vasile Pârvan la dezvoltarea cercetării istorico-arheologice, viabilitatea majorității concluziilor sale, dar au pus în circuit și noi descoperiri arheologice, de mare valoare științifică, pentru cunoașterea istoriei și civilizației tracogeto-dacilor.

Desfășurarea lucrărilor simpozionului a fost întregită de o vizită de documentare la șantierul arheologic de la Răcățiu și în satul Perchiu, com. Huruiesti, locul nașterii lui V. Pârvan. La Perchiu s-a vizitat o expoziție foto-documentară privind viața și activitatea marelui savant, expoziție deschisă la școală, pe fațada căreia, o placă comemorativă amintește, celor de azi și generațiilor viitoare, că în acest sat s-a născut marele istoric și arheolog Vasile Pârvan.

Expoziția de la Perchiu și expoziția organizată de Secția de istorie a Muzeului județean, la Galerile de artă din Bacău, în care a fost prezentată pe larg viața și activitatea lui Vasile Pârvan, precum și o selecție din bogatul material arheologic descoperit în cetățile geto-dacice de la Brad și Răcățiu, au atras un mare număr de vizitatori, dornici să cunoască aspecte importante din viața și creația lui Vasile Pârvan, precum și cele mai noi rezultate ale cercetărilor arheologice din așezările geto-dacice din Valea Siretului mijlociu.

Dacă adăugăm și o suită de întîlniri ale unor personalități științifice participante la lucrările Simpozionului cu săteni din Huruiesti, în cadrul unei manifestări organizate la căminul cultural, precum și cu oameni ai muncii, elevi și studenți din Bacău (la Combinatul de celuloză și hîrtie „Letea”, Centrul teritorial de calcul electronic, Institutul de învățămînt superior, Liceul de matematică-fizică „G. Baco-via”, Liceul „V. Alecsandri” și Liceul „L. Pătrășcanu”) avem o imagine de ansamblu a bogatului program de activități științifice și educative, prilejuite de desfășurarea lucrărilor celui de-al V-lea Simpozion național de tracologie, desfășurate sub semnul sărbătoririi centenarului nașterii lui Vasile Pârvan, personalitate remarcabilă a culturii românești, cîntor al școlii moderne de arheologie din țara noastră.

— DR. IOAN MITREA —

5 — Cmagierea a 50 de ani de activitate revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu și aniversarea zilei sale de naștere. Telegrama Consiliului Culturii și Educației Socialiste

7 — Conf. univ. dr. Ion ARDELEANU, Activitatea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pildă a eroismului și devotamentului față de cauza poporului, partidului și patriei. L'activité révolutionnaire du camarade Nicolae Ceaușescu, modèle d'héroïsme et de dévouement pour la cause du peuple, du parti et de la patrie. The revolutionary activity of comrade Nicolae Ceaușescu, an example of heroism and devotion to the cause of the people, of the Party and of the country.

Революционная деятельность товарища Николая Чаушеску — пример героизма и преданности делу народа, партии и родины.

22 — Conf. univ. dr. Mircea MUȘAT, Istoria patriei reflectată în opera președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu. L'histoire de la patrie reflétée dans l'oeuvre du président de la Roumanie, le camarade Nicolae Ceaușescu. The history of the country reflected in the works of Romania's president, comrade Nicolae Ceaușescu. История родины, отраженная в трудах председателя Румынии товарища Николая Чаушеску

MUZEE, COLECȚII, EXPOZIȚII

42 — Gheorghe PÎRVULESCU, Societatea socialistă multilateral dezvoltată reflectată în muzeele de istorie. La société socialiste multilatéralment développée reflétée dans les musées d'histoire. The manysidedly developed socialist society reflected in the history museums.

Социалистическое многостороннее развитое общество, отраженное в исторических музеях.

EVIDENȚĂ, RESTAURARE, CONSERVARE

51 — Alexandru GHILLIS, Inteligența artificială, tehnici și tehnologii de vîrf în conservare — restaurare. L'intelligence artificielle, techniques et technologie de sommet dans la

conservation et la restauration. The artificial intelligence, peak techniques and technologies in conservation — restoration. Искусственный разум, высшие техники и технологии в консервации — реставрации.

INSTRUCȚIE-EDUCAȚIE

58 — Constantin ILIESCU, Mircea DUMITRIU, Cercurile „Prietenii muzeului” o activitate eficientă în educația patriotică și revoluționară a tineretului. Les cercles „Les amis du musée” — une activité efficace dans l'éducation patriotique et révolutionnaire de la jeunesse. The „Friends of the Museum” circles — an efficient activity in the patriotic and revolutionary activity of the young people.

Кружки «Прители музея» — эффективное воздействие в патриотическом и революционном воспитании молодежи.

PATRIMONIU, PATRIMONIUM

64 — Olimpia TUDORAN, Lucrări din creația lui Sava Henția în colecția Muzeului Brukenthal. Travaux de la création de Sava Henția gardés de collection du Musée Brukenthal. Some of Sava Henția's works preserved in the collection of the Brukenthal Museum. Картины из творчества Савы Хенции в коллекции Музея имени „Брукентала”

69 — Magdalena BANU, Date inedite referitoare la activitatea lui Lazăr Edeleanu, stabilite pe baza unor documente existente în Muzeul republican al petrolului. Données inédites concernant l'activité de Lazăr Edeleanu, établies sur la foi de quelques documents gardés au Musée républicain du pétrole (Ploiești). Un published data concerning Lazăr Edeleanu's activity, established on the basis of some documents preserved at the Oil Republican Museum (Ploiești). Неизвестные сведения о деятельности Лазара Эделяну, установленные на основе нескольких документов, существующих в Республиканском музее нефти/Плоешть/.

STUDII ȘI COMUNICĂRI

- 84 — Maria IGNAT, Reflectarea epocii contemporane în publicații ale muzeelor din țara noastră. La reflet de l'époque contemporaine dans des publications des musées de notre pays. The reflection of the contemporary period in publication of the Museums of our country
Отражение современной Эпохи в публикациях музеев нашей страны

CRONICI, RECENZII, INFORMAȚII

- 88 — Viorel FAUR, Muzeul contemporan — factor activ în realizarea educației socialiste a oamenilor muncii.
- 90 — Maria IGNAT, Reuniune științifică la Cîmpulung Muscel.
- 92 — Dr. Ioan MITREA, Simpozion național de tracologie

